

DEN DANSKE
KIRKE

1871

1921

A C Viere
2350 East 13th St
Des Moines Iowa

Den Danske
Evangelisk-Lutherske Kirke
i Amerika

1871—1921

Property of,

Mr and Mrs Anton Viere
2350 East 13th St Des Moines
Des Moines, Iowa 50316

FORORD

HALVTREDSINDSTYVEAARS JUBILÆUM for den danske Kirke i Amerika! — — Er der egentlig noget at jubilere for? Har den danske Kirke g. bejde, hvorved Menneskesjæle frydes og Gud æres? Det har den, og derfor er der Grund til at jubilere.

Det er en lang Række af Præster og Menighedsfolk, som i disse halvtredsindstyve Aar har kæmpet og arbejdet og bedet for den danske Kirke. Derfor kunde Pastor F. L. Grundtvig synge:

„Der bankes, der bankes paa Himmerigs Dør
med Bønner fra Øst og fra Vest!

Jeg kender de Bønner, — jeg hørte dem før,
det tidt var mit Hjærte til Trøst. *consolation*

Og Himmerigs Dør den aabnes paa Klem,
de Bønner de skride saa stille frem, —

det gælder den danske Kirke.“

and it is true
Og det er sandt, — ja, det er bleven en levende Virkelighed her i dette *yes it has become a living reality, here in this*
store, rige, frie Land, hvad Pastor K. Østergaard synger: = *what Pastor Kristian Østergaard sings.*
great rich free Land *here we found our*
„Her fandt vi vort Virke, *living*
her er vore Hjem; = *Here is our home*
but our men Fædres gamle Kirke = *forefathers*
vi rejser mellem dem.“ = *we will rise among them*

Ja, Fædres gamle Kirke! — Det var netop den, der mødte vore udvandrede Landsmænd igennem den danske Kirke.

Hvad der er levet under Fryd og Graad, i Tro og Haab og Kærlighed i det danske Kirkefolk derhjemme i vore Fædres Land igennem tusinde Aar, — det har tonet igennem den danske Kirke herovre igennem halvtredsindstyve Aar, og det har ikke tonet forgæves. Det var dette, som én af de gamle gav Udtryk for, da han sagde: „Havde jeg ikke mødt den danske Kirke herovre, saa havde jeg ikke faaet andet ud af Amerika end min gode Farm og saa lidt Værk i Lemmerne, og det var for lidt.“

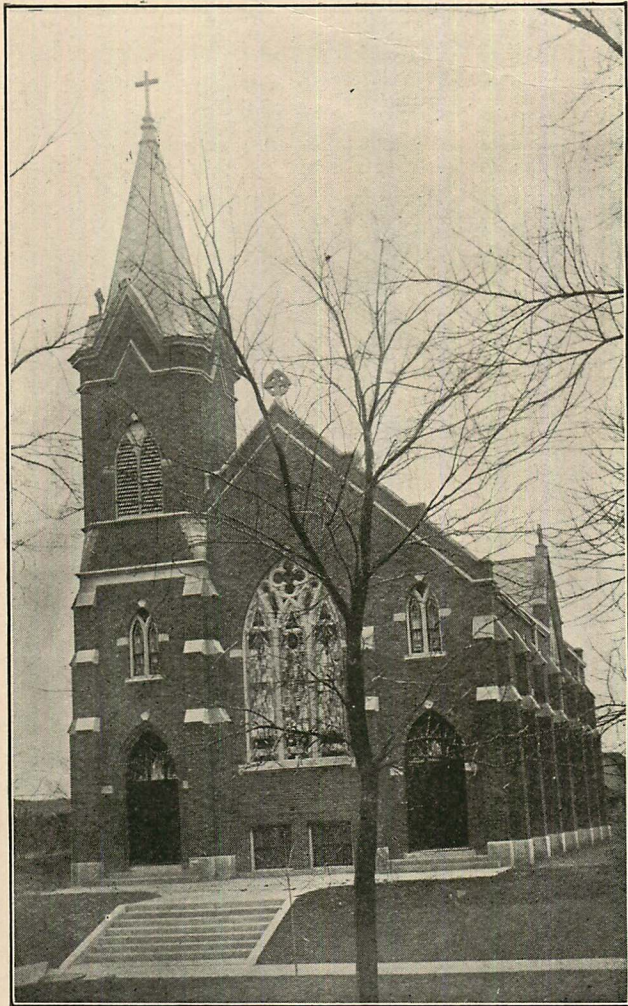
Og han er ikke den eneste, der taler saadan. Der er Tusinder her, der takker Gud for den danske Kirke og for dens Arbejde. Og der er Tusinder paa den anden Side, der bærer Takken frem for Naadens Trone i Guds evige Rige.

Gud har været med den danske Kirke igennem halvtredsindstyve Aar.

Derfor jubilerer vi!

N. P. Gravengaard,

Pastor Haldrup

LUTHERKIRKEN, DES MOINES, IOWA

DEN DANSKE EVANG.-LUTH. KIRKE I AMERIKA

ET TILBAGEBLIK I MINDEAARET 1921

Ved A. BOBJERG

FRA TIDEN FØR 1871.

DE DANSKE UDVANDRERE.

I BEGYNDELSEN af Fyrreaarene i forrige Aarhundrede var der kun omtrent et Tusinde Danske i hele Amerika, og de var spredt i mange Egne. Ved den Tid tog Indvandringen Fart til Skovegne Nord for Chicago, og Danskerne, som da begyndte at komme i større Tal, søgte særlig til de Egne. Mange af dem bosatte sig spredt omkring. Men andre fulgtes ad ud i Urskoven. I 1845 blev den første danske Nybygd grundlagt i Hartland i det sydøstlige Wisconsin, og i 1848 kom et større Selskab fra Langeland og begyndte den anden Nybygd, New Denmark, i samme Egn. I 1850 var der henimod 2000 Danske i Landet, og i de følgende 20 Aar blev der grundlagt adskillige danske Nybygder i Wisconsin og Michigans Skovegne. I de samme Aar førte Udvandrerstrømmen efterhaanden flere og flere ud paa de skovfattige eller helt skovløse Prærier vest for Chicago, i Illinois, Iowa og det sydlige Minnesota. Ogsaa i de Egne blev danske Nybygder begyndt. I 1860 var Danskernes Antal omtrent 10,000, og efter 1864 kom de aarlig i Tusindvis, saa de i 1870 udgjorde ikke færre end 35,000.

Mange af dem blev i Byerne, hvor de fandt Arbejde som Daglejere i Fabriker og Savmøller, ved Haandværk og i Forretning. Mange andre søgte straks ud paa Landet, ofte adskillige Mil ud i Nybyggeregnerne, hvor de som de første paa Stedet, eller dog blandt de første, kunde faa fri eller meget billig Jord. Næsten alle begyndte de i fattige Kaar. De maatte gennem Aaringer nøjes med at have deres Hjem i Blokhuse eller Jordhytter. Under strængt Arbejde i Sommerhede og Vinterkulde førte de deres Kamp for Tilværelsen. Og først efterhaanden naaede de frem mod den Velstand, som de var rejst ud for at finde. Mange havde været Daglejere og Herregaardsarbejdere, og ikke faa mente, at de i Danmark kun havde haft Udsigt til et Liv i Slid og Slæb og til en glædesløs Alderdom under Fattigvæsenet. Adskillige af dem gik med bitre Tancker mod det Land og Samfund, de havde forladt. For dem var Minderne hjemme fra intet værd, snarest sørgelige. Saa snart de kunde lidt Engelsk, lod de være at bruge deres danske Sprog. Mange brød sig ikke om Kirken, og de, der gjorde det, søgte amerikanske Menigheder.

SAVN OG LÆNGSEL.

Blandt de fattige Udvandrere var der dog mange andre, som saa' anderledes paa Livet og havde bedre Minder hjemme fra. De havde levet med i de kristelige vakte Kredse i Danmark, nogle blandt de gudeligt vakte, som ikke hørte til nogen Retning i Folkekirken, andre i Indre Missions Kredse og atter andre i grundtvigsk vakte Kredse og Menigheder. Der var mange tidligere Højskoleelever, som i deres ny Hjem ikke glemte det, de havde lært at elske.

I Nybyggerlivets trange Kaar, i Ensomheden i det fremmede Land, enier hvor flere boede nær sammen i de store Skove og paa de fra først af øde Prærier, gik Tankerne hjem over Havet til de hvide Kirker. I Kirken blev vi døbt og siden konfirmeret, tænkte Nybyggeren og hans Hustru. Der blev vi ægteviet og har sammen gaaet til Alters. Der har vi sunget de gamle kære Salmer i

GAMLE PRÆSTER

Menighedens Samfund og hørt Evangeliet forkynde paa Modersmaalet. — Der har vi baaret vore ældste Børn til Daaben, kunde nogle føje til. — De rummer saa mange kære Minder. Alt det var de nu langt borte fra. Var der paa sine Steder — som i Byerne — Lejlighed til at gaa i Kirke, da var alt dér fremmed og uforstaaeligt. Der var ingen Trøst og Opbyggelse at finde. Følelsen af Savn og Længsel blev da levende, og Ønskerne voksede frem: Kunde vi dog faa Lov at samles med Landsmænd til Gudstjeneste som hjemme i Fædrelandet!

Mange maatte erkende, at de langt fra havde skønnet nok paa den Velsignelse, der var at finde i Kirken hjemme. Den laa der midt i Sognet til fri

Brug. Præsten var der til Tjeneste. Staten sørgede for alt. I Amerika blev Indvandrerne straks klar over, at ingen Kirke tog imod dem. Vilde de nyde Kirkens Velsignelse, maatte de selv skaffe sig den. De, der ikke havde skønnet nok paa den hjemme, mødtes da i det fremmede Land med dem, der havde det. Alle blev fælles om Savnet, Længslen og Ønskerne.

KOM OG HJÆLP OS!

I Breve hjem til Slægt og Venner fortalte Nybyggerne om deres Liv, og da ikke mindst om Savnet af Kirken med alt, hvad den rummede. Adskillige skrev til deres tidligere Sognepræster om dette. I Tredserne lød der gennem Brevene hjem mangt et: *Kom over og hjælp os!* Men i Aaringer lød Raabet forgæves. Folkekirken og den kristne Menighed i Fædrelandet forsømte i et Kvart Aarhundrede en stor og betydningsfuld Opgave. Nybyggerne fik ingen Hjælp. De maatte sé at hjælpe sig selv, og det gjorde de saa paa forskellige Maader. Mange sluttede sig til norske Menigheder, eller der dannedes skandinaviske Menigheder, som blev betjent af norske Præster. Som en saadan kan nævnes den Menighed i Racine, Wis., som Adam Dan blev Præst for i 1871 — Emaus Menighed, der blev stiftet allerede i 1851.

Ofte gik det dog saaledes, at den Forkyndelse, som norske Præster førte, ikke ret kunde hjertelig tiltale Danske. Mange havde lyttet til Vilhelm Becks, Vilhelm Birkedals, F. E. Boisens, H. Sveistrups eller C. Hostrups Vidnesbyrd eller til andre Præster af de to fremtrædende kirkelige Retninger i Danmark. De kunde nu ikke godt nøjes med en mørk og streng Ortodoksi eller Pietisme, som ofte kom til Orde blandt Nordmændene.

De, der boede saaledes, at de ikke kunde faa Hjælp hos Nordmændene, samlede om Søndagene i Nybyggerhjemmene til Opbyggelse og Gudstjeneste. De sang de gamle, kære Salmer, læste Evangeliet og en Prædiken af Luther, V. Birkedal, V. Beck eller andre, bad Fadervor og bekendte Troen. Saaledes samlede i Forsommeren 1869 de tre første Familier i Nybygden West Danmark, hver Søndag skiftevis i tre Smaahjem, der laa skjulte i Skoven paa hver sin Side af en lille Sø. Ved Mindet derom ligger det nær at tænke paa Grundtvigs Vers i „Kirkespejl“, hvori han med Henblik paa, hvorledes de første Kristne samlede til deres Gudstjenester siger:

Til de store Højtidsdage,
Jul og Paaske, Pinse med,
Søndag hver de mer end Mage
havde paa hvert Mødested.
Var det Stald, og var det Lade,
Engleskarer lige glade,
sang med dem Halleluja.

I de fattige Hytter blev en væsentlig Del af Grunden til Den Danske Kirke i Amerika lagt. Baade fra Danske i de norske Menigheder, fra dem, der samlede i Hjemmene, og fra dem, der havde dannet danske Menigheder med norsk Betjening blev det ved at lyde: Kom over og hjælp os!

PRÆSTEN C. L. CLAUSEN.

Den Mand, som mer end nogen anden var danske Nybyggere til Hjælp med luthersk kirkelig Betjening i Aarene før 1871, var Præsten Claus Lauritsen Clausen. Han var ogsaa den, der fremfor alle andre fik Forbindelse bragt i Stand mellem disse Nybyggere og Trosfæller i Danmark. Derfor vil han altid leve i taknemligt Minde hos danske Kristne i Amerika.

Clausen var født paa Ærø i November 1820, altsaa for godt hundrede Aar siden. I sin Opvækst kom han i Forbindelse med Peder Larsen Skræppenborg paa Fyn og blev stærkt paavirket af ham og de gudelig vakte Forsamlingsfolk saavel som af den grundtvigske Bevægelse.

I sin Ungdom var han en kort Tid Huslærer i Norge, og i 1843 rejste han til Amerika, fordi norske Nybyggere i det sydlige Wisconsin ønskede ham til Lærer for deres Børn. Hver Søndag samlede han Nybyggerne og læste en Præ-

PASTOR C. L. CLAUSEN.

diken for dem, og de blev snart enige om at bede ham være deres Præst. Han tog mod Kaldet paa den Betingelse, at han kunde blive rettelig ordineret. Den Sag blev ordnet saadan, at en tysk-luthersk Præst, Krause, paatog sig at eksaminere Clausen, og da han fandt, at han havde „grundig Indsigt i Guds Ord og gode kirkehistoriske Kundskaber“, foretog han Ordinationen efter den norske Kirkes Ritual den 18. Oktober 1843.

Clausen havde saaledes ikke nogen „teologisk“ Uddannelse til Præstegeringen. Naar de norske Nybyggere saa hurtig kaldte ham til den, mens endnu var meget ung — kun 23 Aar — var det Udtryk for en levende Trang til at have en Præst i deres Midte. Og de tog ikke fejl, da de valgte Clausen. Hans personlige Udvikling gjorde ham vel skikket til at være Præst, og hans Fortrolighed med Bibelen og Kirkehistorien kom ham i høj Grad til Hjælp. Han havde sjældne Eevner som Prædikant, og han viste sig at være en stor kirke-

lig Organisator. Han grundlagde Nybygder og var Nybyggernes Leder og Foregangsmand, deres Hjelper med Raad og Daad i saa at sige alle timelige, økonomiske saavel som aandelige Spørgsmaal. I henved 50 Aar virkede han som en Høvding blandt de norske Udflyttere. Sin længste og rigeste Virksomhed fik han i det nordlige af Staten Iowa, hvor han i Begyndelsen af Halvtredserne grundlagde en stor og blomstrende Nybygd, som han kaldte *St. Ansgar*, et Navn der jo har en god dansk Klang. Her fandt ogsaa mange Danske deres Hjem. Clausen havde helst sét, at alle norske og danske Kristne kunde have sluttet sig sammen. Men han lærte, at det ikke lod sig gøre, særlig fordi der var for megen Dømmesyge blandt Nordmændene. Clausen selv blev tit mistænkeliggjort, idet man beskyldte ham for at være en farlig Grundtvigianer.

Det var ikke alene de Danske, der boede blandt Nordmændene, som Clausen blev noget for, men ogsaa mange i danske Kredse, idet han besøgte og betjente dem som Præst. Af saadanne Kredse skal nævnes Menigheden i Cedar Falls, Iowa, som han betjente regelmæssig fra *St. Ansgar* af.

Clausen var Feltpræst i Borgerkrigen, og siden blev han Medlem af Iowas lovgivende Forsamling. Denne sendte ham i 1867 til Paris som Repræsentant ved Verdensudstillingen. Derfra gæstede han Danmark, hvor han ved Møder og i Samtaler gav Oplysning om de danske Nybyggeres Trang til kirkelig Betjening og til et Missionsarbejde. Han lagde de Kristne hjemme stærkt paa Sinde at gøre noget for i den Henseende at hjælpe deres udvandrede Landsmænd. Derved vakte han mange til Eftertanke og fik knyttet Forbindelse over Havet.

DET FYNSKE UDVALG.

Den direkte Følge af Clausens Virksomhed hjemme var Dannelsen af „Det fynske Udvalg“ i Odense i 1869. Dette Udvalg vilde arbejde „for at fremme Evangeliets Forkyndelse blandt Danske i Nordamerika“. Det bestod af de fire fynske Præster Joh. Møller og L. Helveg, Odense, Joh. Clausen, Ryslinge, og G. Strøm, Marslev, samt Kammerraad Plesner, Hellerup. Det var især de tre førstnævnte, som var virksomme med i en Aarrække at udsende Præster til Missions- og Kirkemarken i Amerika. Men alle mindes de ligesom Clausen med Tak i Den Danske Kirke i Amerika.

Dette Udvalg var en Del præget af den grundtvigske Bevægelse, men ogsaa noget af Indre Mission. Det var derfor et ret godt Udtryk for den danske Folkekirke og den danske Menighed og saaledes vel skikket til at danne et Forbindelsesled mellem dem og Udvandrerne. Af Blade hjemme havde „Indre Missions Tidende“ hidtil indeholdt mest om Evangeliets Forkyndelse blandt Landsmænd i Amerika, og Vilhelm Beck var meget optaget af Tanker derom, men kom ikke med i Udvalget.

FRA AARET 1871.

UDVALGETS FØRSTE UDSENDING.

I Forsommeren 1871 begyndte Udvalget sit egentlige Arbejde, da det sendte tre Mænd til Amerika. Den ene var Pastor A. C. L. Grove-Rasmussen, som skulde rejse omkring til danske Kredse og Menigheder for rigtig at lære Forholdene at kende, saa han kunde give paalidelige og fyldige Oplysninger om dem. Den anden af de udsendte var Lægprædikanten A. S. Nielsen fra Vendsyssel, en Mand paa 39 Aar, en erfaren Kristen og en hjertelig Evangeliets Forkynder. Han rejste for at finde en Gerning blandt Landsmænd til Afhjælpning af den Nød og Trang, som de var i. Og den tredje rejste i samme Hensigt. Det var den unge (23-aarige) Missionselev, Fynboen Rasmus Andersen,

PASTOR GROVE RASMUSSEN

som søgte videre Uddannelse, inden han vilde begynde sin Gerning. Han havde gaaet i Skole hos Johs. Clausen i Ryslinge. De tre landede i New York den 13. Juni 1871 og fulgtes ad videre til Chicago. Her blev Andersen syg og maatte søge til et Hospital. Da han blev rask, rejste han til Marshall, Wisconsin, hvor han tog Ophold paa „Den Norsk-Danske Konference“s Præsteskole. Dette Kirkesamfund var stiftet Aaret før, og Pastor C. L. Clausen var dets Formand..

GROVE RASMUSSENS RUNDREJSE.

Grove-Rasmussen rejste gennem Wisconsin, hvor han standsede i Milwaukee og Hartland, men ikke i Racine, til St. Ansgar, Iowa. Her besøgte han

Pastor Clausen. Derfra drog han videre til Cedar Falls, Omaha og Grand Island, Nebraska. Tilbagerejsen gik over Omaha, Sioux City, Cedar Falls, Minneapolis til Chicago, og derpaa hjem til Danmark. Det var en Hurtigtur, da han var hjemme allerede først i September, om ikke før.

I „Nordisk Maanedsskrift“ skrev han en længere Beretning om sin Rejse. Selv om han ikke var kommen dybt ind i Forholdene paa saa kort Tid, havde han dog lært en Del. Pastor Clausen gav ham mange Oplysninger og sagde til ham: Send kun Præster her over; der er nok at gøre. Han fandt mange Landsmænd med hjertelig Længsel efter dansk Gudstjeneste og Menighedsliv, og han siger, at Præster vil blive modtaget med Glæde og faa en velsignet Gerning og selv vinde rig Erfaring derved. Men han mødte ogsaa mange Danske, som mente, at der ingen Brug var for danske Præster, fordi de Danske, der i det hele vilde have med Kirken at gøre, vilde slutte sig til amerikanske Menigheder, da det gjaldt om snarest at blive Amerikanere. Han mødte altsaa begge de Retninger, som har gjort sig gældende gennem de nu svundne 50 Aar.

Grove-Rasmussen kunde være bleven Præst i Nybygden ved Dannebrog, Nebraska, men vilde ikke. Det synes, som han hurtig blev træt af det store Land og med Længsel hastede hjemad.

Med Hensyn til Forholdet til Nordmændene siger han, at Clausen gerne vilde, at danske Præster, som kom til Amerika, kunde slutte sig til hans Samfund (Konferensen). Og et venligt Forhold haaber G.-R. selv paa. Men ganske at slutte sig til den, vil næppe lade sig gøre, fordi det Lys, der ved Grundtvig var blevet tændt i den danske Menighed, skærer de fleste norske og en Del danske Kristne slemt i Øjnene.

MENIGHEDEN I CEDAR FALLS KALDER A. S. NIELSEN.

Fra Chicago rejste A. S. Nielsen først til Luzerne, nær Cedar Rapids, Iowa, for at besøge den danske Lægprædikant Peter Nikolajsen, som havde boet der siden 1854. Han havde Licence fra Den Lutherske Generalsynode og udførte derfor kirkelige Handlinger, men prædikede ellers for Landsmænd, for Svenske og Norske og tilhørte selv en tysk luthersk Menighed. Nielsen tænkte sig rimeligvis Muligheden af at faa Præstegerning blandt de Danske der paa Stedet. Men har han tænkt det, saa forstod han snart, at der var intet at gøre for ham.

Fra Luzerne vilde Nielsen rejse til St. Ansgar. Men i Cedar Rapids kom han i Samtale med en Landsmand, og en Udtalelse af denne om, at der var mange Danske i Cedar Falls, fik Nielsen til at rejse dertil.

I Cedar Falls blev han godt modtaget af den danske Menighed, som hidtil var bleven betjent af Clausen. Denne og Grove-Rasmussen kom til Cedar Falls, mens Nielsen var der, og med Clausens Billigelse kaldte Menigheden Nielsen til Præst. Dermed var det første betydningsfulde Resultat af Udvalgets Arbejde naaet, idet dets første Udsending var bleven modtaget og antaget af en dansk Menighed.

A. S. Nielsen skulde nu ordineres for at kunne optage Præstegerningen, og han ønskede meget at det kunde ske ved Biskop P. C. Kierkegaard i Aalborg. Han rejste derfor straks tilbage til Danmark, hvor han tillige havde det Ærinde at hente sin Familie. Han opnaaede imidlertid ikke det, han ønskede med Hen-

syn til Ordinationen, sikkert nok fordi det vilde have været imod Folkekirkens Regler og Love, om en Biskop havde ordineret en Mand til Præst, som ikke var teologisk Kandidat fra Universitetet. Det blev ordnet saaledes, at Nielsen skulde have Ordinationen hos Pastor C. L. Clausen, og da han var kommen til Cedar Falls med sin Familie og havde bosat sig der, blev han ordineret af Clausen i Kirken i St. Ansgar den 17. November, 1871.

N. THOMSEN, ADAM DAN OG R. ANDERSEN.

A. S. Nielsen var dog ikke den første, som blev ordineret til Præst blandt Danske i Amerika. Han og Andersen var heller ikke de første, som rejste herover i den Hensigt at forkynde Evangeliet blandt Landsmænd.

Den første, som kom her, af dem, der senere blev Præster i Den Danske Kirke, var den unge Vestjyde S. H. Madsen, som rejste herover sidst i Tredserne, men var taget hjem igen for at forberede sig til Præstegerningen.

Og den første, som blev Præst her, var N. Thomsen, der i 1865 af Dansk Missionselskab var sendt til Indien som Missionær. Han blev ordineret derude paa Missionsmarken, men rejste siden til Amerika, hvor han tog andet Arbejde, indtil han i Foraaret 1871 blev kaldet til Præst af den danske Menighed i Indianapolis, Indiana. Her havde allerede tidligere været en anden dansk Præst, M. Fr. Wiese. Men han var ordineret i Den Norske Synode og blev ved at høre til den.

Nogle Dage før Udvalgets Udsendinge landede i New York, kom Missionær Adam Dan her til Landet. Han var født i Odense 1848, havde uddannet sig til Missionær og været paa Vej gennem Øvre-Ægypten til Missionsmarken blandt Gallaerne. Men Krig og Sygdom tvang ham til at vende om. Han kom til Jerusalem og blev Lærer ved det syriske Vajsenhus, gjorde Udflugter til Arabien og Syrien og samlede en Rigdom af Iagttagelser, som han senere nedskrev i Bogen Kanaan. I Jerusalem fik han mod Slutningen af Aaret 1870 Kaldsbrev fra den danske Menighed i Racine, Wis. Det var den oprindelig skandinaviske Menighed, som var stiftet i 1851, der nu under den stærke danske Indvandring i 60-erne efterhaanden var bleven næsten helt dansk. Dens Præst, den norske J. Müller-Eggen, havde skrevet til Danmark om, at Menigheden burde have en dansk Præst. Saaledes kom det sig, at den valgte Adam Dan, og at han med Vilh. Becks anbefaling rejste til Racine, hvor han blev ordineret af Pastor Müller-Eggen den 6. Juli 1871.

I Løbet af det Aar var da de tre danske Præster kommen i Arbejde. Deres Virksomhed var Begyndelsen til Den Danske Kirke i Amerika. Den ene havde været i Indien, den anden i Jerusalem; men alle tre kom de som Sendebud fra den danske Moderkirke. De var kaldet til at imødekomme en dyb Trang og blev sat paa en Arbejdsmark, hvor det snart skulde vise sig, at der var nok at gøre. De kendte fra først af ikke hverandre og kom i Arbejde ret fjernt fra hverandre. Men det varede ikke længe, før de fik indbyrdes Forbindelse.

R. Andersen, der var kommen sammen med A. S. Nielsen, begyndte snart at holde Møder flere Steder i Wisconsin. Saaledes var han i Waupaca i Julen 1871, og en Menighed i denne store danske Koloni kaldede ham til Præst. Her blev han ordineret af A. S. Nielsen den 26. Juni 1872. Ved den Lejlighed var de fire Præster samlede første Gang.

GLÆDE OG TAK.

Lad os tænke os tilbage til Julen 1871 og aflægge et Besøg i den danske Menighed i Racine, hvor Adam Dan da havde været Præst et halvt Aar. Da holdt Landsmænd dér sikkert Julefest baade i Hjem og i Kirke, som de ikke havde gjort det før i fremmed Land; for det var Amerika endnu for dem. Hvorledes det er sket i Enkeltheder kan ikke udmales. Men sé paa Menigheden Julemorgen. Hvor stor er ikke den Fryd og Glæde, som staar at læse i disse Menne-skers Aasyn. Nu endelig holder de Jul igen som hjemme i Fædrelandet. Sé, hvor deres Øjne tindrer, da de i Fællesskab istemmer Julesalmen og synger den, saa Ord og Toner bærer dem frem og op, indtil de staar i Flok og Rad om Barnet født i Bethlehem. Derpaa hører de Juleevangeliet læst og forkyndt paa deres yndige Modersmaal, saa det svøber sig mildt og blødt og dog klart og klangfuldt om Indholdet af det gamle, glade Budskab. Hjerterne varmes, og Øjnene dugges, og Takken stiger i Løn til ham, som bor i Løndom og derfra sér kærligt til sine Børn paa Jord. Det, at Menigheden har faaet Præst fra Danmark, en Præst saa evangelisk og saa dansk, det gør, at den er glad og frimodig. Den føler, at den ikke er glemt af sin Moderkirke, at den ikke staar ene og forladt, og naar den sér fremad, spredes Taage og Skyer, og det toner gennem Hjerterne:

Den signede Dag med Fryd vi sér
af Havet til os opkomme;
det lyser paa Himlen mer og mer
os alle til Lyst og Frømme;
det kendes paa os som Lysets Børn,
at Natten hun er nu omme.

Eller gør vi paa Tankens Vinger en Tur til Cedar Falls, hvor A. S. Nielsen lige havde begyndt sin Præstegerning, da vil vi der blive Vidner til en ægte dansk Julefest og Julegudstjeneste, som i det hele og vel i de fleste Enkeltheder svarer til, hvad der sker i Søstermenigheden i Racine. I Cedar Falls stod den ældre Præst med rig Erfaring i Livets Skole og tolkede inderligt og hjertevarmt Glædens det evige Bud.

FRA HALVFJERDSENE.

ARBEJDSMARKEN UDVIDES.

Det blev travle Dage og Aar for de fire Præster. I Wisconsin's Skovegne, i Michigan, i Chicago og andre Steder i Illinois saavel som i Iowa og Minnesota, var der mange Danske. Blev der kaldt paa én af Præsterne, om han vilde komme og prædike, forvalte Sakramenterne, besøge syge eller tjene ved Begravelser, da fulgte han Kaldet. Saaledes kom de alle ud og besøgte danske Kredse her og der. De tog ogsaa ud og opsøgte Landsmænd for at faa dem i Tale, som de havde hørt om, men som maaske ikke endnu vidste af Præsterne at sige, eller maaske endnu ikke længtes efter det, som Præsterne kunde bringe.

De gjorde lange Rejser i Sommerhede og Vinterkulde og i den vanskelige Foraarstid, naar Tøbrud ofte gjorde Vejene ufremkommelige, og Vandløb maatte

krydses. Mange Gange var der slet ingen Veje, kun primitive Udhugninger i Skovene, ja, undertiden end ikke det. Med Okseforspand gik det langsomt, om Vinteren paa Sne endda nogenlunde, hvis der allerede var brudt Vej med banet Spor. Men naar der om Sommeren ogsaa maatte køres i Slæde, fordi man ingen Vogne havde, som f. Eks. da Adam Dan gæstede Nybygden West Denmark i det nordvestlige Wisconsin, da maatte selv en kort Vej gennem Storskoven synes lang.

Dog — Vanskelighederne og Strabadserne blev mødt med frit Mod. Præsterne var gaaet til Arbejdet som Missionærer, der ikke ventede at „nyde Livet“, men gerne vilde tjene, om det ogsaa skulde kræve Ofre. De to yngste Præster boede midt i den største Arbejdsmark, og de gjorde de fleste Rejser. Adam Dan kom længst omkring — baade til Michigan og Illinois og medvirkede ved Stiftelsen af en Række Menigheder. I det hele fremstod der efterhaanden mange Menigheder, og Evangeliets Forkyndelse blev modtaget med Glæde og var til stor Velsignelse.

Der kom saa tillige snart flere Præster, som tog deres Del af Arbejdet. Her skal nævnes de 10 første, som kom efter de 4 allerede nævnte. Det var de 14, som gjorde det meste Arbejde forud for Organisationen af Kirkesamfundet, og de fleste af dem fortsatte langt længere frem.

Den 8. September 1872 blev A. L. J. Søholm i Cedar Falls ordineret af A. S. Nielsen til Præst i Perth Amboy, N. J. Aaret efter kom J. A. Heiberg og H. Rosenstand, begge teologiske Kandidater og ordinerede, før de rejste herover. Heiberg blev Præst i Chicago, Rosenstand i Manistee, Mich. I 1874 kom de to første fra Præsteskolen paa Askov Højskole: O. L. Kirkeberg til Indianapolis (N. Thomsen var flyttet til Neenah, Wis.), og Jens Pedersen til West Denmark.

I 1875 kom J. P. Lillesø og H. J. Pedersen, begge udsendt af Udvalget, efter at de havde gaaet i Skole hos Johs. Clausen paa Ryslinge Højskole. Lillesø var Friskolelærer og en Mand paa godt 30 Aar. Han blev Præst i Muskegon, Mich. H. J. Pedersen fik sin Præstegerning i Gowen i samme Stat.

Aaret efter kom Pastor Jakob Holm fra Danmark til Chicago Sydside, og den før nævnte S. H. Madsen, der havde gaaet i Skole hos Pastor Tesch i Gjellerup ved Herning, blev Præst i Indianapolis.

Den ældste af disse 10 Præster var Jens Pedersen, født 1836, den yngste H. J. Pedersen, født 1851. Rosenstand og Heiberg var paa Alder med Adam Dan. Nu, da dette skrives, er de 6 af de 14 første Præster, forlængst gaaet gennem Lønporten; den syvende (Lillesø) gik fornylig. To — Dan og Andersen — arbejder endnu iblandt os; Dan holdt sidste Sommer 50 Aars Jubilæum under Tak og Anerkendelse fra vor Kirke og mange udenfor den. Søholm staar i Den Forenede Danske Kirke, medens Kirkeberg for mange Aar siden gik over til Den Norske Kirke, og de tre Teologer lever i Danmark.

I 1873 blev tre Lægmænd antaget til som Prædikanter og Missionærer at bringe Landsmænd Evangeliet paa Steder, hvor Præsterne sjælden kunde komme, eller hvor Arbejdsmarken var særlig stor. Jens Jensen fra Trunderup ved Svendborg virkede saaledes en Tid i Chicago, senere i Wisconsin. Han lever endnu som meget gammel Mand i Kimballton, Iowa.

Jens Rasmussen fik sin Arbejdsmark i New Lisbon, Wis., og omliggende Egne, medens den tredje, Anders F. Andersen, kom til Omaha, Nebraska, hvor

han virkede et Par Aar. Han missionerede samtidig med at han passede sit Haandværk som Snedker. Senere slog han sig sammen med Landsmænd ned i Kearney County, Nebr., og besøgte derfra som Missionær en Mængde danske Kolonier i Nebraska og Kansas. Siden sluttede han sig til Den Norske Konference. Han døde 1911 i Eugene, Oregon.

De ydre Vilkaar og Forhold, som der blev arbejdet under, faar man et levende Billede af ved at læse H. Rosenstands Bog „Fra de store Søers Land,“ som han udgav i Danmark i 1901. Hans Fortællinger om sine Oplevelser paa Missionsrejser og Sygebesøg, særlig i Michigans Skovegne, er ofte spændende som Eventyr og viser, at der var Farer at gaa i Møde og Vanskeligheder at overvinde. Han giver ogsaa mange værdifulde Oplysninger om Livet dybere sét, om Menneskers aandelige og sjælelige Tilstande og de kirkelige Forhold. De unge Mænd mødte paa Arbejdsmarken med meget forskellige Forudsætninger, Evner og Uddannelse. Men de tog alle fat med godt Mod og en ærlig Vilje til at gøre deres bedste i Missionsarbejdet, og Arbejdet gik godt fremad.

Ved Nytaarstid 1875 skrev Adam Dan i „Kirkelig Samler“ bl. a.: „Vorherre har været god ved os. For 3 Aar siden var her kun 3 Præster og 3 Menigheder, som vedkendte sig den danske Moderkirke, medens vore Landsmænd paa mange Steder sukkede efter at høre det glade Budskab i den Aand og paa den Tunge, som de havde lært at elske i det gamle kære Fædreland. Nu samles Landsmænd paa over 20 Steder i dette store, paa timelige Gaver rige Land om Guds levende Ord paa den danske Tunge, og 9 Præster arbejder som Ordets Tjenere i Menighederne. Den levende Lovsang, der har faaet Lyd paa Folkets Læber der hjemme mellem Bælter og Sunde, har ogsaa begyndt at tone hjerteligt i Vesterlide. Baandet er ikke bristet og skal ej briste, som binder os til Danmark, vor Moder. Hvad der er sket, er underligt for vore Øjne og er Guds gode, velsignede Gerning, som vi takker og lovsynger hans Kærlighed og Ejegodhed for.“

Det blev efterhaanden mange Danske, som fik Del i Glæden ved at komme med til danske Gudstjenester og leve med i danske Menigheder. De første Aar var en grødefuld og frugtbar Tid, som de gamle, der har levet med i den, mindes med taknemlig Glæde. Gudstjenesterne blev holdt i Nybyggerhjemmene eller i de smaa offentlige Skolebygninger i Nybyggerne. Der er Steder, hvor man har brugt Skolestuerne til Kirke i 10, 15, ja 25 Aar, før man magtede at bygge Kirke. Men mange Steder blev Menighederne saa store, at de inden længe byggede Kirker.

Inden Udgangen af Halvfjerdserne var der ca. 70 danske Menigheder og Prædikepladser med knap halvsjette Tusind Mennesker. Tredjedelen af disse Menigheder var i Wisconsin, medens der var en halv Snes i hver af Staterne Michigan, Illinois og Iowa. De øvrige var i Minnesota og Indiana og ved Atlanterhavskysten.

Til H. J. Pedersens Ordination den 20. Oktober 1875 skrev Adam Dan en Sang, som de følgende tre Vers er taget af.

Vi rejse omkring med det dejligste Bud,
der hørtes ej bedre paa Jord;
vi fik det af evige Sandheds Gud
med Livets forløsende Ord.

Vi sejse omkring med det dejligste Ord
om Kærlighedslivet i Gud;
det toner saa frydeligt hen over Jord,
og Klangen skal aldrig dø ud.

Vi raabe det ud som Guds Kærligheds Ord
til hver, som er bange og svag;
det løfter dig op fra den larmende Jord,
helt ind i den solklare Dag.

Her synges paa den Tone, som klang gennem Livet og Arbejdet.

LOVSANGSTONER.

Tænk paa en Sommermorgen ved Solopgang eller lidt før ude i den dejlige lysegrønne danske Bøgeskov. Da vaagner den første Sangfugl af sit lette Blund i den lyse Nat og begynder at synge. Straks stemmer en anden i med, og atter én, og saa flere og flere. Snart toner hele Skoven af Fuglesang, en herlig, frydefuld, jublende Morgensang, et Kor af tusinde Stemmer af meget forskellig Klang og Styrke. Droslen er Fuglekorets Forsanger, som den slaar i Skov sin klare Trille. Der er noget betagende, noget gribende, noget vidunderlig dejligt ved at gaa i Skoven en saadan Morgenstund, naar det sker, som Digteren synger om:

„Nu vaagner alle Guds Fugle smaa,
de flyve fra Reden og sjunge,
de sprise Vorherre saa godt de formaa,
de takke for Livet og Lyset med fløjtende Tunge.“

Ingen Magt paa Jord kan standse Fuglekorets Sang en smuk Sommermorgen i den danske Bøgeskov. Den vælder frem, bryder frem, uimodstaaelig, ustandselig som fra indre overfyldte Kamre, ud af en Trang, der maa have Luft, en Spænding, der udløses i dirrende Fryd.

Hvad der saaledes sker i Fuglenes Rige ude i Guds skønne Natur, er et Billede paa, hvad der saa tit er sket i Guds Rige i Menneskelivet, naar „Saigheds Fryd for Genløserens Dyd“ har fyldt Menneskehjarter, som ellers var svage, bly og bange nok, fattige og ringe, langt fra rene. Naar den signede Dag bryder frem med Solopgangen fra det Høje, naar Glæden fylder Sjælen, da bryder Lovsangen ud, da „toner det med Lov og Pris og Bøn fra Jord til Paradishaven“. Noget af dette skete i de danske Menigheder her i Landet i 1871 og de følgende Aar. Derfor er det en Glæde at mindes den Tid.

KIRKELIG MISSIONSFORENING.

Samarbejdet mellem Præsterne blev fortsat og videre udviklet. Ved et Møde i Neenah, Wis., den 8. og 9. September 1872 blev der taget et vigtigt Skridt i Retning af at gøre dette Samarbejde mere frugtbringende og faa det ind i fastere Former. Præsterne Adam Dan og R. Andersen var med ved dette Møde, og Dan skrev senere bl. a. følgende:

„Det var en Aften i September 1872, at nogle danske Præster og Lægfolk sad samlede i Neenah, Wis., og taltes ved om deres Landsmænds aandelige Kaar i Amerika, og hvad der burde og kunde gøres for at naa til saa mange

som muligt med det velsignede Budskab „om ham, som tog vor Kvide og gav os Fryd igen.“ Som Frugten af Forhandlingerne fremlagde den, der skriver dette (Dan), tre Forslag, som gik ud paa Oprettelsen af en Missionsforening, Udgivelsen af et Kirkeblad og Oprettelse af en Folkehøjskole.“ Det var store og betydningsfulde Opgaver, som Pastor Dan dermed pegede paa. Men han og de andre ved Mødet havde baade Tro og Mod til at tage fat og arbejde for Opgavernes Løsning. Præsterne Thomsen og A. S. Nielsen var ikke ved Mødet. Men Thomsen underskrev Opraabet, som blev udsendt. Man stiftede „Kirkelig Missionsforening“ og begyndte at udgive „Kirkelig Samler“. Adam Dan blev Foreningens Formand og Bladets Redaktør. Thomsen og R. Andersen samt Lægmændene R. J. Radick og M. Poulsen, Neenah, og R. J. Rasmussen, Racine, kom i Foreningens Styrelse. Det tredje af Pastor Dans Forslag kunde ikke sættes i Værk lige straks. Men Tanken var vakt, og Virkeliggørelsen kom senere. Grundtanken ved Dannelsen af „Kirkelig Missionsforening“ var at hjælpes

PASTOR ADAM DAN

ad med at kalde og samle Landsmænd til Kirke og til at leve som Kristne — som Guds Børn i hans Faderhus. Dette vilde man virke for ved Afholdelsen af Missionsmøder og ved i inderlig Forbindelse med Menigheden i Fædrelandet at gøre alt muligt for at faa troende Mænd hjemme fra til at komme over og virke som Præster blandt Landsmænd. Med Bladet „Kirkelig Samler“ skulde der virkes i samme Retning.

Naar der nævnes folkelig Oplysning som Led i Arbejdet, man vilde udføre, og naar der i Samklang hermed peges paa Betydningen af en Folkehøjskole, saa gøres det jo i Overbevisningen om, at menneskelig Oplysning og Opdragelse staar i nøjeste Samklang med Kristenlivets sunde Udvikling og derfor vil virke med til at fremme dette Liv.

„Kirkelig Missionsforening“ vilde ikke være nogen „ny Synode“ med Læreparagrafer eller Lærestrid, som man saa' en Mængde af i andre Frikirker, især i de norske, der stod Danskerne nærmest. Man vilde „bygge sin Tro

paa Kirkens Grundvold, som er Klippen Kristus, søgende Livet i hans Indstiftelser og Lyset i det profetiske og apostoliske Ord, som i Den Hellige Skrift er os overleveret.“ „Vi vil helt og holdent tilhøre den gamle lutherske Kirkeafdeling.“

DET DANSKE KIRKENAVN.

„Søholm, Kirkeberg og J. Pedersen sluttede sig ikke nogensinde til „Kirkelig Missionsforening“. Men i Slutningen af Juni Maaned 1874 var en Del af de Præster, som arbejdede i dansk luthersk Mission i Amerika, samlede i Racine, hvor Pastor Dan da var Præst. Da de om Eftermiddagen sad ude i Haven, var Talen om, at de alle burde tilhøre én Organisation. Der blev da foreslaaet, at de sulde kalde sig „Den danske lutherske Kirke i Amerika“, og at „Kirkelig Missionsforening“ skulde sortere som en Komité under denne. Derom blev alle enige. Der blev ikke noget skrevet; det var en mundtlig Forstaelse; men dér var det, Den Danske Kirke i Amerika blev til.“*)

Det nye Navn betød først og fremmest, at man i det vilde give Udtryk for den inderlige Forbindelse, som man stod og vilde blive ved at staa i med Menigheden og Folkekirken i Danmark. I de danske Menigheder var der Mennesker fra Indre Missions Kredse hjemme, saavel som saadanne, der var kommen fra grundtvigske Menigheder og Højskolekredse. Der var vel ogsaa en Del, som hørte til den højirkelige Retning. Og de faa Præster repræsenterede ligeledes de forskellige kirkelige Retninger. Nogle var mest grundtvigsk prægede, andre mest af Indre Mission, og nogle af dem endog ret stærkt fra begge Sider. Det højirkelige Syn var ogsaa repræsenteret.

Det kan da med Rette siges, at Den Danske Kirke i Amerika var en ægte Datter af Moderkirken i Danmark og stod gennem Udvalget i levende Forbindelse med den. Denne Forbindelse blev efterhaanden stærkere og stærkere, og der var al god Grund til, at de, der vilde staa sammen i den, gav dette Udtryk ikke alene i deres Tale, Færd og hele Liv, men ogsaa deri, at de samlede sig under Navnet Den Danske Kirke.

DEN DANSKE KIRKE ORGANISERES.

Med Navneændringen fra „Kirkelig Missionsforening“ til „Den Danske Kirke“ fulgte ingen nye Love eller Regler eller nogen Forandring i Arbejdsmaade eller Virksomhed i det hele. Men der blev efterhaanden tænkt meget paa og talt om, at der burde en fastere Ordning til med Regler, Love eller Forfatning, Styrelse, en Biskop og mulig mere i Retning af Organisation. En fast bygget Frikirke i Lighed med andre her i Landet var det, mange ønskede.

Det første Kirkemøde, hvor Sagen om Organisation, Kirkeforfatning og Biskop blev forhandlet, afholdtes i Neenah, Wis., den 22. Maj 1878 og følgende Dage. Det var sammenkaldt netop for at drøfte de nævnte Spørgsmaal og alt, hvad dermed stod i Forbindelse. I Mødet deltog 15 Præster og 15 Deleger.

Der blev først forhandlet om Kirkens Samfundsordning, derunder om en Biskop. Det viste sig, at vel var der Stemning for en Ordning, men samtidig stærk Modstand mod ret meget af regerende Myndighed samlet hos en enkelt

*) Det citerede er indført af Redaktionen.

eller nogle faa. Adskillige var den Gang som altid senere vaagent paa Vagt imod alt, hvad der var præget af Indgreb i den enkeltes Frihed, medens andre saa' mere paa Betydningen af Orden og Enshed og fælles Regler. Det blev foreslaaet at vælge en Biskop. Nogle var stærkt optaget af Tanken om, hvor stor Velsignelse det vilde blive til at faa en saadan. Udvalget i Danmark vilde dog ikke anbefale det, og Flertallet af Forsamlingen var imod det. Pastor A. S. Nielsen var én af dem. I en Tale om Sagen ved Mødet sagde han bl. a.:

PASTOR A. S. NIELSEN.

„Det var ikke en Biskops Fortjeneste, at vi kom her over. Den levende Menighed sendte os. Vi skal stille tro paa Ordet af Jesu Mund, det være vor Biskop; intet andet kan bringe Fred og Forlig imellem os. For nærværende bryder jeg mig ikke om nogen anden Biskop end Gud Helligaand i Troens Ord. En kirkelig Myndighed i en menneskelig Person behøver jeg ikke. En Gang vil Menigheden trænge til og derfor faa Biskopper af Guds Naade, udvalgte af Aanden, Martyrbiskopper, som i den apostoliske Tid, der vil gaa i Spidsen

for Hjorden, rede og villige til at sætte deres Liv til for den. Men den Tid er ikke nu.“

Bispetanken blev lagt til Side. Paa det Punkt fulgte man Nielsen og hans Meningsfæller. Nogle blev dog ved at gemme Tanken, og den har nu og da siden været udtalt, men vist ikke som bestemt Forslag.

Anderledes gik det med Forfatningssagen. Ogsaa den var Nielsen imod, eller han stod i hvert Fald tvivlende overfor en ydre Ordning og valgte Embedsmænds Betydning for Livets Fremgang. Han raadede til at lade alle stive Former fare og lade Aanden alene raade. Vilde man søge Samfundsbaand og Fællesskab i Forfatning og Organisation, stod man stadig Fare for at skade det eneste virkelige Fællesskab i Tro, Haab og Kærlighed, og hvad der udsprang deraf. Niensens Ideal var et Menighedsliv, som ved Ordets Forkyndelse, Bekendelsen og Lovsangen løftede og styrkede dem, der var med i det og virkede dragende uadtil. „Hvad jeg bryder mig om, det er at komme sammen ved Møder i Menigheden, tale frit ud af Hjertens Grund og synge med hverandre; thi det har jeg følt, at det er, hvad vi trænger til, og hvad der vederkvæger os baade til vort eget Livs Behov og til vor lille Gerning, hver i sin Kreds og paa sit Sted.“

Flertallet vilde dog have Forfatning og Love, men helst saaledes, at der blev saa lidt af Baand som muligt. Det kneb med at finde Former og Udtryk, som alle var tilfreds med, og man naaede kun lidt ved Mødet i Neenah, egentlig kun at faa vedtaget én Paragraf, der lød saaledes:

De paa Kirkemødet i Neenah forsamlede Præster og Menigheds-Udsendinge erklærer sig at være Den Danske Evangelisk-Lutherske Kirke i Amerika, som vil staa paa Moderkirkens Trogrund og beslutter som Samfund at bære dette Navn overfor Staten.

Det næste Kirkemøde (det 2. Aarsmøde) blev holdt i Racine i April 1879. Forud derfor var det af nogle Præster ret stærkt fremhævet, at Kirkeraad og Embedsmænd med kirkelig Myndighed burde der ikke blive Tale om, men kun en Styrelse paa tre Medlemmer til at tage Vare paa Samfundets forretningsmæssige Sager.

Denne Henstilling blev fulgt af Aarsmødet, som til ovennævnte Paragraf føjede fem andre: om Formaalet — at samle Landsmænd paa Moderkirkens Trogrund; om Styrelsen — Formand og to Tillidsmænd; om Delegater til Aarsmøderne; om Ordination; og om Redaktøren af „Kirkelig Samler“. Til Styrelse valgte man Præsterne A. S. Nielsen (Formand) og Adam Dan samt Boghandler C. Rasmussen, Chicago.

Det er værd at mærke sig, at man stadig fastholder den oprindelige Bestemmelse fra Kirkelig Missionsforening: ikke at lave nogen Synodeforfatning med Fortolknings- og Læresætninger som Lovparagrafer. Man henviser til Moderkirken — den danske Menighed og Folkekirke i Danmark. Den er evangelisk-luthersk, og som den er, vil Den Danske Kirke i Amerika være, ogsaa med Hensyn til at give Plads til de forskellige Retninger, som rummes i Kirken i Danmark. Udover dette vil man kun som Samfund raade for, hvem der kan blive ordineret til Præst i Samfundet, og saa ordne det rent praktiske Arbejde ved en Styrelse, Delegater og Redaktører. Senere blev der adskillige Gange gjort Ændringer i Forfatningen. Ja, hele fem Gange er den endog næsten helt lavet om. Men Ændringer og Tilføjelser gjaldt det, der efterhaanden

kom til under Arbejdets stadige Udvidelse som praktiske Krav. Det inderste og dybeste har altid været, er og bliver uforandret den danske evangelisk-lutherske Moderkirkes Trogrund.

„Stadens Grundvold fast og ren,
Kirkens Hovedhjørnesten
priser vi saa gerne;
det er Herren Jesus Krist,
som urokket staar forvist,
falder end hver Stjerne.“

Vort Kirkesamfunds Grundlæggere handlede ud fra det sunde Syn, at det er ikke Lovbud og Regler, som fremmer Livet; det Storværk at give Livet Vækst øves kun af Helligaanden, der kommer som Kraften fra det Høje og tager Bolig i Hjertekamret inderst inde. Han fremelsker i Mennesker det Hjertelag, der faar dem til

„som ægte Børn paa Jord,
lyttende til Faders Ord,
(at) gøre frit, hvad ham til Ære
og til Glæde bedst kan være.“

I samme Grad som det Hjertelag raader, vil ydre Baand være overflødige til at binde dem sammen, som virkelig hører sammen — Mennesker indbyrdes og Mennesker til Gud. Hvor vi mangler, vil alle menneskelige Forsøg paa at lave Samfundsrammer og Samfundsbaand vise sig frugtesløse.

BØRNESKOLEN BLIVER BEGYNDT.

Den kristne Kirke har altid grundlagt og fremmet Skolearbejdet, hvor den har vundet Indgang. Den har sét det som sin vigtigste Opgave ved Siden af sit Missions- og Kirkearbejde at drage Omsorg for den opvoksende Slægts kristelige Oplysning, og hvor ingen andre gjorde det, tillige for Børnenes almindelige Skolegang. I god Samklang dermed og i lige saa god Samklang med Livet i Fædrelandet, hvor Skolen for baade Børn og Unge ud fra Grundtvigs og Kolds Ideer var bleven til saa stor Velsignelse, havde Den Danske Kirkes Præster og mange andre, baade Mænd og Kvinder, fra Begyndelsen af klart Øje for Nødvendigheden af dansk kristeligt Skolearbejde.

Tanken om en Højskole kom frem, og sammen med den Tanken om Børneskolen. En af Højskolens varmeste Talsmænd, Pastor Jakob Holm, udtalte ved en Lejlighed: „Vi trænger mere til Børneskoler end til Højskoler“ — et Ord, der er gentaget mangfoldige Gange siden. Det er aldrig sagt for at nedsætte Højskolen, men for at slaa den Sandhed fast, at faar vi ikke Børnene med os, saa vil Højskolen selvfølgelig aldrig kunne leve.

Spørgsmaal om Organisation og Fællesarbejde tog mange Tanker. Men ved Siden deraf tog Skolesagen vist endnu flere gennem Midten af Halvfjerdserne. Og det varede ikke længe, før Tankerne blev omsat i Handling. Alleerede i 1873 begyndte i Manistee, Mich., en Kvinde, Mrs. J. Nørgaard, den første danske Børneskole i Amerika. Hvad der saa ellers ved den Tid og i de nærmest følgende Aar er gjort for Børnene af Præster og andre, meldes der

intet om. Men i 1877 kom den unge Fynbo Rasmus Nielsen for udelukkende at arbejde i Børneskolens Tjeneste. Han begyndte i Racine, Wis., den første danske Hverdags-Børneskole. Det var en Menigheds-Friskole, som skulde byde Børnene al den Undervisning, de skulde have. Nielsen blev i 1881 Præst og røgtede i mange Aar med stor Flid og Troskab sin Præstegerning, en hel Del af Tiden paa ret vanskelige Steder. Alder og Svaghed tvang ham for nogle Aar siden til at nedlægge Arbejdet. Han bor nær Hartford, Conn., og er nu 73 Aar gammel.

Inden Udgangen af Halvfjerdserne var der danske Børneskoler i Gang to Steder til, nemlig i Chicago og i Clinton, Iowa.

DEN DANSKE KIRKES HØJSKOLE.

Det er foran nævnt, at Pastor Adam Dan allerede i 1872 pegede paa Betydningen af at faa en Højskole begyndt, og Tanken derom voksede. I 1876 kom der ret Liv i Forhandlingen om Sagen. Pastor Rosenstand førte den frem ved et Møde i Chicago, og Pastor H. J. Pedersen skrev om den i „Den danske Pioneer.“ Pastor O. L. Kirkeberg, som var flyttet til Elk Horn, Iowa, deltog i en Forhandling, som fulgte derefter, og mange andre skrev om Sagen, bl. a. Pastor J. Pedersen og nogle Mænd i West Denmark. Fra Danmark skrev Chr. Christensen, Dons, ogsaa i „Den Danske Pioneer“ og opfordrede varmt og indtrængende Landsmænd i Amerika til at tage fat.

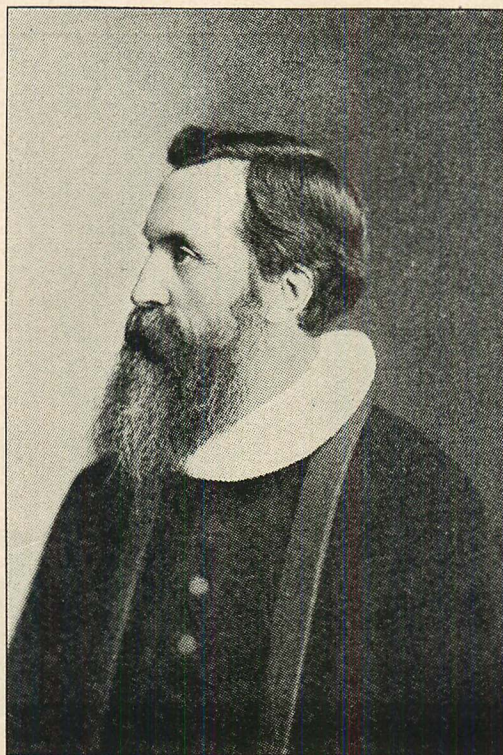
I Juni 1877 drøftedes Sagen paa et Missionsmøde i Clinton, Iowa, og det blev da besluttet at stile efter at faa en almindelig Folkehøjskole i Gang — om muligt samme Efteraar. Pastor Jak. Holm, der var Sagens varme Talsmand, blev udset til Forstander, og da han var Præst i Chicago (Sydsiden), maatte Skolen begyndes dér. Kirkeberg skulde være hans Medhjælper, hvis han kunde faa en Afløser til Præst i Elk Horn. Dette lykkedes dog ikke; men ene vilde og kunde Holm ikke begynde Højskolen i Chicago, og Planen blev opgivet.

I Danmark havde imidlertid Højskoleforstander L. Schrøder samt Præsterne F. Boisen og P. Rønne udstedt en Opfordring („Højskolebladet“ 14. Sept. 1877) til at støtte Landsmænd i Amerika i denne Sag. Og det første Bidrag, ca. 20 Dollars, blev sendt af Pastor H. Sveistrup, som havde indsamlet dem ved et Møde paa Askov Højskole. „Danmark, vor Moder, har baaret den første Sten til vor Højskole“, skriver Jak. Holm („Højskolebladet“ 14. Decbr. 1877).

Ved et Missionsmøde i Dwight, Illinois, i Oktober 1877 var Sagen atter fremme til indgaaende Drøftelse, og det blev overdraget til Holm og Kirkeberg at afgøre, naar og hvor Højskolen skulde begyndes. Da saa Holm og Rosenstand i Marts 1878 gjorde en Missionsrejse i Vesten, gæstede de ogsaa Elk Horn, og nu blev det slaaet fast, at der skulde Højskolen bygges, og Kirkeberg skulde være Forstander. Men han og Holm maatte opgive deres kære Tanke om at gaa til Arbejdet sammen, da Holm ikke kunde forlade sin Præstegerning.

Paa Kirkemødet i Neenah i Maj s. A. blev Sagen ogsaa forhandlet, og Stemningen for den var stærk. H. J. Pedersen gav Sagen et godt Stød fremad ved at skrive, at den ikke maatte drukne i Forhandling. Nu maa der stemmes om den. „Send Stemmeseidler til „Den Danske Pioneer“. Sedlen maa være firkantet og bære Mærket United States — One Dollar. Antallet af disse Sedler vil gøre Udslaget, saa enhver maa sende saa mange Stemmer, han vil. Modstanderne

kan sende halve Dollars.“ Der kom mange „Stemmesedler“, og i Sommeren 1878 byggedes Elk Horn Højskole. Nybyggerne hjalp godt til, især med Arbejde, for at faa Skolen rejst. Pastor Kirkeberg blev Forstander, og den 1. November 1878 aabnedes Skolen med et Møde, som alle Egnens Danske var med til. Man sang „Hvad Solskin er for det sorte Muld“, og Kirkeberg holdt Aabningstalen, der gjorde et meget stærkt Indtryk, gribende som den var. Han var en udmærket Foredragsholder. Han kunde male med Ord, og med Stemmens Klang og Billedernes Skønhed henrev han Tilhørerne. Saaledes virkede han paa Eleverne i de to Aar, han holdt ud i det meget anstrængende Arbejde som Forstander og som Præst for den vidstrakte Nybygd. Efter mange samstemmige Vid-

PASTOR O. L. KIRKEBERG.

nesbyrd var Kirkeberg en sjælden dygtig Højskolemand. Han havde en lykkelig Evne til at føre den fri og stærke Tale, der vækker slumrende Kræfter i unge Sjæle. Som Præst vandt han Nybyggernes Hjerter. Han delte deres fattige Kaar og færdedes i Vinterkulde og Sommerhede til Hest ad de bakkede Veje for at besøge dem, og da især de syge. Og han maatte føre en haard Kamp mod Baptisterne og Adventisterne. Han fortsatte sin Præstegerning i den danske Kirke længe efter, at han maatte slippe Højskolen, men var saa i en Aarrække Præst blandt sine nærmeste Landsmænd i norske Menigheder. Hans Storbedrift er Grundlæggelsen af det danske Højskolearbejde i Amerika.

Kirkeberg har nu nedlagt Præstegerningen. Han er 73 Aar gammel. Men sidste Sommer var han med ved de fjorten Dages Højskole for ældre Kvin-

der paa Danebod. Her genoptog han sin Gerning fra over 40 Aar tilbage med Liv og Kraft og Varme som en Yngling iblandt Unge.

Kirkebergs Medhjælper var den 23-aarige Vestjyde Kristian Østergaard, der havde uddannet sig paa Askov og derefter var Friskolelærer. L. Schrøder fik ham til at rejse over for at hjælpe Kirkeberg i Elk Horn, og han var med til under meget fattige Kaar at bryde Isen for den danske Højskole i en fremmed Verdensdel. I 1885 rejste Østergaard og havde i 7 Aar Støvring Højskole ved Aalborg. Saa drog han atter til Amerika og var Præst i Den Danske Kirke i nogle og tyve Aar, indtil han paa Grund af Tunghørighed maatte nedlægge Præstegerningen. Siden har han boet paa en lille Landejendom nær Danebod Højskole, hvor han deler sin Tid mellem Arbejde ude og med Pennen.

PASTOR KRISTIAN ØSTERGAARD.

Østergaard er Digter og Forfatter. En Del af hans Sange hører til dem, der synges mest iblandt os, og han har skrevet en Række gode Fortællinger fra Danskernes Nybyggerliv i Amerika. De betydeligste af dem er „Nybyggere“, „Anton Arden og Møllereis Johanne“, „Et Købmandshus“ og „Dalboerne“. Disse Fortællinger er blandt de bedste, som er skrevet ud af Livet iblandt Danske her til Lands, og det baade med Hensyn til Indhold og Sprog. Som jævne, letfattede, sanddru og virkelighedstro, væsentlig fri for Overdrivelser og Karrikaturer, og dog dybe og omfattende, virker de tilforladeligt og staar uovertrufne.

Den første Vinter var der 16 Elever paa Elk Horn Højskole. Blandt dem var Sønderjyden K. C. Bodholdt og Møenboen H. C. Strandkov, begge senere og nu snart i 40 Aar Præster i Den Danske Kirke, den første i en Række

Aar Formand i Samfundet, den anden Højskoleforstander i Ashland og Ny-
sted. Baade disse to Mænd og andre har ofte aflagt Vidnesbyrd om, hvor stor
Betydning deres Højskoleophold i Elk Horn havde for dem. Det er en afgjort
Sag, at med denne Højskole blev en velsignelsesrig Virksomhed begyndt i Den
Danske Kirke.

Kirkeberg maatte desværre efter to Aars Forløb opgive Højskolearbejdet.
Hans Helbred var blevet nedbrudt, og det kneb svært økonomisk. Kirkesam-
fundet ejede Skolen og fik nu Past. H. J. Pedersen til at overtage Ledelsen i 1880.
Han var som Kirkeberg en udmærket Højskolemand og desuden en sjælden dyg-
tig Økonom. Hans Hustru var som Husmoder med smaa Midler vel næsten
uovertræffelig. P. Jensen, senere Præst, kom dertil som Lærer, og i to Aar leve-
des der i Elk Horn fremdeles et rigt Højskoleliv.

Men Pedersen vilde hellere have en Skole, som var hans egen, og han rej-
ste i 1882 til Ashland, Michigan, hvorhen Østergaard fulgte ham. Saa fik
Præsten Kr. Anker Ledelsen paa Elk Horn. Han var en stemningsfuld Taler,
og under ham blomstrede Skolen i en Række Aar. Men han ændrede snart
Skolearbejdet saavel som Navnet. Han kaldte Skolen Real- og Folkehøjskole og
senere College. Der blev lagt mere Arbejde paa Kundskaber end før, ogsaa
paa Engelsk, og der blev givet Uddannelse til Forretningslivet, til Lærerstillin-
gen i den offentlige Skole og Forberedelse til Universitets- og College-Studier.
Denne Omdannelse af Skolen blev kritiseret af mange Højskolevenner i Sam-
fundet. Andre var imod, at dette i det hele holdt Skole, fordi de mente, at det
kun skulde drive Mission og kirkeligt Arbejde. Under disse Forhold blev der
stærkt tænkt paa at sælge Skolen, og det skete i 1890, da Anker købte den.

Dermed holdt den Danske Kirke op at drive Højskole. Men Arbejdet var
bleven optaget af Enkeltmænd og af Menigheder og har været drevet saaledes,
lige siden H. J. Pedersen den 1. Januar 1882 — for 40 Aar siden — aabnede
Ashland Højskole. Da hele dette omfattende Højskolearbejde bliver særskilt
omtalt, skal her kun nævnes, at det altid har været øvet indenfor Kirkesam-
fundet og baaret frem af Medlemmer i dette. Samfundet har ikke alene sét paa
det med Venlighed og Forstaaelse, men sat stor Pris paa det, og i en Række Aar
har det direkte støttet det ved at samle Penge ind til Hjælp til Højskolernes
Drift.

Den Ungdomsskare, som nu i over 40 Aar har siddet paa Skolebænkene
i de dansk-amerikanske Højskoler, har modtaget en kristelig og menneskelig
Oplysning og Paavirkning, som berettiger til at sige, at noget af det bedste
Missionsarbejde af og i Den Danske Kirke er øvet paa Højskolerne og — i
denne Forbindelse maa det ogsaa siges — gennem de sidste 25 Aar paa Sam-
fundets egen Skole i Des Moines, Iowa. Dette Missionsarbejde blev begyndt af
Samfundet selv paa Elk Horn Højskole, og den har derfor sin Plads blandt de
gode, lyse Minder. Det sidste om Elk Horn Højskole efter Kirkebergs Fra-
træden hører efter Tidsfølgen ind længere fremme, men er for Sammenhængens
Skyld føjet til paa dette Sted.

FRA FIRSERNE OG FØRSTE HALVDEL AF HALVFEMSERNE.

KIRKEMARKEN, PRÆSTERNE OG MISSIONEN.

I Aaret 1880 saa' det smaat nok ud i Den Danske Kirke. De første Aars rige Bevægelse var stilnet noget af sidst i Halvfjerdserne. Der sporedes i flere Henseender nogen Slappelse og Usikkerhed — man nævnte det endog som Forvirring. Skolearbejdet der var bleven begyndt blandt Børn og Unge, blev støttet af kærlige Hjerter. Men altfor mange havde ikke Syn for dets Værdi. Naar Kirkeberg forlod Elk Horn Højskole, var det delvis under Indtrykket heraf.

Men snart gik det atter fremad med Arbejdet. Der blev stadig flere Landsmænd for Den Danske Kirke at virke iblandt. I 1880 var der omtrent dobbelt saa mange Danske i Amerika, som for 10 Aar før, og i 1890 var Tallet atter næsten fordoblet, idet der da taltes 135,000 indvandrede Danske i Staterne. Til dem kom saa Børnene, som blev født i de danske Hjem, og de blev efterhaanden talrige. Der blev dannet flere og flere Menigheder. Nebraska, Syd Dakota og Kansas blev lagt ind under den danske Kirkemark. Der blev efterhaanden flere Menigheder i Østen. Og i det yderste Vesten tog Pastor Dan Arbejdet op, da han i 1880 flyttede til Salinas, California. Derude paa Kysten er Arbejdsmarken senere bleven meget udvidet.

I Halvfjerdsernes tre sidste Aar var der kun kommen 4 Præster i Arbejde. De to af dem var uddannet her i Landet, nemlig L. Hansen (hos Pastor Rosenstand) og J. Jensen Mylund (hos Pastor Dan). I 1879 rejste Heiberg og Rosenstand hjem til Danmark, og et Par Aar senere fulgte Holm og Kirkeberg efter. Men saa kom i Aarene 1880—1886 25 Præster og tog Tjeneste i Den Danske Kirke. I disse 6—7 Aar var Arbejdsstyrken da stadig stigende i Tal — fra 18 til 37. Denne Tjenerskare var spredt ud over Landet for at betjene Menighederne og virke i Missionens Tjeneste.

De to Ting: at tjene i Menighederne og at øve Mission, kan aldrig skilles ad, fordi der altid er en Missionsgerning at gøre indenfor enhver Menighed, og fordi Livet og Arbejdet i Menigheden med Forkyndelsen, Bekendelsen og Lovsangen er og maa være Hjerteslaget i Missionsarbejdet blandt alle, som endnu staar udenfor, alle uomvendte og vantro.

Præsternes Arbejde var i det væsentligste ens i Halvfjerdserne og Firserne. Der var Menigheder, som efterhaanden naaede at blive, hvad der syntes at være Muligheder og Betingelser for at naa, baade i Omfang og i indre Styrke. Svagheder og Skrøbeligheder viste sig selvsagt ogsaa. Men gled alt saaledes paa sine Steder ind i et roligt Spor, saa blev der ogsaa ved at komme Nybegyndelser frem, hvor det gjaldt om Missionsrejser, Opdyrkning af ny Jordbund og Ud-kastning af Sæden paa de brede Agre.

Mange Menighedsfolk stod altid trofast ved Præsternes Side med Hjælp i Raad og Daad, baade i det timelige og i Præstens egentlige Gerning. Alle disse gode Mænd og Kvinder, hvis Navne aldrig naar frem paa Tryk, men staar klart nok skrevne i Livets Bog, fortjener vor dybeste Tak.

Præsterne arbejdede hver paa sin egen personlige Maade, snart blandt de enligt boende, som sad og sukkede i Længsel, snart midt i Mylderet i Dagens Trævlhed, hvor de mange forvirrende Røster kaldte Mennesker til at spredes og

i deres Indre at splittes, i Steden for at samle sig selv og samles med hverandre. Det har vistnok ofte været en Styrke i Den Danske Kirkes Arbejde, at det blev øvet mindre efter Metoder og visse bestemte Formler, mere ud af det Personlighedspræg, som var givet hver enkelt Arbejder. Dette sidste er dog ogsaa mærket af den menneskelige Naturs Svaghed og Begrænsning.

Den Betydning, som Den Danske Kirkes Missionsarbejde og Menighedsliv har haft blandt Nybyggerfolket, kan ikke maales enten i Antal af Omvendelser og Menighedsmedlemmer eller paa nogen anden ydre Maade. Et lille Bidrag til Forstaaelse af Betydningen kan derimod muligvis faas ved at mærke sig følgende:

Søndag efter Søndag, i lyse og i mørke Dage, under alle ydre Forhold, i al Slags Vejr, søgte de haardt arbejdende Mænd og Kvinder til Menighedens Forsamling i et Hjem, i Skolestue eller i Kirkehús, hvad man nu havde at raade over. Her fandt de under Gudstjenesten paa Modersmaalet, baade i den fælles Bekendelse, i Evangeliets Forkyndelse og i den Salmesang, som alle kunde deltage i, den Vederkvægelse, Trøst og Fred, som deres Sjæle higede efter.

Deres Trang til at hvile ud og blive styrkede i Menigheden til de søgne Dages Liv og Færd blev uddybet ved deres Stilling som Nybyggere i et fremmed Land. Længselen efter Barndomshjemmets Egne, efter Forældre, Søsken, Slægt og Venner, efter Livet, som de havde levet det der hjemme, udviklede sig ofte, mest hos de dybeste Naturer og især hos mange Kvinder, til en vemodsfyldt Sjælstilstand, hvis Spænding øgedes under den stærke Følelse af, at alt omkring dem var fremmed.

Kvinderne længtes som Regel mest og led stærkest under de Savn, som Nybyggerlivet førte med sig. De maatte ofte være ene hjemme, mens Mændene dog kunde færdes ude i travl Virksomhed og i Omgang med andre. Mangan Kvinde blev knuget under Vemod, Savn og Længsel, saa Livet var tungt for hende. Dette var naturligt i de første Nybyggeraar. Og naar det svandt i manges Liv, som Aarene gik, saa blev det samme andres Lod under den stadige stærke Indvandring.

Under disse Nybyggerkaar var det Kirken, der kom Mennesker i Møde og hjalp dem til Rette. Naar de kom til Gudstjenesterne og sad med Trang til og Modtagelighed for Trøst og Opbyggelse, saa fik de noget, ofte meget af det, de søgte. Man fulgtes ad i Flok, i Samfund til Livets Kilde og fandt i evig Betydning Lægedom for sin syge Sjæl. Men denne Lægedom virkede tillige, uden at det enten blev sagt eller tænkt paa, som Lægedom for alt andet, der gjorde syg i Sind. Den gav Trøst under Vandringens Møje og Styrke til at vinde frem gennem alt.

Det var ogsaa næsten altid i Menigheden og ud fra den, at alt menneskeligt godt blev gjort tilgængeligt for Nybyggerne. Møder med Sang og Tale, Læsning og Sang i Hjemmene, hører til de Ting, som Kirken hjalp Mennesker til at faa Del i. Uden Kirkens Arbejde vilde det i alle Maader have set mørkt og sørgeligt ud i Nybyggeregnene. Derom bærer ikke alene de Mennesker glade Vidnesbyrd, som har nydt godt af Kirken. Men mange, som holdt sig borte fra den, eller stod den imod, eller af Opholdssted og Forholds Magt aldrig fandt frem til den Lysning i Skoven, hvor Kirken laa, bærer ved det, der er gaaet

til Grunde for dem og i dem, ogsaa Vidnesbyrd om, hvad Kirken i sin Missionsgerning havde at byde Mennesker.

Naar saa den trange Nybyggertid efterhaanden svandt, og Livet maaske i mange Henseender fik et lysere Præg, da bar de bedste, og til dem kunde mange paa et Sted høre, deres Tak til Kirken og fik med hjem derfra Mod og Kræfter til at tage de Opgaver og det Arbejde op, som Livet lagde for deres Dør. Ogsaa da blev Kirken til Velsignelse i det daglige Liv.

Og søger Tanken i denne Forbindelse endnu længer frem, til den unge Slægt, som er vokset op og fremdeles vokser op i Den Danske Kirkes Menigheder, da er det ogsaa Kirken, som giver denne Ungdom, hvad den trænger til. Den er ikke tynget af den Længsel og det Vemod, der duggede Forældrenes Øjne og furede deres Kinder. De Unges Hænder og Ryg er heller ikke mærket af det Slid, som de Gamle maatte døje. De Unge lever i deres Barndomshjem og træder derfor sikkert og fast. De sér frit opad og udad. Maaske lader de sig ikke altid saa let gribe; men bliver de grebne, saa de vil noget, da har de en større Kraft, netop fordi de lever i deres eget Land. Til at virke ret og bringe det rette ud af Livet for sig selv og for deres Land, faar de den bedste Hjælp fra deres Faders og Moders Kirke. Maatte de ret dybt og inderligt gøre den til deres egen.

Af Halvfjerdsernes og Firsernes Pioneer-Præster i Den Danske Kirke er over 20 døde. Nogle faa hører hjemme i Den Forenede Danske Kirke, medens 9 er, hvor de har været fra Begyndelsen. Een af dem, R. Andersen, var fra 1894 af borte nogle Aar, men kom tilbage igen. Han flyttede i 1878 fra Waupaca til Brooklyn, New York, hvor han siden har betjent Vor Frelasers Menighed og tillige været Den Danske Kirkes Emigrantpræst. Han har været en meget flittig og omhyggelig kirkehistorisk Samler og Skribent. Derom bærer Bøger som „Den lutherske Kirke i Amerika“, „Daabsminder“ og „Danske i Episkopalkirken“ Vidnesbyrd. De indeholder et Væld af Oplysninger om stort og smaat. Noget tunge er de nok at læse.

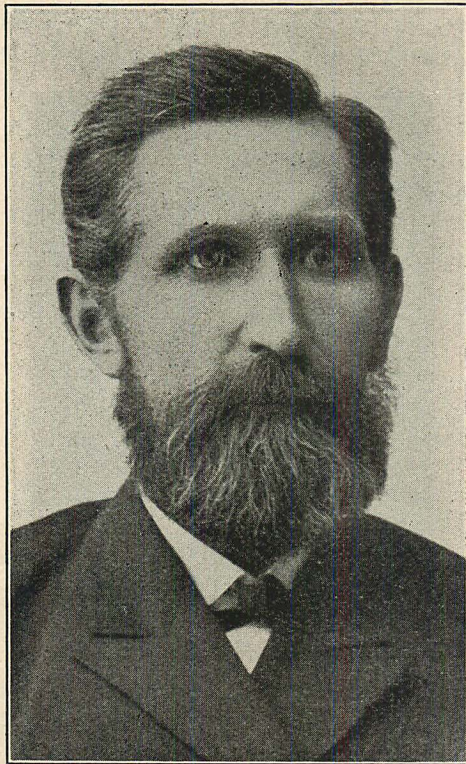
Adam Dan har været Præst paa fjernt fra hinanden liggende Steder: foruden i Racine og Salinas, i Minneapolis, Fredsville, Ia., Boston og Chicago. Desuden var han i sine yngre Aar meget ude paa Missions- og Foredragsrejser, en flittig Arbejder, der blev hørt med Glæde. Han har i sin Præstegerning eller ved Siden af den øvet et Højskolearbejde gennem Oplæsning og Foredrag baade hjemme og paa Rejser. Han har altid været en Vidførle-Natur, der paa sin Færden fra Ungdommen af har sét og lært mere end de fleste. Derom har han fortalt i Skildringer af Rejser og Oplevelser (f. Eks. i Bogen „Kanaan“), i en Mængde oplysende Artikler og i talrige Foredrag.

Adam Dan er tillige Forfatter af Fortællinger, f. Eks. „Prærierosen“. Deri viser han sin digteriske Begavelse. Men det er dog først og fremmest i sine Sange, at han træder frem som Digter. I 1880 skrev han Sangen: „Saa langt, saa langt rækker Tanken frem“ — en Sang-ud af de gode Minder og den dybe Længsel i danske Menneskers Liv langt borte fra Moder — fra Folk og Fædreland — er Sang, der ogsaa vidner om Viljen til at lade Fremtidslivet gro ved Mindernes Kilde. Den Sang lever i Folkets Hjerte og Sind saavel som paa Folkets Tunge. Den staar forrest i Rækken af Udvandrerne nye Folkesange.

Men han har skrevet mange andre, og ikke faa af dem hører til de bedste og mest sungne af vor rige Sangskat.

L. Hansen var som Præst Førstegrøden paa vor danske Kirkeager, idet han efter at have læst hos Pastor Rosenstand blev ordineret i 1877. Hans Præstegerning blev øvet i det stille med Flid og Troskab, i mange Aar paa Yderkanten ude i Nebraska. Hans Hustru døde for nylig efter en lang og streng Sygdom.

P. Kjølhede kom i 1880 fra Askov Højskole. Han er Vestjyde, en stærk Natur, og har siden Gamle Niensens og S. H. Madsens Død været Den Danske Kirkes ældste Præst, nu 77 Aar gammel. Han var i 9 Aar (1895—1904) Sam-

PASTOR P. KJØLHEDE.

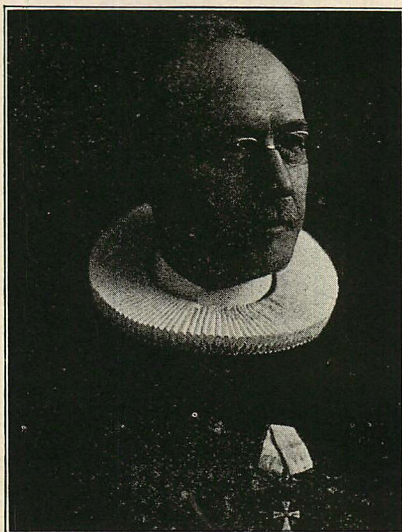
fundets Formand, og straks da han blev det, øvede han en Bedrift af stor Betydning, idet han under de trange Kaar var én af Hovedmændene (en Vovehals har Pastor Vestergaard kaldt ham) for at faa Skolen i Des Moines bygget og Arbejdet i den sat i Gang. I en lang Aarrække har han været Samfundets Ordinator. I sin høje Alder er han endnu som altid den livskraftige, aabne, jævne, frimodige Præst. Han har længe været i Grayling, Michigan.

K. C. Bodholdt begyndte sin Præstegerning i 1882 ude i Nebraskas Nybyggeregne, hvor der var ligesaa meget at kæmpe imod, men ogsaa at glæde sig over, som der havde været for de første Præster længere mod Øst. For nogle Aar siden skrev han en lille Bog: „I Nybyggertiden“, som indeholder levende Skildringer af Mennesker og Forhold og de Dages Arbejde paa Missionsmar-

ken. Denne Bog hører til vor bedste Nybyggerlitteratur. Bodholdt er Sønderjyde, fast og kraftig, en varm og veltalende Forkynder af Evangeliet. Tre Gange har han været Den Danske Kirkes Formand, den ene Gang uafbrudt i 10 Aar. Han er 66 Aar gammel.

H. C. Strandskov er Møenbo. Han kom som 14-aarig Dreng her til Landet og blev senere paa Elk Horn og Askov Højskoler stærkt grebet af det grundtvigske Højskolearbejde og det grundtvigsk prægede Menighedsliv, saavel som Folke- og Menneskelivet. Derudfra har han nu i næsten 40 Aar arbejdet med Begejstring i Den Danske Kirke for det Liv, der vandt hans Hjerte i de unge Aar. I 10 Aar var han baade Præst og Højskoleforstander, først i Ashland, Michigan, og derefter i Nysted, Nebraska. Han er 63 Aar gammel.

P. Jensen, der som før nævnt begyndte som Højskoleforstander i Elk Horn, blev Præst i 1883 og virkede som saadan i Nebraska, Syd Dakota, Minnesota og

PASTOR K. C. BODHOLDT.

Wisconsin, sidst og længst i Withee. I Fjor udgav han en lille Bog: „Minder“, hvori han kønt og malende fortæller om sine Oplevelser og giver deri gode Billeder af en Præsts Gerning og Missionsarbejde, ofte under strenge ydre Kaar. P. Jensen er Vestjyde, en rolig, stille Mand med saa velsignet en Livsgerning og sig som maaske nogen. Han er Enkemand, er fyldt 71 og meget svag af Lunger. Han bor paa Eben-Ezer, Brush, Colorado.*)

C. J. Skovgaard, nu Præst i Muskegon, Michigan, var Banebryder for den danske Højskole i Nebraska, idet han begyndte den i Nysted i 1887. Denne Begyndelse skete under trange Kaar, og Skovgaard og hans Hustru bragte Ofre for Sagens Skyld.

Den niende af de Pioneer-Præster, som endnu lever iblandt os, er R. Nielsen, der er nævnt foran under Omtalen af Børneskolearbejdet.

A. Skands Hansen maa ogsaa nævnes som én af Præsterne fra den Tid. Han nedlagde senere Præstegerningen og har i over 25 Aar været en dygtig og anset Læge i Cedar Falls.

*) Hvor han nylig afgik ved Døden.

DEN DANSKE KIRKES KOLONIER.

Mennesker har lettere ved at leve i Fællesskab og virke sammen, naar de bor samlet, end naar de bor spredt. I Den Danske Kirkes Missionsarbejde og i det kristne Samfundsliv indenfor dens Rammer har de samlede Bosættelser af Danske da ogsaa været af største Betydning. Dette gælder baade de Kolonier, som var grundlagt, før det kirkelige Arbejde blev begyndt, og dem, der er dannet siden. Og det gælder baade dem, der er bleven begyndt af en enkelt Mand eller flere i Fællesskab, med eller uden forud lagt Plan om Koloni, og dem, der er grundlagt af Kirkesamfundet og af Dansk Folkesamfund.

Der er over 100 Steder ud over Landet, hvor der er Menigheder, som hører til Den Danske Kirke, eller hvor et Missionsarbejde øves. De findes i Byerne og paa Landet, i store og smaa Kolonier, i Østen, i Vesten og i Syden, i Bjergene og i de nordlige Mellestater, hvor de er talrigst.

I dette lille Tilbageblik er der ikke Plads til Omtale af de enkelte Menigheder og deres stedlige Forhold. Men om selv Kirkesamfundets Arbejde med Dannelsen af to Kolonier skal her dog indflettes lidt i Mindekransen.

Ved Samfundets syvende Aarsmøde, som blev holdt i Clinton, Iowa, i 1884, blev der nedsat en Komité, som skulde søge at finde et Sted, hvor der var gode Betingelser for Dannelsen af en Koloni. F. L. Grundtvig var Aaret før bleven Præst i Clinton. Blandt de Opgaver, som han arbejdede ihærdigt og kraftigt for at faa taget op til Løsning i Samfundet, var Kolonisagen. Det var en stor Opgave, langt fra let at gennemføre, men en Opgave, som, saa vidt det kan ses, alle var enige om og mange meget varme og ivrige for.

Grundtvig blev Medlem af Komitéen, og allerede inden et Aar var gaaet, havde den fundet et Sted og sluttet Kontrak med Jordejerne om Grundlæggelsen af „Den Danske Kirkes Koloni“ i Lincoln County, Minnesota. Denne Grundlæggelse skete paa en saa festlig Maade, at Mindet derom altid bør bevares levende.

Der blev ordnet en Fællesrejse ud til Stedet, og Lørdag den 27. Juni 1885 kom en Skare Danske til Byen Lake Benton. Søndag Formiddag sejlede man med en lille Dampbaad over Søen af samme Navn til en lille skovbevokset Ø, hvor man først holdt Gudstjeneste, og senere paa Dagen et Møde. Grundtvig, A. S. Nielsen, K. C. Bodholdt og flere Præster var med. Der blev holdt Taler for Kirkens og Danskhedens Sag og for Koloniens Fremtid.

Grundtvig havde skrevet to Sange til Festen, og Adam Dan én. De blev alle sungne og bidrog meget til at vække Glæde og Feststemning hos Deltagerne. Den ene af Grundtvigs Sange: „O, hør os, vore Fædres Gud“, er egentlig en Salme, inderligt bedende. Vi drog bort fra Samfundslivet i Fædrelandet; vi spredtes, og vi tænkte paa at skabe os gode ydre Kaar. Men mange har lært i Ensomheds Savn hjerteligt at længes efter Samliv med Landsmænd paa Troens Grund. Derfor er det nu den fælles Bøn til Gud, at han vil lade den, der sad ene og sukkede og bad, erfare, hvor det er velsignet at mødes med Venner i Jesu Navn.

„Bered os her paa denne Plet
et lille yndigt Nasaret
for Væksten mod det Høje“.

Lad os ved Naadebordet erfare, at kun i Samfund findes Livets Lykke.

Den anden Sang af Grundtvig: „Bort vi stævned fra Fædres Land,“ og Adam Dans „Ud paa Tog, frem til Daad“, handler begge om det danske Fællesskab og Samarbejde paa Kirkens Grund. Alle tre Sange er fine Perler i vor dansk-amerikanske Sangskat.

Om Mandagen kørte hele Selskabet — omtrent 70 — i et Vogntog gennem Eggen fra Lake Benton mod Nord til Diamond Lake, øst om Søen til Tyler og syd paa. Mange af Deltagerne købte paa denne Tur Jord til Fremtidseje og Fremtidshjem. Det var to betydningsfulde Dage, da Danske saaledes tog Land og indviede den første Samfundskoloni. Da Junisolen om Mandagen dalede bag Bakkerne i Vest, var Kolonien grundlagt.

Om dens Vækst og Udvikling gennem de mange Aar, der siden er rundne, om Tilstrømningen af Mænd og Kvinder, Familier og ugifte, der vilde leve med i det bedste, som vi Danske ejer kristeligt og folkeligt, om den Mand, Præsten H. J. Pedersen, der fik mere at betyde for Kolonien end nogen anden, om Højskolen Danebod, som han byggede, og hvor han arbejdede, om trange Dage og lysere Tider, om Sorg og Glæde, om det, der har ydmyget, og det, der har givet Oprejsning — kort sagt: om Livet derude i Den Danske Kirkes Koloni paa Minnesotas Prærie kan der ikke fortælles paa dette Sted. Kun det skal siges, at denne Koloni har haft og har en fremtrædende Plads, i meget til Opmuntring og Efterfølgelse, men i et og andet ogsaa advarende.

Der har altid været delte Meninger om, hvor der var bedst for Nybyggere at begynde: paa Prærien eller i Skoven. Flest har valgt den første; men mange syntes bedst om de store Skove. Da nu Folkesamfundet havde begyndt en Koloni paa Prærien, var det kun naturligt, at det ogsaa anlagde én i en Skovegn. En Komité, som Grundtvig ogsaa var Medlem af, fik det Hverv at finde et godt Sted. Det fandt den ved Withee i Clark County i Wisconsin, og her blev saa den anden Samfundskoloni begyndt i 1893. Pastor A. S. Nielsen flyttede dertil sammen med de første Nybyggere, som var fra Chicago. Her i de dybe Skove, som dog allerede i stor Udstrækning var hugget, flokkedes efterhaanden mange Danske, og Withee er bleven én af vort Samfunds bedste Kolonier, idet Tilslutningen til Menigheden har været god, og Børneskolearbejdet i Søndags- og i Ferieskolen er bleven gennemført med stor Alvor og Kærlighed og har baaret gode Frugter.

Gamle Nielsen var Præst i Withee til 1903. Da var han bleven svag, men levede dog endnu 6 Aar. Hans Grav er udenfor Kirkedøren i Withee. Den Danske Kirke har her sat ham en Mindesten, som bærer hans Billede i Bronce.

Hvad Kirkesamfundet har gjort for at danne Kolonier, har indirekte været et meget betydningsfuldt Missionsarbejde, fordi det har været et Middel til at samle mange Mennesker og faa dem i Tale gennem Evangeliets Forkyndelse paa Modersmaalet. Det samme kan siges om alt andet Arbejde for at samle Landsmænd i Kolonier, hvad enten det er udført af Dansk Folkesamfund eller af Enkeltmænd.

PRÆSTESKOLEN I WEST DENMARK.

Indtil Den Danske Kirke i 1887 selv tog Arbejdet op med at faa Præster uddannet, var langt de fleste kommen fra Danmark efter at have faaet deres Uddannelse der. Enkelte rejste herfra hjem for at blive uddannet paa Askov Højskole (saaledes H. C. Strandskov, K. C. Bodholdt og P. S. Vig). Nogle fik deres Uddannelse her i Landet ad forskellige Veje (L. Hansen og J. J. Mylund er tidligere nævnt, og F. L. Grundtvig var én af dem). Ved Udgangen af 1887 havde Udvalget sendt 36 herover, og henimod Halvdelen af dem var uddannet paa Askov, enkelte paa Ryslinge Højskole. Blandt de udsendte var 5 Teologer (Th. Lyngby og Th. Helveg foruden de tre foran nævnte). Nogle faa kom i Løbet af de 15—16 Aar hjemme fra og blev Præster uden at være sendt af Udvalget. Enkelte, baade af de sendte og de ikke-sendte, havde virket som Indre-Missionærer, og andre kom fra Lærergerningen i Stats- eller Friskolen.

Gennem disse Aar var det da først og fremmest Udvalget, der havde taget sig af Uddannelse og Udsendelse af Præster til Arbejdet i Den Danske Kirke. Det havde dyb Forstaaelse af, hvad der maatte kræves. Dette fremgaar af hele dets Virksomhed, og det viser sig bl. a. i følgende Udtalelse, som det sendte til Samfundets Aarsmøde i Neenah i 1885:

„Da der ofte melder sig unge Mænd til Missionsgerningen blandt vore Landsmænd i Amerika med meget uklare Begreber om, hvad der kræves for at kunne være skikket til en saadan Gerning, har Udvalget ment nærmere at maatte udtale sig om denne Sag. Som en første og uafviselig Betingelse kræver vi en levende, personlig Tro paa ham, hvis Navn er det eneste Navn, der er givet under Himmelen, i hvilket vi kan blive frelst; og det maa ikke være en dyb Hemmelighed for vedkommende alene, at Hjertet ejer denne Tro; men det maa være kendt i den nærmeste Kreds, hvor han opholder sig, saa Guds Folk der paa Egnen og Herrens Præster kender vedkommende og kan give ham godt Vidnesbyrd. Dernæst maa han føle et bestemt Kald netop til denne Gerning og være i Besiddelse af aandelig Modenhed og bestemte aandelige Gaver med Lyst og Evne til at kunne tilegne sig de nødvendige Kundskaber.“

Derpaa fremhæves det, at et Menneske kan misforstaa sig selv og sine Evner og mulig ikke være skikket til at blive Præst, selv om han tror det. I saadanne Tilfælde vil der som Regel komme bitre Skuffelser. For at afværge dette forlanger Udvalget, at den, der vil uddannes til Præst, maa støttes af en hjemlig Kreds, som kender ham og tør ofre noget, for at han kan komme frem.

Og saa skrives: „Det kan ikke noksom fremhæves, at naar der ikke tydeligt viser sig en bestemt Begavelse til at føre Ordet i Menigheden, naar enten Frimodigheden eller Evnen til at tale klart og varmt mangler, da bliver vedkommende afvist, idet der ikke trænges til Teoretikere, men til praktisk dygtige Mænd i den vanskelige Gerning i Amerika.“

Den Hjælp, som Udvalget ydede til Arbejdets Fremme i Den Danske Kirke, var over al Beregning værdifuld. Og de allerfleste af de Mænd, der blev antaget til Præster uden Udvalgets Medvirken stod godt i Rækken af de udsendte. Men efterhaanden gjorde Samfundet dog enkelte Erfaringer, som viste, at Antagelse eller Forkastelse af Mænd, der meldte sig til Præstegerningen, kunde volde Vanskeligheder. En fast Ordning af den Sag, saaledes at Samfundet selv kunde tilbyde Uddannelse, vilde være af stor Værdi.

Hvis Samfundet fik sin egen Præsteskole, kunde der ogsaa ventes Tilgang, som ellers ikke kom. En Del unge Danske, der vilde være Præster, var i Aarenes Løb gaaet til de norske Præsteskoler. Nogle af dem, der i Fremtiden vilde gaa den Vej, hvis ingen anden fandtes, kunde sandsynlig ventes at søge til Den Danske Kirke, fordi de i Virkeligheden hørte hjemme der.

Dertil kom, at en ordnet Præsteuddannelse her i Landet vilde bringe de vordende Præster i nær Forbindelse med Menighederne og i det hele med Forholdene, som de skulde virke i. Det vilde være en stor Hjælp for dem.

Men det, at man saaledes fik Syn for flere Sider af Sagen, betød langtfra, at man glemte den store Velsignelse, som strømmede ind i Livet her gennem Forbindelsen med Moderkirken og Udvalgets Udsendelse af Præster. Denne Forbindelse var saa nøje knyttet netop til Udsendelsen, at ingen kunde tænke sig Udvalgets Virksomhed standset. Denne Virksomhed var man i Den Danske Kirke dybt taknemmelig for. Den samme Følelse var raadende overfor Højskolemændene i Askov, som havde gjort et stort Arbejde for den dansk-amerikanske Kirkesag. Der var andre i Danmark, baade Præster og Ikke-Præster, baade Mænd og Kvinder, som ved Bønner og Bidrag og ved at undervise vordende Præster havde vist deres Kærlighed til Sagen og til Udvandrerne. Til dem gik Takken ogsaa. Der var ingen Tanke om at kritisere, hvad de havde gjort og gjorde der hjemme, men kun et Ønske om at faa noget i Gang, som ikke kunde gøres der.

Det var som nævnt i 1885, at Udvalget udtalte sig om Præsteuddannelsen som foran anført. Og det Syn, man her havde paa den Sag, er sikkert nok kort og klart udtrykt i de Ord, som Samfundets daværende Formand Pastor Th. Helveg føjede til, da han havde oplæst Udvalgets Udtalelse:

„Denne Udtalelse har glædet mig meget og flere med mig. Vi kan altsaa trøste os med, at Sagen ligger i gode Hænder. Men har vi nogen Æresfølelse, da har vi ikke Lov til at tage denne Hjælp som en Ret, men kun som en Nødhjælp, rakt os af Venner, og vi maa søge at naa til at kunne staa paa egne Ben. Jeg kan være glad ved, med det nævnte for Øje, at arbejde for Oprettelsen af en Præsteskole.“

Det første lille Skridt i den Retning var allerede bleven gjort tre Aar tidligere, da Aarsmødet i Elk Horn i 1882 valgte en Eksamenskomité. Derefter blev der i nogle Aar kun forhandlet om Sagen. Andre vigtige Spørgsmaal, f. Eks. Stillingen til de hemmelige Foreninger, optog meget af Aarsmødernes Tid. Først ved Aarsmødet i Cedar Falls i 1886 blev der gaaet videre med Præsteskolesagen.

Ved dette Aarsmøde mærkedes ellers Forvarslerne for den Storm, der fra da af i en Række Aar som den ulykkelige Retnings- og Lærestrid hærgede Den Danske Kirke. Men med Hensyn til Præsteskolen udtalte Mødet enstemmigt, at det „erkender Betimeligheden af i Fællesskab at tage fat paa Uddannelsen af Præster til Tjeneste i vort Samfund.“

Det var Pastor Lyngby, som foreslog denne Udtalelse, og det var ham, som derpaa opfordrede Aarsmødet til at formaa Pastor Helveg til at tage mod Lærerposten ved Skolen. Han ønskede dette, fordi han ingen kendte, som var bedre skikket dertil, baade fra Hovedets og Hjertets Side.

Aarsmødet fulgte Opfordringen og valgte — atter enstemmigt — Pastor

Helveg til Forstander for den vordende Præsteskole. Lyngby var ved den Lejlighed i denne Sag Talsmand for det bedste, som kunde gøres. Enigheden om det lever som ét af de lyse Minder i Den Danske Kirkes Historie.

Samfundet havde nu en Præsteskoleforstander, og det vilde have en Præsteskole. Men hvor skulde den ligge? Og hvorledes skulde den skaffes til Veje? Det var to vigtige Spørgsmaal. Flere Steder blev bragt i Forslag: West Denmark, Cedar Falls, Neenah og Elk Horn. Der blev stemt, og de to første Steder fik næsten alle Stemmerne (14 og 17). Men der blev intet afgjort. I West Denmark laa Højskolen, bygget af Pastor Nørgaard i 1884, men nu ubrugt. Den kunde købes, men det endte med, at Samfundets Styrelse i Slutningen af 1886 eller i Begyndelsen af 1887 lejede Skolen, og i Marts i sidstnævnte Aar flyttede Pastor Helveg fra Neenah til West Denmark og begyndte straks at holde Præsteskole, idet han havde én Elev med sig derop. Det var L. P. J. Flint, som allerede havde læst hos Helveg i Neenah. Flint blev ordineret til Præst i Hartland, Wisconsin, allerede samme Efteraar. Men kun i knap 3 Aar fik han Lov at arbejde der, da han døde i Juni 1890.

Da Præsteskolen blev begyndt, skrev Udvalget bl. a. disse Ord: „Det har været os en Glæde at erfare, at den danske lutherske Kirke i Amerika har faaet Frimodighed til at begynde denne betydningsfulde Gerning; thi vi har længe erkendt, at for at Præsternes Uddannelse skulde kunne ret fyldestgøre, hvad de amerikanske Forhold kræver, maatte den finde Sted i Amerika.“

Skønt Aarsmødet i Racine i 1887 brugte to Dage til Striden om Dansk Folkesamfund, fik det dog Tid til at forhandle og afstemme om, hvor Præsteskolen skulde ligge. Mange havde stadig været imod West Denmark, fordi det ligger afsides. Flere var bleven imod, fordi der var lejet og taget fat, før et Aarsmøde havde sagt ja til Stedet. Nu blev det vedtaget med stort Flertal at bygge i Cedar Falls. Men den Komité, som skulde udføre Beslutningen, kunde ikke enes, saa den udrettede intet.

Der skulde endnu gaa to Aar, før det blev endelig afgjort, hvor Samfundet vilde have sin Præsteskole. Aarsmødet i Elk Horn i 1888 bestemte sig for Atlantic, Iowa. Men de Penge, som havde fremkaldt denne Afgørelse, udeblev, og dermed var Atlantics Lejlighed forspildt. Aaret efter, i Chicago, blev der gentagne Gange stemt om Des Moines, Ia., og West Denmark. Her sejrede West Denmark til sidst, og Skolen blev købt.

Det havde været en lang og besværlig Vej at naa saa vidt. I halvtredje Aar havde Pastor Helveg paa Samfundets Vegne siddet til Leje og holdt Præsteskole. Nu blev der fortsat paa fastere Grund. Præstelevernes Antal blev dog aldrig stort. Ialt udgik der 18 Præster fra Skolen.

Det første Aar havde Pastor J. Pedersen i Luck været Lærer ved Præsteskolen; men i 1888 blev han afløst af Pastor P. S. Vig, som overtog baade Præstegerningen i Luck og Lærerpladsen ved Skolen. Her virkede han og Helveg nu sammen i 4 Aar. De var omtrent lige gamle — endnu unge Mænd først i Trediverne. De var begge dygtige, men meget forskellige, baade rent personligt og som Repræsentanter for hver sin kirkelige Retning.

Der blev udført et indgaaende og dygtigt Arbejde paa den lille Præsteskole i West Denmark. Den laa fredeligt i de dybe, stille Skole, langt borte fra Verdens Larm og Tummel, saa Studenterne havde Tid og Ro til at fordybe sig

i Læsning og Studier og til opmærksomt at høre, hvad deres Lærere havde at byde dem.

Dertil kom, at Skolen laa midt i en levende Menighedskreds. Denne Kreds af Mænd og Kvinder var vel kun lille; men adskillige af dem havde levet rigt med i Menighedslivet i Danmark og var stærkt paavirket og præget af den Bevægelse i Kirke og Folk, som var udgaet fra N. F. S. Grundtvig.

Det blev en ret almindelig Skik, at Præsteeleverne gik ud og besøgte Farmerne, og Lørdag og Søndag Eftermiddage og Aftener sad de ofte, enkeltvis eller et Par i Følge i Nybyggerhytterne og samtalede med Folk derinde om kristelige og andre Spørgsmaal. Mange af Eleverne har vidnet om, at de havde stort Udbytte af disse Besøg. De levede der sammen med veloplyste, klart tænkende og varmhjertede Mænd og Kvinder. Og dette Samliv blev af Betydning. Folk kom ogsaa en hel Del paa Præsteskolen, og der fandt mange Samtaler og Diskussioner Sted mellem Studenterne og Farmerne, som virkelig gav Udbytte og Berigelse for alle Deltagere. Om Søndagene samledes alle til Gudstjeneste i den lille Kommuneskole, som laa tæt ved Præsteskolen. Den havde Menigheden brugt lige fra Begyndelsen af. Ogsaa der levede man sig sammen. I det hele havde de vordende Præster saaledes Lejlighed til at blive kendt med Forhold, der havde megen Lighed med dem, de senere selv skulde arbejde under.

Af endnu større Værdi for de vordende Præster end det foran nævnte var det, at Præsteskolens Forstander Pastor Th. Helveg var en betydelig Personlighed. Han ejede et rigt Barnehjerte og færdedes barnefro og „ung og frisk som Fugl i Vaar.“ Hans muntre, sunde Latter klang ofte blandt Børn som blandt Unge og Gamle. Han kunde kalde Smilet frem i Vennelag, under dagligdags Forhold saavel som til Fest.

Denne lyse Glæde kom slet ikke i Strid med hans dybe Alvor. Han glemte ikke, at der er Mørke, Synd og Død — at et Kristenmenneskes Liv maa rumme Forsagelsens Kamp. Og han glemte ikke den Alvor, der faar Mennesket til at sysle med Evighedsspørgsmaalene.

Som West Denmark Menigheds Præst aflagde Helveg Søndag efter Søndag et levende varmt, bevæget, evangelisk Vidnesbyrd om Frelsen og Freden, der vindes ved den kristne Tro. Han hjalp trætte og nedbøjede Mennesker til at finde Trøst og Vederkvægelse. Og de raske og frimodige var ikke mindre glade ved hans Forkyndelse. „Frem han under Kirkens Buer Julens Barneglæde bar“ — disse Ord er særlig betegnende for ham som Præst.

Men Helveg var ikke alene Hjertemennesket. Han var tillige en Vismand, en Gransker, en dyb, selvstændig Tænkter. Hans kirkelige og kristelige Livssyn var stærkt præget af gamle Grundtvig. Men han var ingen Eftersnakker. Han nøjedes ikke med det, andre havde tænkt og lært, men undersøgte og prøvede selv og dannede sig sin egen Opfattelse, hvad enten den saa stemte med andres eller ej.

Pastor Lyngby havde fremhævet, at Helveg baade fra Hovedets og Hjertets Side sét var bedre skikket end nogen anden i Den Danske Kirke til at være Præstelærer, og deri havde han nok Ret. Ud fra sin Personligheds Væsen paavirkede Helveg Eleverne, baade i det daglige Liv og i Skolearbejdet.

De fleste af Præsteeleverne satte da ogsaa stor Pris paa Pastor Helveg

og var hans opmærksomme og lydøre Lærlinge. Nogle af dem blev knyttet til ham med stærke Hjertebaand. Men der var ogsaa Elever paa Skolen, som han ikke kunde blive saa meget for. Deres Natur var saa forskellig fra hans, at der blev mindre af indbyrdes Tiltrækning mellem ham og dem. Han kunde, naar han fandt Grund til det, være bidende ironisk; maaske har dette holdt enkelte paa Afstand fra ham. Men i det hele fyldte han en stor Plads, ikke alene ved Præsteskolen, men i Den Danske Kirke.

Pastor P. S. Vig var ogsaa en meget dygtig Mand. Men da han allerede i 1894 forlod Kirkesamfundet og senere i mange Aar har været Forstander for Den Forenede Kirkes Præsteskole i Blair, skal her ikke gøres Forsøg paa at giye nogen Karakteristik af ham. Kun dette: en Del Elever følte sig mest tiltalt af ham og sluttede sig nærmest til ham, ligesom de senere gik ud af Samfundet sammen med ham. Der var fem, som gik den Vej. Af de øvrige 12 døde Flint tidlig, og J. M. Gregersen er død senere. M. C. Jensen nedlagde Præstegerningen og blev Lærer i Danmark, og J. Torbensen har længe været Farmer. O. Gregersen og A. Faber er nylig rejst til Danmark for at fortsætte deres Præstegerning der. Saaledes er der 6 tilbage, som endnu er Præster i Den Danske Kirke. De er: Chr. N. Pedersen (ordineret 1888), K. Knudsen (1889), N. P. Gravengaard, N. C. Strandskov, R. H. Ravn (alle tre 1892) og A. J. Tarpgaard (1895).

Stridens Bølger gik højt i Den Danske Kirke i de Aar, da Præsteskolen i West Denmark var til. Her er ikke Lejligheden til at undersøge og bedømme Forholdet mellem Helveg og Vig eller dette Forholds Indflydelse paa Stillingen i Samfundet. Heller ikke kan her gøres Rede for det omvendte: hvorvidt og hvorledes Striden i Samfundet mulig indvirkede paa Præsteskolens Mænd og deres Arbejde.

Det er i det hele ikke Meningen her at gaa nærmere ind paa Kirkestriden og dens Forløb. Men ganske enkelte historiske Kendsgerninger maa nævnes, for at det kan ses, hvorledes Præsteskolen i West Denmark i sin korte Levetid var udsat for Storm og Uvejr, som tidligt tog Livet af den.

Da Pastor Vig i 1888 blev valgt til Lærer ved Præsteskolen, var det selvfølgelig en almindelig Tro i Samfundet, at de forskellige kirkelige Retninger kunde blive ved at arbejde sammen og anerkende hverandre som lutherske Kristne. Men efterhaanden, som Tiden gik, blev Modsætningerne skarpere. Paa Aarsmødet i Manistee i 1890 blussede Striden op. Mødet vedtog (ingen stemte imod) følgende af F. L. Grundtvig stillede Forslag: „Den Danske Kirke kan ikke paatage sig noget Ansvar for Enkeltmands Udtalelser om Den Hellige Skrift; men Aarsmødet misbilliger, at Udtrykket: „Bibelen er ikke Guds Ord“, er blevet brugt under Forhandlingen i „Dannevirke“.

Trods dette blev der ingen Fred, og Aarsmødet i Clinton i September 1891 blev det mest bevægede, som nogen Sinde har været holdt i Den Danske Kirke. Det stod overfor Spørgsmaalet om, hvad der skulde gøres, da Præsteskolens Lærere ikke mente at kunne arbejde sammen længere.

Grundtvig stillede først følgende Forslag til en Udtalelse: „Vi, der tilhører de forskellige Retninger i Den Danske ev.-luth. Kirke i Amerika, vedkender os hverandre som lutherske Kristne. Vi ønsker ærligt og trofast Sam-

arbejde, trods alle Forskelligheder, og vil ikke ved Afstemning om Læren lægge noget til vor Kirkes Bekendelse.“

Grundtvig anbefalede i en Tale varmt og indtrængende dette Forslag og oplæste i den Forbindelse et Digt, hvori han bl. a. siger:

„Og kan over Daabens den hellige Pagt
hverandre vi række vor Haand,
da tror jeg saa sikkert, at Englenes Vagt
vil lægge de Bølger i Baand;
i Frihed sig Muren vil hæve mod Sky
og sødt vil der tone en Lovsang ny
med Jubel fra Danske Kirke.

Men vil vi ej taale hverandres Syn,
— hos alle kun dunkelt og kort, —
og rynker vi derfor i Vrede vort Bryn,
og skyder hverandre bort,
da viger de Engle med Graad paa Kind,
da vælter de Bølger mod Mur sig ind,
da synker Den Danske Kirke.“

Forslaget blev vedtaget med 71 Stemmer ud af 85 (53 Delegater og 32 Præster), og ingen stemte imod. Men der blev ikke Fred. Først trak Vig sig tilbage fra Stillingen som Lærer ved Præsteskolen, og Helveg erklærede, at hvis Indre-Missions-Folkene udtrykkelig forlangte det, saa vilde han ogsaa trække sig tilbage, da Samfundets Vel og Præsteskolens Fremtid maatte gaa frem for alt andet. Der var saa 14 Præster og 15 Delegater, som gentagende forlangte, at Helveg skulde træde fra som Forstander.

Med 46 Stemmer for og 5 imod blev det nu vedtaget at opfordre de 29 til at tage deres Forlangende til Helveg tilbage. Men de fastholdt det, og Helveg stod ved sit Ord, men erklærede: I tager min Livsgerning fra mig.

Derved blev det, og efter at dette sørgelige Resultat var naaet, vedtog Aarsmødet saa, at Præsteskolen skulde nedlægges fra Foraaret 1892 af. Saaledes skete det. Helveg blev i West Denmark et Aarstid derefter som Menighedens Præst, og han underviste i den Tid enkelte Præstelever, som ikke var færdige. Men Præsteskolens Saga blev sluttet, som Aarsmødet havde bestemt.

Der var lagt saa god en Grund og gjort et Arbejde i den lille Præsteskole i West Denmark, at der er noget vemodigt i at tænke paa, at den ikke fik Lov til at leve, vokse og trives.

Der blev vel ved Aarsmødet i Waupaca i 1892 gjort Forsøg paa at faa Skolen genoplivet med Helveg som Forstander, men uden Resultat. Og det, som saa et Øjeblik syntes at skulle lykkes: at begynde Præsteskole i Elk Horn ogsaa under Helvegs Ledelse, blev straks gjort til intet.

Det bar stærkere og stærkere frem mod den Stund, da de uenige maatte skilles. Det var Folk af Indre Missions Retning og en Del andre, som ikke kunde finde sig i, at Samfundet var, som det var: i det væsentligste som Moderkirken i Danmark. Men de var for faa til at ændre det efter deres Ønske.

For én, som ikke selv var med i Striden, og som nu saa mange Aar efter sér tilbage paa den, synes det, som den bedste og tillige den letteste Løsning af Knuden, vilde have været, at de, der ikke var tilfreds i Huset, som det var, og

som Flertallet af Beboerne vilde bevare det, flyttede anden Steds hen. Det kunde de saa meget lettere have gjort, som der fra 1884 af var et andet dansk luthersk Kirkesamfund, dannet af de danske Præster og Menigheder, der var traadt ud af Den Norsk-Danske Konference. De havde jo netop dannet deres eget Samfund, fordi de mente, at Den Danske Kirke var for rummelig eller tolerant for dem. Og som Tiden senere har vist det, var de utilfredse i Den Danske Kirke enige med dem og sluttede sig inden længe sammen med dem.

Hvad havde været naturligere, end at de havde meldt sig ud af det ene og ind i det andet Samfund! Men det vilde de ikke. Da Præsteskolen var bleven nedlagt, og det derefter var hindret at faa begyndt paa ny i Elk Horn, foreslog nogle af dem, at Samfundet skulde opløse sig. Dette vandt dog slet ingen Stemning for sig. I det hele var de fleste Præster og Menighedsfolk i Samfundet lede og kede af Striden. Den bedrøvede dem, fordi de hele Tiden var overbevist om, at Forskellighederne ikke var større, end at kristeligt luthersk Fællesskab burde være muligt.

Da nu hverken Ændring eller Opløsning af Den Danske Kirke lod sig gennemføre, maatte de, der ikke kunde finde sig i den, som den var, til sidst gaa ud af den. De gjorde det paa den Maade, at de nægtede at underskrive Den Danske Kirkes Forfatning, hvad enhver Præst og Menighed, der vilde være Medlem, i Henhold til en Aarsmødebeslutning skulde gøre. Den 15. Februar 1894 var Stillingen klaret saa vidt, at 18 af Samfundets Præster havde skilt sig ud. Og da nogle enkelte straks efter rejste til Danmark, var der i Den Danske Kirke 36 Præster og 40 Menigheder.

FRA DE SIDSTE 27 AAR.

DEN NY BEGYNDELSE I 1894—1896.

I 1894 saa' det i mange Maader smaat ud i Den Danske Kirke. Samfundet havde aldrig været stort eller stærkt i Tal og ydre Midler. Nu havde en Tredjedel af Præsterne og Menighederne forladt det. Og i økonomisk Henseende var det haarde, fattige Tider. Kirkestriden og Skilsmissen havde tæret stærkt paa de flestes Frimodighed. Nogle var lige ved at tabe Tro og Haab om en Fremtid, som virkelig betød noget.

Det kan vistnok med Sandhed siges, at det var ringe Dage, og de er aldrig behagelige. Men det er tit gaaet saaledes, at netop naar vi Mennesker er lavt nede, er fattige, smaa og ringe, da er der Betingelser for, at noget betydningsfuldt kan blive begyndt. I saadanne Tider rykker de smaa og svage tættere sammen for at hjælpes ad med at holde Varmen, opmuntre og styrke hverandre og prøve paa at faa et fælles Arbejde i Gang for at bevare, hvad de endnu ejer, og for derudfra at vinde nyt Land. Eller man kan sige: Gløderne samles, og der pustes paa dem, for at faa dem til at brænde, medens samtidig nyt Ved lægges paa Ilden.

Noget af dette skete i Den Danske Kirke, da de ringe Dage var bleven dens Lod. Og da den som Kirke var et Hjem for troende Mennesker, gik der mange Bønner til Kirkens Herre, om han vilde lægge sin Velsignelse til og give

Tro og Haab, Visdom og Kærligheds Kraft til at finde og vandre ad den Vej, som vilde føre til Maalet.

Kort før de 18 Præsters Udtrædelse havde Aarsmødet i Racine vedtaget at bygge Præsteskole i Des Moines, Iowa. Nu stod mange tvivlende og raadville: Turde man, kunde man tage fat? Der havde ikke været udelt Stemning for Des Moines — af 69 Stemmer havde kun 24 været for, 14 imod, medens Resten tav stille. Og nu var Samfundet svundet ind.

Imidlertid var der Enighed om, at skulde Samfundet fremdeles leve, maatte det have en Præsteskole. Og den Komité, som havde faaet Des Moines Planen at arbejde med, var allerede et godt Stykke fremme med den. Pastor Helveg var Sjælen i denne Komité, og han stod frem paa Aarsmødet i Carlston, Minnesota, i August 1894 som Sagens varme Talsmand. Et andet Medlem af Komitéen, Arkitekt M. Jensen, Racine, havde lavet Tegning og udarbejdet Plan til en Skolebygning, og det var nu Aarsmødets Sag at føre Planen igennem. „Her skal ikke træffes Bestemmelse om, enten vi skal bygge eller ej — det er bestemt“, sagde Helveg. „Der er sluttet Kontrakt og solgt Byggegrunde, saa vi kan ikke trække os tilbage.“

Allerede tidligere havde han skrevet: „Venner, vi staar hermed (Kontrakten med Grand View Land Company, Des Moines) overfor en Kendsgerning, og lad os tage den til Følge. Jeg var blandt dem, som talte og stemte imod Des Moines Planen; men naar Afstemningens Dommedagsslag har lydt, saa har man enten at gaa ind i Arbejdernes Rækker eller forholde sig rolig. Jeg valgte det første af Kærlighed til vort Samfund.“ Han nævner derpaa, at der paa Samfundets Vej ligger mange ufuldførte Aarsmødebeslutninger, og skal den sidste Beslutning om at bygge Præsteskole i Des Moines dele Kaar med dem, da kan det let blive et Dødsstød. „Nu gælder det om at staa sammen, lægge smaalig Kritik til Side“ — ingen Spot eller Tvivlertale agte paa, men „gaa til Arbejde i samlet sluttet Trop, stolende paa den Herre, som sér paa Viljen og giver Kraften Vinge, den Herre, ved hvis Alter vi hidtil har fundet Ly og Rede“ trods „Ynk og Spot, trods vore egne Hjerters Uforstand. Han velsigne dette Arbejde for os!“

Ved Aarsmødet udtalte Helveg bl. a., at skal vi kunne føre Sagen igennem, maa vi kalde paa alle vore Sjælekræfter, først og fremmest paa Troen. Lad os sige: Herre, vi behøver denne Skole. Vil Du saa give os den? Kan vi alle sige det, da vil Herren høre vor Bøn.

Præsteskolesagen var den store Sag ved Aarsmødet i Carlston, og efter at Helveg havde fremlagt den, hørtes intet om at standse den. Tværtimod — Aarsmødet gik villigt med til at udvide Planen og stile mod et langt større Maal, end der hidtil var tænkt paa. Det vedtog nemlig at planlægge et Universitet, og medens der skulde begyndes smaat med at bygge, skulde det gøres paa en saadan Maade, at der efterhaanden kunde bygges til. Derom har Pastor P. Kjølhede en Gang skrevet: „Kloge Folk udenfor Mødet smilede ad denne store Tanke og mente, at den var dødfødt. Kan være at Tanken var for stor; men den viste dog — og det var Hovedsagen — at vi den Gang satte Modet og Maalet højt og Forsagtheden lavt, og dette er fuldt saa meget værd som et Universitet.“

Kjølhede siger ogsaa, at naar Skolesagen nu blev ført igennem, saa skyldtes

det, næst Gud, Pastor Helveg. Selv skrev denne om Aarsmødet i Carlston: „Det var et arbejdsdygtigt Møde; der faldt ikke store Ord; man samledes som dem, der søger at gøre Hjemstedet ryddeligt og beboeligt, efter at Uvejret er gaaet hen over Hytterne.“ Han giver dermed dette Møde Æren for det gode Resultat. Begge Udtalelser kan vel forsvares og — forenes.

Om samme Aarsmøde fremkom et Par andre Udtalelser, som ogsaa bør indfettes i dette lille Tilbageblik, fordi de stadfæster, at der nu blev gjort en ny Begyndelse. M. Holst skrev i „Dannevirke“: „Den gode Aand fik helt igennem Lov til at raade iblandt os, og en saa inderlig Hjertevarme og Længsel efter Fællesarbejdets Velsignelse lagde sig for Dagen under hele Mødet, saa der er ingen Tvivl om, at vi staar ved ét af de lyse Vendepunkter i vor Kirkes Udvikling.“ Og Pastor P. Eriksen, Mødets Ordstyrer, skrev: „Det var i sjælden Grad et fredeligt, frugtbart og løfterigt Møde, som fyldte Hjerterne med Tak til Gud og Mennesker og gav Samfundskærligheden forøget Styrke og Vækst.“

Nu gjaldt det altsaa om at faa det sat i Værk, som var vedtaget, og Begyndelsen dertil blev gjort samme Efteraar med at lægge Grunden til den ene Fløj af den vordende Skolebygning. Men det varede endnu to Aar, inden Skolearbejdet kunde blive begyndt — med to Lærere og én Elev. Det var atter en meget lille Begyndelse, saa de to Aar fra Aarsmødet i Carlston 1894, til Skolen i Des Moines blev aabnet i September 1896, maa regnes for den ringe og fattige Begyndertid. Med Hensyn til den, tør Salmistens Ord dog bruges:

„Foragter ej de ringe Dage,
det lykkes skal, som skrevet staar:
velsignes skal de Hænder svage,
som lagde Grund med bange Kaar.“

Førend Frugterne af det trofaste Arbejde i de ringe Dage kunde begynde at vise sig, havde Pastor Helveg sagt Farvel til Den Danske Kirke. Han rejste til Danmark i Foraaret 1895. Aarsmødet i Carlston havde rejst sig i Tilslutning til Grundtvigs Forslag om at vælge Helveg til Forstander for den nye Præsteskole. Men han turde ikke. Og da han i 1896 blev valgt paa ny, og atter i 1903, kom der begge Gange Nej fra ham. Hans Gerning i Amerika var endt. Mange i Samfundet forstod ikke dette. Det syntes dem, at han maatte kunne have følt sig tryk og fri i en Gerning, der nu vilde bære rige Frugter. Men han havde ikke Modet til at tage fat.

Grundtvig hilste ham til Afsked i et kønt Digt, hvori det bl. a. hedder:

„Thorvald Helveg, nu du vender
Skuden din mod Hjemmets Havn.
Her blandt os din Saga ender,
brydes af i Sorg og Savn.

Tornestrøet blev din Bane,
højt dog toner Harpens Slag;
Du var tro mod Korsets Fane,
og du led for Folkets Sag.

Saa velsigne dig den Milde,
som kan læge alle Saar,

som har aabnet Livets Kilde,
givet Hjertet Barnekaar.

Rynker er der i din Pande,
Rimfrost er der i dit Haar;
men jeg sér en Gang dig stande
barnefro i evig Vaar.“

I Danmark var Helveg i nogle Aar Valgmenighedspræst i Vallekilde, og derpaa Sognepræst i Idestrup paa Falster. Han blev ved at være Den Danske Kirke en trofast Ven. Den havde han givet 14 af sine bedste Aar, meget længere Tid end nogen af de andre Teologer, som hidtil havde været her ovre. Han blev Formand for Udvalget og var det i mange Aar. I 1908 gjorde han med sin Hustru en Rejse til Amerika og gæstede et stort Antal af Den Danske Kirkes Menigheder.

Helveg døde i Idestrup i 1917, knap 62 Aar gammel.

GRAND VIEW COLLEGE.

Skolens første Fløj blev bygget i 1895, og Skolearbejdet skulde have været begyndt snarest muligt. Men havde det været vanskeligt at faa en Skole, saa blev det endda langt vanskeligere at faa en Forstander. Pastor Morten Larsen sagde nej, og Pastor P. Eriksen gav langt om længe samme Svar. Saa blev der endelig i Sommeren 1896 truffet den Ordning, at Pastor N. P. Gravengaard, Brayton, Iowa, overtog Stillingen som midlertidig Forstander for at faa Skolen begyndt. Udvalget i Danmark blev bedt om at prøve paa at faa Pastor Helveg til at gaa ind paa at blive Forstander, og hvis han sagde nej, da prøve at finde en anden Mand, som var velskikket til Gerningen.

Imidlertid forberedte Gravengaard Skolens Aabning. To Mænd blev kaldet til at være Lærere paa Skolen: Cand. phil. P. P. Hornsyld, som lovede at overtage Undervisningen i Engelsk og andre Fag, og Pastor A. Bobjerg, som skulde tage de danske Fag samt Foredrag. Hans Hustru skulde passe Hus og Husholdning, og de skulde danne Skolehjemmet. Der manglede da kun Elever; men ingen meldte sig før paa selve Indvielsesdagen Søndag den 27. September 1896.

Fra denne Mærkedag i Den Danske Kirkes Historie skal her lige peges paa den Sang, som Kr. Østergaard skrev til Indvielsen — Sangen om „Frihedens, Aandens, Folkets og Kirkens Mærkedag“, da „en Lærdomhal hæver sig“, „hvor Folkets Ungdom har sin Gang, og Kundskabs Kilder flyder“, „hvor Længsler, higende mod Gud, skal løftes op og foldes ud“, „hvor Kirkens Ild er Skolens Lys.“

Og saa maa foruden Pastor Gravengaards Indvielse af Skolen nævnes Pastor H. J. Pedersens djærve, varme Tale om den danske Kirke og det danske Folk, og hans Ord til Lærerne om det ansvarsfulde, men herlige Hverv, der nu blev dem betroet.

Til Lykke, du danske Kirke, med denne Skole. Her skal endnu engang din Troskab prøves. Gid du maa bestaa i denne Prøve.“

Mange af de Danske i Des Moines var med til Festen, og for dem var det paa en særlig Maade en Højtidsdag. De havde aldrig før løftet Hovedet kækt

og frit som Danske. Den Dag gjorde de det; da følte de sig glade, ja stolte ved at være Danske. De begyndte i den Stund i Grunden en ny Tidsregning i deres Liv.

Det var ikke nogen let Opgave, der blev givet Pastor Gravengaard: at bo i Brayton, Ia., mange Mil fra Des Moines, og samtidig være Skolens Forstander, selv om kun for et Aarstid. Men Samfundet ønskede en Præst, uddannet ved Universitetet i København, til varigt at overtage Forstanderstillingen, og saa var der ikke andet at gøre, end at forhaandenværende Kræfter i Samfundet tog hver sin Del af det Arbejde, der skulde gøres, og hjalp hverandre med at udføre det, inden endelig Ordning kunde gennemføres.

Skolearbejdet blev begyndt med én Elev. Men der kom snart flere. Ialt var der 35 den første Vinter. Tre af dem tænkte paa at ville uddanne sig til Præstegerningen, og de fik en forberedende Undervisning. Dog gjorde kun én af dem senere Alvor af at fortsætte paa Præsteskolen. En Elev var dansk Lærerinde og tog videre Uddannelse i den Retning. En læste til „first grade certificate“, én begyndte helt paa bar Bund at lære Dansk og gik tillige sammen med to andre til Konfirmationsforberedelse. Enkelte lærte Sprog (baade moderne og Latin), og nogle tog Bogføring. Der var kun faa Elever i Efteraars og Foraarsmaanederne; det store Flertal var der kun i halvfjerde Vintermaaneder, og af dem var atter langt de fleste ikke studerende, men almindelige Højskoleelever. Der blev holdt Foredrag og arbejdet med de elementære Fag: Regning, Geografi, Dansk, Engelsk osv. Der var mere Selvarbejde end almindelig paa Højskolerne. Arbejdet med og af de studerende Elever hjalp til at drage de andre i den Retning. Og en Del Fag, som flere af de ikke studerende var med i, drog i samme Retning, saaledes særlig Naturfagene: Dyre- og Plantelære, Fysik og Fysiologi.

Men med alt dette levedes der af alle paa Skolen (enkelte Elever var fra Byen og boede hjemme) i det hele som paa en dansk Højskole. Det var et Skolehjem, baaret af den Aand og præget af den Tankegang og Tone, som altid har været den danske Højskoles Kendemærke.

Som det tidligere har været nævnt, at alt i de Dage var en lille Begyndelse, saaledes kan dette ogsaa siges om selve Skolearbejdet det første Aar. Det var jo intet imod, hvad der siden er bleven øvet paa Skolen. Naar det alligevel her er omtalt, da er det, fordi det dog var en Begyndelse, som i sig bar Spiren til det meste af det, der senere voksede frem. Dette, at én Elev, som senere uddannede sig til Præst, begyndte saa smaat at arbejde med det Maal for Øje, var jo kun lidt, men dog netop en Begyndelse. Ligeledes med den ene Lærerinde. Den almindelige Ungdomsskole blev grundlagt. Bogføring var Forløber for flere Forretningsfag. Ja, selv udvidet Højskole laa i Svøb i flere af de Fag, som der blev arbejdet med. Foredragene af Lærerne, Forstanderen og Præsterne P. Kjølhede, Kirkeberg og H. J. Pedersen (de tre sidste var der hver en Uge) pegede ogsaa i den Retning, som Udviklingen er gaaet i.

Den Gang var det „Skolen i Des Moines“, et vidt spændende Navn, der kun var betegnende rent geografisk. Skolens Lærere foreslog Navnet „Grand View College“; men det blev ikke antaget af Aarsmødet i Marinette 1897.

Saa kom Pastor R. R. Vestergaard og overtog Forstanderposten i Efteraaret 1897. Skolearbejdet i de Aar, han var Forstander, var en Fortsættelse

og videre Udvikling af, hvad der var begyndt, og en Tilføjelse først og fremmest af den egentlige Præsteskole. Det var en Udvikling saa stor og rig, at den fortjener en indgaaende Fremstilling, som dog desværre ikke kan rummes eller gives her.

Det har været let kendeligt gennem alle de Aar, der er gaaet siden 1894, at Skolen i Des Moines har haft Samfundets Kærlighed i fremtrædende Grad og taget Tankerne fangen som intet andet. Det var Tilfældet under Forberedelserne gennem to Aar; det var Tilfældet da Skolen blev indviet, og det har været Tilfældet altid siden. Dette er bevist ved den Pengestøtte, som Skolen har faaet, ved Eleverne, som selv af egen Drift er taget dertil, og ved dem, som Forældrene har faaet til at rejse. Det er bevist ved den Interesse for Skolen, der i Samtale og skriftligt er lagt for Dagen. Og kunde vi sé ind i de Tusinder af Hjerter i Den Danske Kirke og gribe de Millioner af Tanker, som med gode Ønsker og med Bønner til Kirkens og Skolens Herre er steget op fra Hjerternes Dyb, da vilde vi sikkert deri finde de stærkeste og sikreste Beviser for, at Skolen er Samfundets Hjertebarn, og at Fremtidshaabet og de lyseste Drømme er knyttet til den.

Nu har det undertiden været hævdet, at det var galt, at vort Samfund satte sin Skole saa højt, at alt andet ligesom maatte staa i Skyggen, selv Missionsarbejdet.

Men Samfundets Skole er dog det Hovedværksted, hvor Vaabnene skal smedes, de Vaaben, som skal bruges i Kampen for Frelsen og Freden. Der faar de unge Mænd og Kvinder, som skal gøre Hovedarbejdet i Kirke og Skole, deres Uddannelse og bliver udrustet til deres Gerning. Og mange, mange flere, som faar hver sin Opgave i sit Liv og i sit Hjem, har ligeledes paa Skolen i Des Moines faaet Tilskyndelsen og Hjælpen til at gaa ud i Livet og bruge det af Guds Naade og til Guds Ære. Derfor har vor Mission vist ikke lidt under, at Skolen har faaet for megen Kærlighed. Tværtimod — hvis den havde faaet dobbelt saa meget af Samfundet, som den har, baade paa den ene og paa den anden Maade, vilde den have betalt det tilbage med høje Renter i Form af større Kærlighed i de tusind Hjem og til alt vort fælles Arbejde, ikke mindst Arbejdet for at hjælpe dem, der sidder i Mørket og i Dødens Skygge, til at faa Øje paa Solopgangen fra det Høje og faa Lyst til at leve med der, hvor den Solopgang bringer Lys og Liv og Fred og Glæde ind i Menneskehjerterne. Lad os kun sætte Skolen højt og give den — ikke, hvad vi kan undvære, men hvad den har Brug for.

Past. Vestergaard skrev i sin Aarsberetning i 1900 bl. a.: „Hvad vi har naaet, er mange kærlige Sinds og mange kærlige Hænders Arbejde. Lad os forene os i Tak til den himmelske Gud, fordi han gav os Lov til at være med i hans Arbejde paa vort Folks Indsamling. Vor Præsteskole og vor Ungdomsskole maa betragtes som et væsentligt Led i dette Arbejde. Hvor væsentligt det er, kan vi maaske bedst faa en Forestilling om ved at tænke os det falde. Mon ikke dette vilde give os et Slag, som vi vanskeligt kunde forvinde? Jeg betragter, hvad vort Samfund her har sat i Gang og til Dato holdt oppe, som vort vigtigste Missionsarbejde, som det er en Livsforpligtighed for os at fortsætte og fremhjælpe, at det kan blive saa fuldkomment som muligt.“ Han udtalte ogsaa: „Skolen har Karakteren af en Kundskabsskole helt igennem, ogsaa i den teologiske Afdeling.

Jeg kunde for mit Vedkommende ikke ønske det anderledes. Der gives mange Maader at meddele Kundskaber paa. Det kan gøres dødt og dræbende; men det kan ogsaa gøres livligt og vækkende. Er en Lærer selv en levende Personlighed, saa bliver ogsaa alt det, han rører ved, levende. Saa kommer det mindre an paa Metoden.“

Han siger et Sted: „Navnlig trænger vi til en Mand, som kunde undervise i Naturfagene. Det gaar ikke an i Længden at lade disse Fag ligge hen upaa-agtede.“ I Tilslutning hertil siger han i sin sidste Aarsberetning (1903: „Jeg beklager, at vi endnu ikke har undervist i to for almindelig menneskelig Viden saa vigtige Fag som Plantelære og Dyrelære. Der har ingen Efterspørgsel været efter disse Fag.“ Derimod var der bleven undervist i Fysiologi og Fysik. Om Skolens Betydning for Eleverne ud over det faglige Arbejde siger han i 1901: „Det daglige Samliv, den personlige Omsorg, de mangfoldige Indtryk, som møder Eleverne fra Dag til Dag, den Aand og Tone, som gennemtrænger Undervisningen, det mundtlige Ord i Foredraget og i Undervisningstimerne, vore Gudstjenester, Hjemmene, som aabner sig beredvilligt for alle; dette og mere gør sin Virkning og sætter Mærker i Personligheden, som der skal en Del til at udviske; jeg haaber, meget vil blive der for bestandig.“

Der vilde vel høre mere til, hvis alt vedrørende Skolen skulde ses. Men naar dens Historie en Gang skal skrives, da er Forstandernes Aarsberetninger de vigtigste Kildeskrifter.

Straks efter at Vestergaard var kommen, gav han Skolen Navnet: Grand View College.*) Han spurgte ingen om Forlov, og intet Aarsmøde har udtalt sig for eller imod. Men alle har brugt Navnet, siden Vestergaard tog det i Brug, og derved er det bleven anerkendt.

Det første Aar efter Vestergaards Komme var der en Del danske Lærerinder paa Skolen, og den danske Lærerskole fik da en glædelig og frugtbart Udvikling. Dette sammen med Præsteskolens Grundlæggelse var nok det vigtigste der skete til at begynde med.

Med al den øvrige Udvidelse og Udvikling, som efterhaanden skete, blev Rammerne i mange Aar ved at være omtrent ens, som det fremgaar baade af Pastor Vestergaards og senere af Pastor B. Nordentofts Aarsberetninger og af Skolens Kataloger. Der var Kundskabsskolen, mer eller mindre for alle Eleverne, de studerende og de ikke studerende, rummende: Fagene paa Dansk og paa Engelsk, derunder ogsaa de fire særlige Kursus paa Engelsk: The Preparatory, The Commercial, The Shorthand and Typewriting, and The First-Grade Certificate Course. Dertil kommer saa Præsteskolen. Men nogen Adskillelse i bestemte Afdelinger, som ikke havde noget fælles, kunde ikke gennemføres og er vist heller aldrig blevet det siden. Der var nu først de Foredrag, som alle hørte. Præsteleverne fik Undervisning i Dansk sammen med de danske Lærerinder og til Tider en Del andre. Lærerinderne gik med til Fag i Præsteskolen, og til andre Klasser i Engelsk, Regning osv. I det hele blev alle de Elever, som fik Undervisning i et bestemt Fag f. Eks. dansk Sprog, inddelt i Klasser efter det Stade, de stod paa, saa alle i samme Klasse kunde følges ad, uden Hensyn til, hvad de ellers arbejdede med eller stiledede efter.

*) Se herom Vestergaards Artikel andet Steds i Bogen.

Om Foredragene, Præsteuddannelsen, Lærerskolen og hele den aandelige Paavirkning af Elevflokkene behøves der ikke her at medtages Udtalelser af Pastor Vestergaard, da den Side af Sagen er klar for alle. Derimod skal her med Hensyn til Undervisningen i de forskellige Klasser og Fag anføres følgende:

Eleverne kommer af mange forskellige Grunde. Enhver har gerne noget bestemt, som ønskes — en Kundskab eller Færdighed, som han eller hun føler Mangelen af. Det er jo gerne det første, et Menneske opdager, at der er Brug for. Dette Ønske, denne Bøn maa imødekommes, da dette ofte er det eneste fælles Berøringspunkt til at begynde med. Ønskerne gaar ud paa: Engelsk, Dansk (somme Tider andre Sprog), Haandskrift, Maskinskrift, Hurtigskrift, Bogføring, Historie, Geografi, Musik (nogle paa ét, andre paa et andet Instrument), Geometri, Fysik o. a. Somme vil have Foredrag, somme Filosofi, somme „Syn paa Livet“, og en enkelt ønskede en Gang Magi. „Naar undtages Magien har vi søgt at tilfredsstille alle Kravene, og jeg haaber, det nogenlunde er lykkedes os.“

Med mange Elever, baade helt unge og noget ældre staaende paa mange forskellige Udviklingsstrin, blev det nødvendigt at have en Mængde Klasser; en Vinter var der ikke mindre end 40, nogle store, mange smaa.

I sin sidste Aarsberetning skrev Pastor Vestergaard bl. a.: „Den almindelige Ungdomsskole har nærmest Karakteren af Efterskole (Fortsættelsesskole) eller Højskole. I sin praktiske Gennemførelse bliver den en Blanding af disse to Skoleformer, den Form af Skole for Ungdomme, som synes at have bedst Udsigt til at slaa an hos den dansk-amerikanske Ungdom. Hvad der er mest Trang til i denne Afdeling, er en Undervisning i de almindelige Fag, dansk og engelsk Sprog, Regning, Historie og Geografi. Klasserne i disse Sprog er derfor noget store.“

De fleste Elever har kun Brug for den elementære Undervisning. Men en Del gaar videre, baade i Sprogene og f. Eks. i Regning, der gaar over i Algebra og Geometri. I Fransk, Tysk og Latin er der som Regel meget faa Elever, og i Handelsfagene er Tilslutningen heller ikke stor, f. Eks. 17 ud af 87 Elever. Den historisk-sproglige (Dansk og Engelsk) Undervisning, derunder Geografi, har som Regel taget de tre Fjerdedele af Tiden, Resten, derunder Gymnastik og Haandarbejde, den ene Fjerdedel. Gentagne Gange har Pastor Vestergaard fremhævet, at det var ham en stor Glæde at sé, hvorledes de Unge, som er født her i Landet, mest søgte Undervisning i Dansk, medens ret naturligt de indvandrede Unge særlig vilde lære Engelsk. Hans sidste Ord herovre om denne Sag var disse: „Hidtil har Hovedsagen i den almindelige Ungdomsskole været Undervisningen i de almindelige Fag, samtidig med, at vi saa ved andre Midler søger at vække Elevernes aandelige Sans. Jeg vilde ikke tilraade en Nedlæggelse af denne almindelige Undervisning, selv naar Skolen udvikler sig til at tage op en videregaaende Undervisning.“ Et Sted siger han: „Den unge Salomon bad om Visdom og Forstand og fik det. Men han fik jo ogsaa, hvad han ikke bad om: Rigdom og et langt Liv. Vore Unge vil ogsaa have Visdom og Forstand, — det er et meget godt og smukt Ønske —; vi stræber efter at give dem det, saa godt vi formaa, og saa meget, de kan tage imod. Derved faar de, hvad de beder om; men vi søger ogsaa at give dem, hvad de ikke beder om“:

Rigdom paa Aand og Velsignelsen. „Jeg har den Tro, at dette ikke ganske mislykkes.“

Om Skolen i sin Helhed udtalte Vestergaard: „Det var mig en Skuffelse, da jeg første Gang saa' Skolen og dens Vilkaar, vel sagtens fordi jeg, som det saa ofte gaar i Livet, paa Afstand havde gjort mig for store Forestillinger. Men efterhaanden som Tiden er gaaet, er jeg kommen til at holde mere og mere af Skolen. Der er heller ikke sket saa ringe Forandringer, siden jeg første Gang saa' den. Der er fra Begyndelsen tænkt store Tanker om Skolen. Mange vil maaske sige: alt for store. Det skal indrømmes, at de store Tanker ikke er virkeliggjort. Men der er alligevel virkeliggjort noget, og meget mere end mange fra først vilde have tænkt sig muligt.“

Fra Begyndelsen af og indtil Pastor Vestergaard i 1903 rejste til Danmark for at blive, havde Elevantallet været: første Aar 35, andet 54, tredje 74, fjerde 83, femte 89, sjette 78 og syvende 87, ialt bestemt 500. Af dem var ca. Halvdelen fra Iowa, og ca. en Tredjedel var Piger.

Med Hensyn til Bygninger, da stod Forstanderboligen færdig ved Skolens Indvielse. Den vestre Fløj af Skolebygningen blev opført i Vinteren 1898—99, og Gymnastikhuset, som Samfundets Unge betalte for, byggedes i Efteraaret 1899. Videre naaedes ikke i Vestergaards Tid. Det var den grundlæggende Tid, baade i ydre og aandelig Henseende. Det Arbejde, der den Tid blev gjort, var i højeste Grad betydningsfuldt. Gennem disse Aar saa' flere og flere i Den Danske Kirke med Tillid og Kærlighed hen til Samfundets Skole. Som Præsteskole gav den Kirken 8 unge Præster.

Pastor Benedict Nordentoft, der havde været teologisk Lærer ved Præsteskolen siden 1899 blev i 1903 Forstander og ledede Grand View College i 7 Aar. Sin første Aarsberetning indledede han med bl. a. at skrive, at der vel var sket et Forstanderskifte, men intet Systemskifte. „I de Aar, jeg virkede ved Skolen som Pastor Vestergaards Medlærer, lærte jeg mere og mere at værdsætte det Arbejde, som han har udført i de første Aar efter Grundlæggelsen af Grand View College....Han har lagt en saadan Grundvold for Skolens Gerning, at jeg kan være glad ved at bygge videre paa den.“

Grand View College har i sine 25 Aars Skoleaar haft 2542 Elever.

I Aaret 1904 blev Skolen bygget færdig efter den oprindelige Plan, idet Midterpartiet blev føjet ind mellem de to Fløje. Forstander Nordentoft skrev derom: „Aaret 1904 vil altid staa som et Mærkeaar i vor Samfundsskoles Historie, fordi vi da kunde synge:

„Borgen har vi bygget,
Sten paa Sten er lagt.
Ingen Rigmand ødslet
har paa den sin Pragt:
Arbejdsmand og Bonde
Over By og Land,
unge Mænd og Kvinder
lagde Borgen an.“

(H. J. Pedersen.)

Det er sikkert ikke for meget sagt, naar jeg nævner den 14. December 1904 som vor Kirkeskoles største Festdag, og den Ungdom, som oplevede denne Dag,

fik en Indvielse til det kommende Skoleaars Gerning, som jeg tror, vil præge hele deres Liv. De unge Mænd og Kvinder, som lyttede til Tale, Sang og Musik under Indvielsesfesten, forstod, at der er en Folkesag, som kalder paa deres Hjælp, at vel er vi et Folk, der er „spredt som Løv for Vinden — hen over Vestens vide Jord“; men „vort Modersmaal, vor Skole og vor Kirke: — den Treklang samler dog til fælles Daad.“

Her skal ogsaa nævnes et Vers af Østergaards Indvielsessang. Denne Sang er en Bøn til Gud om Velsignelse over Skolen, dens Lærere og den Ungdom, som der skal samles:

„Vi lagde Skolens Grund
ret i en bange Stund,
men Du har bygget med til Folkelykke.
Nu, den er under Tag,
det er en Takkens Dag.
Hvor Du er med, der er det godt at bygge.“

I Aaret 1908 blev der bygget en Lærerbolig paa Skolens Grund, og Aaret efter én til. Atter et Aar senere blev Gymnastikhuset solgt, og et nyt og meget bedre opført i dets Sted. Den Idræt, der i Aarenes Løb er øvet paa Grand View College, hvorved de Unge har styrket deres legemlige Sundhed og som Følge deraf ogsaa deres sjælelige, kan næppe regnes for højt.

Siden 1910 er der intet bygget paa Skolegrunden. Men den har foruden Bygninger noget, som ogsaa maa nævnes. Det er Traerne, som Vestergaard lod plante de fleste af. De vokser fra Aar til Aar og de er efterhaanden bleven en stor Pryd for Stedet.

Lige over for Skolen, paa den anden Side Gaden, har Samfundet to andre Bygninger, nemlig Alderdomshjemmet „Valborgsminde“, rejst ved store Gaver fra C. Larsen (da i Racine, nu i Pasadena, California) og ved mange andre Gaver fra Samfundet. Det blev indviet og taget i Brug 1914.

Ved Siden af det ligger den prægtige Lutherkirke, som det i Jubilæumsaaret blev bestemt at opføre. Dens Indvielse fandt Sted som Indledning til Samfundets Aarsmøde i 1919, der det Aar blev holdt i Des Moines ligesom to Gange før, nemlig i 1900 og 1912.

Pastor Eilif Wagner overtog Forstanderposten ved Grand View College efter Nordentoft og havde den i 2 Aar. Han vandt sig et godt Lov for sin Færd og sit Arbejde.

I Maj 1912 fik Grand View College Statsanerkendelse, saa Elever denfra uden Eksamination kan faa deres Arbejde anerkendt paa Iowas Universitet og højere Læreranstalter. Dette blev af stor Betydning for Skolen, da derefter den senere velbesøgte „High school“ Afdeling kunde oprettes.

I 1912 blev Pastor Th. Knudsen Forstander for Grand View College, og i sin første Aarsberetning (til Aarsmødet i Grayling i 1913) giver han en længere Redegørelse for sit Syn paa Skolens Opgaver og den Plan, der bør arbejdes efter. Hans Program er kort udtrykt i følgende Punkter, som nu i en Række Aar har staaet i Skolens Katalog. Dens Formaal er:

1. At uddanne Mænd til Præstegerningen i „Den Danske Kirke i Amerika“.

2. At uddanne Lærere og Lærerinder paa Dansk og Engelsk til Skolevirksomhed i danske Menighedskredse: a) Dansk Lærerskole. 2-aarigt Kursus. b) „High school“ Afdeling. 4-aarigt Kursus.

3. At give dansk Ungdom en *videregaaende* Undervisning paa Dansk og Engelsk med det Formaal at hjælpe den til at leve et rigere Menneskeliv og give den en dybere Forstaaelse af dansk og amerikansk Aandsliv.

Pastor C. P. Højbjerg havde i Aarene 1904—1907 været Lærer paa Grand View College, og senere nogle Aar Forstander paa Nysted Højskole og Præst for Menigheden dér. Saa var han Præst i Danmark et Par Aar, men kom i 1914 tilbage til Grand View College som Lærer. Da Knudsen rejste derfra, blev Højbjerg hans Efterfølger. Han fortsatte i det Spor, Knudsen havde vist.

I Krigsaarene blev der et Afbræk i Skolens Arbejde. Elevantallet sank til 56. Den danske Lærerskole fik meget lille Søgning og maatte tages ind under „the high school“. Men der har atter været god Fremgang, og der bliver nu lagt stor Vægt paa den danske Lærerskole. Pastor V. S. Jensen, der er bleven Lærer paa Skolen, har faaet nævnte Afdeling under sin særlige Varetagt, og det haabes, at den skal faa en frugtbar Fremtid.

Ialt er der i de forløbne 25 Aar udgaaet 52 teologiske Kandidater fra Grand View College. Nogle enkelte flere har studeret der.

Forstander Højbjerg er vel kendt og højt anset som Personlighed og som Arbejder. Ved Den Danske Kirkes sidste Aarsmøde var der (som ved alle Aarsmøder) Forhandling om Skolen. Der var bl. a. Forslag fremme om en Udvidelse ved Oprettelsen af et Junior College. Dette Forslag blev ikke vedtaget i Aar. Men det kommer nok ad Aare.

Der er i det foregaaende kun lejlighedsvis nævnt Navne paa Lærere ved Grand View College: de to første og de tre, der begyndte som teologiske Lærere og senere blev Forstandere, samt endelig Erik Appel. Som faste teologiske Lærere har desuden virket Præsterne Joh. Christiansen (nu Præst i Hillerød, Danmark) S. D. Rodholm, H. Hansen og V. S. Jensen. Rodholm var den første teologiske Kandidat fra Skolen (1901), og han var Lærer fra 1910 til 1918. Hansen er Teolog fra Københavns Universitet og var Lærer fra 1913 til 1917. Han er nu Præst i Vemminge paa Fyn. Jensen er Kandidat fra Skolen (1903). Professor Hornsyld var Lærer paa Skolen, til han i 1910 fulgte med Pastor Nordentoft til Sølvang, altsaa i 14 Aar eller længere end nogen anden. Andre Lærere har været: Bernhard Hansen, A. C. Larsen, Mrs. Clara Hornsyld, Clara Hermansen, samt de to Principaler for „the high school“: Pastor J. Sørensen og Thos. Christensen.

Desuden har mange andre været medvirkende i Undervisningen i længere eller kortere Tid.

Som Gymnastiklærere maa nævnes Frode Hasseriis, Karen Knudsen, Helge Bjerg, C. F. Ladefoged og Viggo Tarnow.

AFDØDE PRÆSTER.

ANDREAS SIXTUS NIELSEN*).

A. S. Nielsen var født i Aalborg 1832. Som ung lærte han Skræderhaandværket og drev det i en Række Aar. Men han var udset til en anden Gerning. Han blev Indre-Missionær og virkede som Lægprædikant til Opbyggelse for mange. Som adskillige andre Indre-Missionærer blev han efterhaanden paa-virket af den grundtvigske Retning og draget til den, og han blev som allerede fortalt antaget af det fynske Udvalg som dets første Udsending til at være Præst blandt Udvandrerne. Inden han rejste til Amerika, opholdt han sig en Vinter paa Testrup Højskole for at blive styrket og hjulpet til at kunne optage sin egentlige Livsgerning. Der er anden Steds fortalt om, hvorledes han fandt den og tog den op.

I Cedar Falls fik Nielsen en velsignelsesrig Præstegerning. Her blev han i 8 Aar. Saa flyttede han til Chicago og betjente der en stor Menighed, som siden deltes i to med hver sin Kirke og Præst. Efter 14 Aars strengt Arbejde i Storbyen, gik han med til at begynde en Nybygd i Withee, Wisconsin. Det var i 1893, da han alt var over 60 Aar gammel. Her levede han i 10 Aar i en stille, fredelig Præstegerning. Men saa blev han stærkt svækket, baade legemligt og sjæleligt, og maatte derfor nedlægge Arbejdet. Han døde i Foraaret 1909. Paa hans Grav ved Kirken i Withee har Den Danske Kirke rejst ham en Mindesten.

A. S. Nielsen stod i sin Manddoms fulde Kraft, da han begyndte sin Præstegerning i Amerika. Han var den erfarne kristne Mand, der var god at gæste for alle, som var pint af deres Synder eller anfægtede af andre Grunde — for alle, som søgte Sjælefred og Lagedom for Hjerteskaar — for alle, som søgte Trøst, Vejledning og Opmuntring paa Troens Grund. Han var barnligt troende. „Vi skal stille tro paa Ordet af Jesu Mund,“ sagde han. Det var Daabens, Troens Ord, Jesu Kristi Tro. I den gav han sig Gud i Vold, og derfor fik han Lykke til selv at leve trygt og til at kunne hjælpe andre. Han ejede et varmt Hjerte og talte derfor mildt og kærligt til dem, der søgte ham, ogsaa til Staklerne, som der kom mange af, især i Verdensbyen. Men han kunde ogsaa tale med Myndighed, og det gjorde han, naar det tiltrængtes, dog saaledes, at Kærligheden altid mærkedes bagved. Han vandt sig overalt mange hengivne Venner og blev almindelig elsket og sét op til med Ærbødighed. Han samlede hele sit Arbejde om det rent kristelige. Denne Midtpunktsamling gjorde ham stærk i det, han ofrede sine Kræfter. Den folkeligt-oplysende Gerning, som ogsaa var nødvendig, laa ikke for ham; men han stod venligt overfor den.

Nielsen var 39 Aar gammel, da han kom til Amerika, medens Adam Dan kun var 23. Enkelte af dem, der meldte sig som deres Arbejdsfæller i de følgende Aar, var paa Alder med Dan, andre var lidt ældre; kun meget faa var over 30 Aar. Nielsen var langt foran dem i Alder og Erfaring, og de gav ham fra Begyndelsen af Hædersnavnet „Gamle Nielsen.“ Under det levede han sine Dage til Ende, og det kendetegner hans Stilling i Præsteskaren. Han var de fleste af de andre Præsters faderlige Ven og Raadgiver. De kom til ham i Glæde og i Sorg — ikke mindst naar de havde lidt Nederlag i deres Præste-

*) Se Billede Side 19.

gærning, deres personlige Liv eller i Forholdet til Mennesker. Da klagede de deres Nød for „den Gamle“, og for det meste kunde de gaa trøstede bort. Han kunde opmuntre, styrke og vejlede og hjælpe dem til at finde de rette Stier. Han kunde ogsaa revse, naar det var paa sin Plads. Og han kunde hastigt følge med dem hjem — undertiden lange Rejser — for at faa bragt Orden og Fred til Veje, hvor noget var kommen i Urede eller gaaet i Stykker. Og det hændte ikke saa sjældent i de unge Frimenigheder. Gamle Nielsen havde en frugtbar Livsgærning i Den Danske Kirke.

Da Kirkearbejdet blev organiseret, tóg Nielsen sin Part af de Pligter, som dermed fulgte. Han vilde ikke holde sig tilbage, skønt han ikke havde meget tilovers for Organisation i det hele. Han blev endog flere Gange valgt til Formand. Han blev ogsaa Samfundets Ordinator, og det var han uafbrudt, indtil han som gammel Mand ikke længer kunde magte mere Arbejde end det i den hjemlige Menighed.

FREDERIK LANGE GRUNDTVIG.

I Aaret 1881 rejste F. L. Grundtvig med sin Hustru til Amerika. Han var da 27 Aar gammel. De bosatte sig ved Floden Sciocton i Wisconsin Skove. Han vilde i Ensomheden søge at finde Klarhed over sig selv og Fred i sit Sind, og saa vilde han studere Naturen, især Fuglelivet. Det sidste gjorde han saa godt, at han senere skrev en videnskabelig Afhandling om „The Migrating Warblers on the Sciocton River“. Denne Afhandling bragte ham stor Anerkendelse. Han hørte om Den Danske Kirke og aflagde et Julebesøg hos Th. Helveg i Neenah. Det malede han siden i Linierne:

„Thorvald Helveg, grant jeg skuer
Dig en Vintermorgen klar,
frem Du under Kirkens Buer
Julens Barneglæde bar.“

Det hjalp til at kalde ham tilbage til Mennesker og til den kristne Menighed. Nogle indre Oplevelser virkede paa samme Maade. En enkelt fik afgørende Betydning for ham, og han meldte sig til Præstegærningen blandt Landsmænd. Gamle Nielsen ordinerede ham i September 1883 til Præst for Menigheden i Clinton. Her var han nu Præst i 17 Aar.

Det blev en rigt velsignet og derfor frugtbar Gærning, F. L. Grundtvig gik ind til som Præst i Menigheden og som Arbejder i Den Danske Kirkes og den danske Sags Tjeneste. Han var Ordets Mand. Troens Ord var for ham Livets faste Grund. Selv var han udrustet til at føre Ordet som faa. Det var en Fryd at høre ham med sin rene, klangfulde og dog bløde Stemme forkynde det glade Budskab eller tale til det danske Hjertelag ud af det danske Aandslivs Rigdom og om Modersmaalets Ret og Ære. Varmt og gribende vældede Ordene ud af hans Hjertes rige Fylde, og mange Mennesker blev ved hans lyse Aands levende Tale knyttet fastere til Menigheden og hjulpede til at elske Modersmaalet og Aandens Skatte deri.

Grundtvig havde ogsaa Sangens herlige Gave og brugte den i smaa og store Vennelag. Han var kundskabsrig, og som fint dannet Personlighed stod han Maal med de bedste. Men han var ikke mindre den jævne, ligefremme,

venesæle Mand, som vandt Hjerterne, hvor han færdedes — om i Slot eller Hytte, ligegodt.

Det var ikke alene Menigheden i Clinton, hans Gerning fik Betydning for. Han gæstede tit andre Menigheder, og han var altid med til Samfundets Aarsmøder, saa mange fik Lejlighed til at lære ham at kende. Rundt om i Menighederne var der mange Mennesker, som saa' op til ham og følte sig knyttet til ham med stærke Hjertebaand.

PASTOR F. L. GRUNDTVIG.

Grundtvig gav i sin Personlighed og i hele sin Færd et rigt og fyldigt Udtryk for alt det bedste, der samler og binder os sammen paa kristelig dansk Grund.

Hans Gerning spændte vidt. Han var Digter og Samler af Sangbogen og de mer end Tusinde Melodier. Han var levende i Koloniarbejdet og fik Dansk Folkesamfund stiftet. Han fattede Planen om et dansk Universitet i Amerika, og han granskede de gamle Kirkefædres Skrifter, særlig for at finde

Vidnesbyrd om Daabspagtens Oprindelse. Men om disse Enkeltheder, store som de er, skal her ikke skrives. De var overordentlig betydningsfulde; men de var kun Midler til Fremme af noget større — dansk Aandslivs og dansk Kristendoms fortsatte Liv i Amerika.

Han var Herolden, der blæste til Samling. Han kaldte saaledes, at mange, mange fylkede sig om den Fane, som han hævdede højt. Og de, der samlede sig, fik Syn for Betydningen af, at den danske Sag blev hævdet. De fik tillige Tro og Mod og Følelsen af, at vi som Danske har fuldgod Ret til at leve vort eget Liv. For vort nye Hjemland og for dets Samfundsliv gælder det om, at Fædrearven bliver bevaret og brugt. Derom sang Grundtvig:

„Vi vil elske den Jord,
hvor vi bygger og bor;
vi vil agte det Sprog, som er Folkenes Tolk;
vi vil kæmpe en Dag
under Stjernernes Flag;
men vi vil være Danske og leve som Folk.“

Saaledes er ikke alene vi Danskes Stilling, men ogsaa de andre indvandrede Folkeslags. Derfor kaldte Grundtvig Amerika for „Folkestævnets Land“. Han skrev under sit Billede:

„O, maatte mit Liv kun vorde til Gavn
for Kirke og Folk — i Jesu Navn.“

Dette Ord er Nøglen til Forstaaelse af Grundtvigs Liv og Gerning. For Den Danske Kirke — ja hvor passer det ikke paa ham. Først for den og saa for Folket, saa vidt som det vilde slaa Følge paa Kirkevej, eller i det mindste lade dem, der vandrede ad den, i Fred. „I Jesu Navn“ — det er det lille og dog saa uendelig store, rige, lyse, varme Ord, hvori alle forenes, saa kun de er skikkede til at være med, som ejer dette Navn.

Under et Besøg i Danmark i 1889 vakte Grundtvig i Samtaler og ved en Række Møder Opmærksomhed for den danske Sag i Amerika. Hans hjertelige Tale og Sang gav Tilhørerne Indblik i Livet, som det leves af Landsmænd i det fjerne og viste Betydningen af, at Forbindelsen over Havet holdes levende. I 1900 rejste han hjem, men vilde gerne have været her over igen og have været knyttet til Skolen i Des Moines. Mange i Den Danske Kirke glædede sig til at sé ham i Arbejde der; men Tanken blev opgivet. Grundtvig blev hjemme og traadte i „Kirkeligt Samfund af 1898“'s Tjeneste som Rejsepræst. Snart blev han dog syg. Han laa længe fængslet til Sygelejet, led meget og døde i Foraaret 1903. Hans Grav er paa Vestre Kirkegaard i København. Men rige, skønne Minder lever efter ham blandt Landsmænd i Amerika.

„KIRKELIG SAMLER“.

DA „Kirkelig Samler“ i 1897 var 25 Aar gammel, skrev jeg en længere Afhandling i Bladet. Jeg kaldte den „Kirkelig Samlers Saga“. Dagene randt, Aarene svandt og Tiderne skiftede, og mangt og meget i vort lille Kirkesamfund kom med ind under Omskiftelsens Lov. Noget visnede og blev borte. Andet blomstrede op i Fornyse.

Og nu er der igen gaaet 25 Aar. De kom, de gik, — vi mærkede det næsten ikke! Et halvt Aarhundrede er det siden, vort Samfundsarbejde begyndte her i Landet, og siden „Kirkelig Samler“ kom til Verden. Svagt og famlende som alt nyfødt, men kækt og med lyst Mod paa Livet.

Nu er han snart en graaskægget Gamling, der spagfærdig prøver at finde sig til rette og gaa sit Skud i en sær urolig, højroestet Tid.

Allerede sidst i 1871 og i Begyndelsen af 1872 begyndte jeg at sysle med Tanken om, at vi Danske maatte sé at faa vort eget Kirkeblad. Vi var kun 3—4 Præster, Afstandene imellem os var lange, og rejse vidt omkring kunde vi ikke. Jeg skrev til Præsterne og et Par andre gode Mænd om denne Sag saa vel som Oprettelsen af en Missionsforening og en dansk Højskole, og fik opmuntrende Svar fra de fleste af dem.

Det var „Indre Missions Tidende“ i Danmark, som nærmest svævede mig for Øje. Jeg var jo lige kommen herover fra et kært Ophold hos Vilhelm Beck og med en meget smuk anbefaling fra ham.

Mit Samliv med Biskop Gobat i Jerusalem og Vennerne paa Schnellers „syriske Børnehjem“ var jo omtrent af samme Farve.

Ved Pastor R. Andersens Ordination i Waupaca den 26de Juni 1872, hvor vi 4 Præster — og flere var vi ikke — mødtes første Gang, blev der talt om mine Planer, navnlig om Udgivelsen af et Blad. Vår „Gamle Nielsen“, som igrigt kun var „gammel“ ved Siden af os andre, var betænkelig og bange for mere Strid. Mørke Skyer var jo allerede trukken op og saa’ ret truende ud. „Den gamle“ raadede til Varsomhed. I Øjeblikket vilde han helst staa afventende, men igrigt arbejde sammen med os i god Forstaaelse og gerne samle Holdere til vort paatænkte Blad. Thomsen var kæk og vilde frem, men med Orden og Ro og Grundighed. Vort Blad vilde møde en virkelig Trang, men vi maatte byde det bedste. Den fredsommelige R. Andersen, der endnu færdedes i Skæret af lyse Ryslinge-Minder, saa’ paa os andre med sine gode, milde Øjne og nikkede bekræftende ad min ivrige Tale.

Brevvekslingen om disse Sager fortsattes efter Waupaca-Mødet, og allerede ved et Møde i Neenah, Wis., et Par Maaneder senere traadte Tankerne ud i Livet. Det var den 8de September 1872, at „Kirkelig Missionsforening“ blev

stiftet, og i Oktober samme Aar udkom Nr. 1 af „Kirkelig Samler“, udgivet af den ny Forening med mig som Redaktør, — en Stilling, jeg har indehavt flere Gange siden.

I snart et halvt Aarhundrede har det lille Blad nu bragt godt Bud og glad Hilsen fra Den Danske Kirke til danske Hjærter og Hjem i dette store Land.

Stormtider og Bølgebrus i vort Samfund har ogsaa ramt dets Blad. Men i det hele har „K. S.“ været en stille, beskeden og fredsommelig „Sagtegænger“. Stilfærdig og varsom er den optraadt — nogle siger vist alt for varsomt. Det „opbyggelige“ har havt Overtaget; det har aldrig rigtig været et Forhandlingsblad. Selvfølgelig har Indholdet ikke al Tid kunnet være lige lødigt. Der har været Artikler og Prædikener, sunde og gode, der har gjort Gavn i vide Kredse; og der har vel ogsaa undertiden været noget, der helst maatte været uskrevet. Det har al Tid været ledet af én eller flere af Samfundets Præster.

En Redaktør, siger Erik Bøgh i én af sine vittige Viser, bør være en „forhærdet Sjæl“. Det lyder ikke godt, naar man tager Udtrykket religiøst. Men det er jo ikke Meningen; derimod at han maa kunne taale Stød og Slag. Dem faar han rigelig under det pæne Navn Kritik, som han tilmed skal være taknemlig for, hvor grovkornet og ubehagelig den end er.

„Kirkelig Samler“ har aldrig været et ensidigt Partiblads, men heller ikke farveløst. Den har fulgt Guds Menigheds gamle Korsfane i dansk luthersk Aand. Den har maaske ikke altid været løftet lige højt eller lige kækt; men det kan sikkert siges, at „K. S.“ har igennem de 50 Aar, den har levet, hvor forskellige de Mænd, der har ledet den, end har været, altid været i ærlige og gode Hænder, med Vilje til at tjene vort Folk og dets Kirke paa allerbedste Maade. De bød alle det bedste, de kunde finde, og søgte ikke deres egen, men Herrens Ære og Menighedens Tarv.

„K. S.“ har havt Redaktører saa „røde“ som f. Eks. Jakob Holm, og saa konservative som f. Eks. Lyngby, Gøtke og Nellesmann. Den har ogsaa været ledet af Mænd, som gik over til eller nu staar i det andet danske Samfund, f. Eks. Kr. Anker og P. L. C. Hansen. Adskillige af dem, der har ledet Bladet, er hensovede, saaledes N. Thomsen, Lyngby, P. Eriksen, Jensen-Mylund og J. P. Lillesø.

De fleste af vore Penneførere har ydet Bidrag til „K. S.“ Nogle af dem har i Aarenes Løb været flittige til at skrive i Bladet, saaledes R. Andersen, P. Kjølhede, Kr. Østergaard, Ravn, Aaberg og andre.

Nu er „K. S.“ snart en gammel Mand, der kan sé tilbage paa 50 Aars Vandring blandt vort Folk og kan gøre det med Tak og Glæde, fordi den har været brugt. Jeg tror vort Samfund vilde blive meget fattigere den Dag, „K. S.“ ikke kommer mere. Mange vilde savne hans venlige, gamle Ansigt og hans milde, trohjærtige „Guds Fred og Guds Hjælp“! Og jeg er aldeles vis paa, at der endnu er mange i vort Samfund, som takker Gud for den Trøst og Hjælp, det Lys og Mod paa Livet, de fik af „K. S.“, ikke mindst da Tiderne var trange og Dagene tunge. — Det er vel især de ældre, der holder af „K. S.“ Dog er det ikke alle vore Unge, der vil nøjes med det lette og overfladiske eller vil lade sig indbilde, at til amerikansk „patriotisk“ maa det nødvendigt høre at vrage Fædrenes Sprog og Fædrenes Kirke og klimpre lystigt med paa Døgnets „rag-time“-Melodier. Disse Unge vil endnu fremdeles hilse „K. S.“

med Glæde, fordi de føler, den har noget at byde dem, som de ikke kan hente noget andet Sted. De vil kende de Kilder, der har været karakterdannende for dem og deres Fædre og hvorfra de evige Livsværdier udvælder, som det er værd at elske og kæmpe for at eje og bevare. Derfor tror jeg ikke, at „Kirkelig Samler“'s Saga er ude hverken i Dag eller i Morgen. Endnu i Aaringer vil den faa Lov at øve sin stille Mission.

„K. S.“ er min første Ungdoms Hjærtebarn. Derfor følger jeg den med kærligt Øje og glæder mig, naar der tales godt om den, og Hjærter og Hjem viligt aabner sig for den. Og det gør mig ondt, naar den maa høre ilde, eller man sér paa den som bedst tjent med at dø og blive anstændig begravet.

Jeg staar ved 50 Aars-Milepælen og hilser den stille, gamle Vandringsmand med et muntert „Guds Fred“ og et

„Godt Mod, Du vandrer paa Kirkevej“!

Adam Dan.

KRISTI EVANGELIUMS VELSIGNELSES FYLDE.

VORT FOLKS STILLING FØR OG EFTER KRIGEN.

DEN Flok Danske, som i sidste Fjerdedel af forrige Aarhundrede kom her over fra det gamle Land, var vel nok en tro Afspejling af det danske Folk i sin Helhed. Der var de ikke-kirkeligt interesserede, som kom her over uden anden Tanke, end at de kunde leve af Brød alene. Der var de mindre kirkeligt interesserede, som gerne kom til at bo, hvor der var Danske, saafremt de økonomiske Betingelser dér, var lige saa gode som andet Steds. De fik for det meste deres Børn døbt; kaldte ogsaa ad Præsten, naar der skete Dødsfald, og sank saa tilbage i deres Mindreinteressethed, naar Begivenheden havde faaet Tid til at nedfælde sig i Bevidstheden som „Skæbnen“, „Livets Gang“ eller „det uforklarlige“, som man lader staa.

Saa var der de kirkeligt interesserede, der straks var med baade i folkeligt og kristeligt Arbejde, særligt i ydre Foretagender: Kirkebygning, Skole- og Forsamlingshus. Ja, blev mange af dem ikke ligefrem Foregangsmænd — især paa disse ydre Omraader? Præsterne — mest de yngre — glædede sig over dem; for var de ikke netop „interesserede“?

Men foruden alle disse var der en Del Mænd og Kvinder, — man vilde egentlig ikke kalde dem interesserede, det Udtryk bruger man jo ikke om Mennesker, for hvem det er en Selvfølge at være med i Sagen — Mennesker, hvem Sagen var gaaet i Blodet, saa den var en Del af dem selv. Det var dem, der fylde Kirkebænkene — for saa vidt, som de var fyldte — naar Kirken var opført; det var dem, som stadig maatte bære, stadig maatte passe paa, stadig maatte dække Menighedens Underskud — og Underskudet var én af de sikreste Poster i Regnskabet. Det mærkelige var, at der ellers ikke i første Række blev regnet med dem. Præsten tog det som en Selvfølge, at de var med; „Foregangsmændene“ tog deres Bidrag som en Selvfølge, og de selv var tilfredse med at lade de „interesserede“ være Foregangsmænd, blot Arbejdet blev gjort, og Sagen varetaget.

Hvad var de ellers for Mennesker? De var Ætlinge af de gudeligt vakte i Danmark fra Midten af forrige Aarhundrede, Mennesker, som var blevet grebne af det kirkelige Livssyn, da det fremkom. De havde hørt Vilhelm Birkedal, Svejstrup, Peter Larsen Skræppenborg; nu kom Grundtvigs Salmer til at give Udtryk for det inderste i deres Gudsforhold:

Troens Ord med Sandheds Aånd
Os ledsager Haand i Haand;

Thi med Guds Ord
Følges Gudsanden paa Jord,
Blus han paa Bjærgene tænder.

Blegt som et Lig var Livets Ord,
Dødt det os laa paa Tunge;
Aand dog fra Herren i det fo'r;
Engle derom vil sjunge.

Er det for meget at sige; i hvert Fald nogen af dem havde smagt Guds gode Ord og den tilkommende Verdens Kræfter? De havde faaet fat paa det samme, som Paulus havde i Eje, da han sagde: Jeg véd, at naar jeg kommer, da skal jeg komme med Kristi Evangeliums Velsignelses Fylde; de havde det Ord i Eje, i hvilket hele Fylden bor legemligt paa Jord.

Lærte deres Børn de danske Salmer? Hvor kunde det være andet? Hvad Fader og Moder lever i, vil Børnene komme til at elske. Nogle Steder blev Salmerne sungne i Hjemmene. Saa kom Børnene jo ogsaa med i Kirke. Der sang de: „Lille Guds Barn, hvad skader dig,“ og der var dem iblandt, som umiddelbart anvendte de to første Ord paa sig selv.

Saa sørgede disse Forældre jo ogsaa for, at der blev holdt Skole, dansk Skole, kaldte de den. For Naadens rige Fylde var bleven dem formidlet gennem Dansk. Paa dette Maal havde de modtaget Troens Ord, i det Maal alene fandtes Salmeudtrykkene, for hvad det Ord var, og for hvad det var værd. Den Kristendomsundervisning maatte blive „dansk Skole.“ Andres Børn kom ogsaa med. Der var stadig nogen, som var interesserede.

Saa kom Verdenskrigen.

Mon der i hele Verden findes et Folk, som ikke mærkede den og ikke blev mærket af den? Maaske, men saa bor det Folk uden for de Grænser, der fra gammel Tid regnes for hele Verden, naar der holdes Mandtal.

I det amerikanske Folk efterlod Verdenskrigen maaske saa dybe Spor som noget Steds. Nationalitetsfølelse, Folkebevidsthed vaagnede med alt, den fører i sit Skød — baade af ondt og godt — somme siger: mer af ondt end godt. Dog maa den Tid jo komme for et Folk som for et Menneske, da det bliver sig selv bevidst, tager sit Selv i Besiddelse.

Ogsaa i vor Folkegruppe herovre efterlod Krigen sine Mærker. Flokken svandt ind; den blev lille. Ikke at tale om de mindre interesserede; selv de interesserede var ikke interesserede længere, eller om de var, da ikke i den danske Kirke. Den amerikanske havde alt før Krigen haft noget af deres Interesse, nu blev denne Interesse overvældende. Tilbage blev kun den lille Flok, som før nævnt.

Men ogsaa i denne skete der en Forskydning. Det var ikke af Tyngdepunkt, af Førerstilling. Denne var allerede i tidligere Aar baade i Menighedskredse og Samfund begyndt at gaa over fra den ældre til den yngre Slægt. Det var heller ikke af Kirkesprog, skønt mange af de ældre mente dette — mange af de yngre ogsaa. Nej, det var af Nationalitetsbevidsthed.

Mange af første Slægtled af danskfødte Amerikanere havde lige indtil Krigen ikke gjort sig klart, hvor de folkeligt hørte hjemme. De indvandrede sagde „hjemme i Danmark“. „Hjemme i Danmark“ sagde de indfødte efter dem. Men da Krigen var til Ende, var ingen af de indfødte i Tvivl om, hvor

de var „hjemme“. For dem, som naaede at komme til Frankrig, blev det næsten mere end „Hjem“. Lad os komme tilbage til „God's country“ sagde de. „Guds Land“ det var Amerika. Der var dem af dem, som bøjede sig ned og kyssede Jorden, da de kom i Land. Denne Følelse gav sig ogsaa Udslag i glødende Kærlighed til det Sprog, som her var bleven det fælles. Og Kærligheden gav sig voldsomme, tit uforstaaende, maaske uforstaaelige Udslag. Da blev mange af de ældre bange: Hvad er dette? Er det ikke Utroskab mod det, som dog er vort egentlige? Hvis vi slipper det Sprog, hvori Kristi Evangelium er udtrykt i større Fylde end i noget andet, slipper vi da ikke med det samme Fylden? Bliver vi og vor Slægt da ikke henvist til Fattigmandskost?

Men Folkeliv og Kristenliv er ikke det samme. Udtrykkene for Folkelivet er ikke de samme, som Udtrykkene for Kristenlivet. Sproget for Folkelivet behøver ikke at være det samme som Sproget for Kristenlivet. Det er en Lykke, hvor Sproget er det samme. Det er en stadig Kamp, hvor Sproget ikke er det samme. Kamp for Kristenlivets Sprog om at holde sig, Brydning i den enkelte mellem Landsmaalet og Kirkemaalet. Men Kamp giver Vekselvirkning; aandelig Kamp for aandelige Værdier kan være en Vinding. Og nu, da Krudtrøgen er drevet bort, synger de indfødte lige saa kraftigt som før:

Her fandt vi vort Virke,
Her er vore Hjem;
Men Fædres gamle Kirke
Vi rejser mellem dem.

Hvor kan det være andet? Kristi Evangeliums Velsignelses Fylde, hvem vil miste Adgangen til den, naar de en Gang har smagt og drukket deraf? Menneskehjærtets Trang til det inderligste Samliv med Gud, som kan opnaas, er lige stor; paa den sætter Verdenskrigen ingen Mærker. Lad mig bruge Bibelordet i omvendt Betydning: Ingen, som har smagt den gamle Vin, vil straks drikke den ny; thi han siger: Den gamle er bedre. Ingen, hvis Sjæl har fundet Hvile i Troens Ord, som det lyder paa den danske Tunge; ingen, hvis Sjæl har badet sig i Straalerne fra Troens Ords Lys, som det fremskinner i de danske Salmer, vil slippe det danske Sprog, saa længe dette Lys ikke skinner gennem noget andet.

Derfor bliver det stadig den lille Flok, som ikke er interesseret, men *er levende med*, der skal bære den danske Kirke, før saa vidt som det kan siges at Mennesker skal gøre dette.

Men han er med os den stærke Gud,
Hvis Aand os bærer paa Ørnevinge,
Som giver Kræfter og ruster ud
Saa Døden selv vi kan tvinge.

Valdemar S. Jensen.

**Den Danske Evangelisk-Lutherske Kirke's
Styrrelse 1921**

N. P. GRAVENGAARD, Formand.

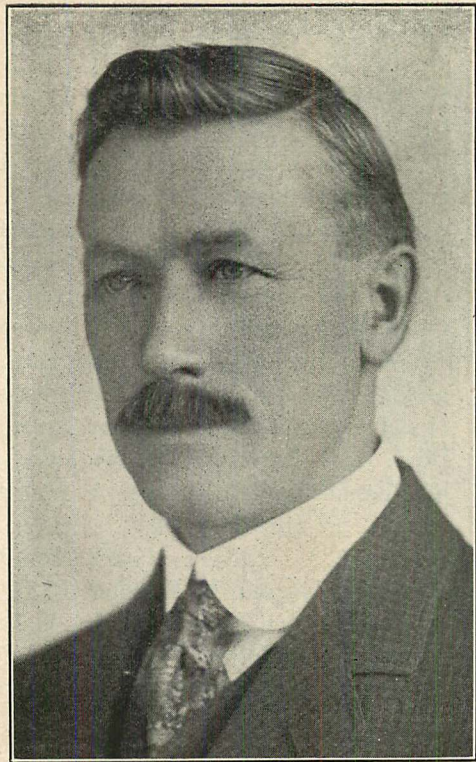
J. C. AABERG, Sekretær.

H. P. RASMUSSEN, Kasserer.

O. C. OLSEN.

W. N. HOSTROP.

Vort Samfunds Præster fra 1871—1921.

KOMMER eders Vejledere i Hu, som har forkyndt Eder Guds Ord! —
„Det er klart, at Forfatteren herved tænker paa de Vejledere, vi kalder
Ordets Tjenere, i daglig Tale *Præster*.

Og naar da vort Samfund, *Den danske, ev.-luth. Kirke i Amerika*, holder
50 Aars Jubilæum, er det vel ved den Lejlighed i sin Orden at mindes de Præ-
ster, som i kortere eller længere Tid har tjent i det. Deres Tal — alle talt — er
162. Og de nævnes her i den Rækkefølge, de som Præster kom i Tjenesten, da
nogle af dem ogsaa gjorde Tjeneste i Samfundet, før de blev ordineret, f. Eks.
R. Nielsen, Kr. Østergaard, Nordentoft og Rørdam m. fl.

De 162 Præster er følgende: (i det første Tiaar) N. Thomsen, A. Dan, A.
S. Nielsen, R. Andersen, A. L. J. Søholm, I. A. Heiberg, H. Rosenstand, O. L.
Kirkeberg, J. Pedersen, J. P. Lillesø, L. M. Gydesen, H. J. Pedersen, Jak. Holm,
S. H. Madsen, J. Danielsen, F. M. Kristensen, L. Hansen, J. Jensen, A. P. W.
Bekker, Peter Kjølhede, Kr. Sv. Nørsgaard; (i det andet Tiaar): Th. Lyngby,
N. B. Grønbeck, Kr. Anker, Th. Helveg, R. Nielsen, S. C. Madsen, H. C. Strand-
skov, P. Hansen, K. C. Bodholdt, J. M. Mortensen, A. S. Hansen, F. L. Grundt-
vig, S. H. Jørgensen, Peder Jensen, V. A. M. Mortensen, Jørg. Hansen, J. N.
Jersild, H. J. Dahlstrøm, N. Cl. Jensen, Chr. Falk, P. S. Vig, C. J. Skovgaard,
H. P. Møller, Laust Jensen, N. P. Simonsen, P. Gøtke, Th. K. Thomsen, L. P. J.
Flindt, T. F. Horslund, Ole Jacobsen, Chr. N. Pedersen, M. C. Jensen, Peter
Eriksen, J. K. Poulsen, R. Thomsen, K. Knudsen, F. W. Blohm; (i det tredje Ti-
aar): Kr. Brückner, Br. Johansen, N. V. Holm, N. P. Gravengaard, S. N. Kjems,
A. Henritzy, P. F. D. Nielsen, Niels Lang, N. C. Strandskov, R. H. Ravn, C. H.
Jensen, H. P. Jensen, Kr. Østergaard, J. Torbensen, C. H. Fechtenburg, Aug.
Faber, Chr. Samsø, Ole Gregersen, A. Bobjerg, J. M. Gregersen, A. J. Tarp-
gaard, A. V. Andersen, C. Chr. Sørensen, N. P. Hald, G. J. Sick, J. Chr. Peder-
sen, J. Jørgensen, R. R. Vestergaard, Joh. Steenstrup, V. Brockmeyer, L. Hen-
ningsen, Th. Knudsen, N. P. Pedersen, Joh. F. Christiansen, R. J. Kristensen;
(i det fjerde Tiaar): B. Nordentoft, M. K. Mikkelsen, M. F. Blichfeld, A. Th.
Dorf, L. S. Larsen, S. D. Rodholm, Chr. Petersen, H. Ravn, V. S. Jensen, H.
K. Plambeck, H. J. Jessen, A. Iversen, R. Jensen, P. Rasmussen, H. Chr. Rør-
dam, C. P. Højbjerg, N. C. Nielsen, J. Nellemann, K. Gjørup, Chr. Schousboe
Jensen, A. C. Kildegaard, J. L. Lund, Joh. Jensen, J. Chr. C. Hansen, J. Borg-
gaard, M. Iversen, E. Wagner, P. H. Pedersen, J. L. J. Dixen, J. C. Aaberg, J.
A. M. Rodholm, Hans Juhl, H. A. Jørgensen, H. Helweg, Niels Møller, Kr. An-
dersen, Aage Møller; (i sidste Tiaar): P. B. Ammentorp, J. J. Lerager, S. A.
Jørgensen, S. Marekmann, Joh. Ravn, J. A. Holst, C. S. Hasle, Fr. Majland,

DEN DANSKE EV. LUTH. KIRKES PASTORER.
 U.S.A.
 1905

By J. Jacobsen

Copyrighted 1906

P. Chr. Stockholm, C. Chr. Jørgensen, E. N. Nielsen, P. J. Madsen, Joh. Sørensen, Adser Østergaard, S. Mogensen, L. Chr. Larsen, Viggo Hansen, Chr. Andersen, Alfred Sørensen, S. Isaksen, Ejnar Winther, Aage Skovgaard, Evald Kristensen, J. H. Faber, Svend Kjær, Hans Jensen, A. E. Frost, Alfred Jensen; (og i 1921): Holger Strandskov, Bue Bennike, Ottar Jørgensen og Michael Mikkelsen.

Nu, da Navnene er nævnte her, kan enhver, som vil, jo let regne ud, hvor mange af de 162 Præster, der nu i Slutningen af Aaret 1921 hører hjemme i vort Samfund. Ikke én af disse Præster har gennemlevet hele Tiden, naar vi regner fra 1. Maj 1871, da N. Thomsen begyndte i Indianapolis, saa Dan altsaa fattes et Par Maaneder deri. Men han har da indtil *nu* den længste Tjenestetid.

Derimod er det langt vanskeligere at gøre Rede for, hvorfra disse Præster kom, og hvor og af hvem de blev ordinerede.

Det vil blive for vidtløftigt at gaa i Enkeltheder her; det maa være nok at nævne, at af de 162 har „Udvalget“ sendt os ca. 70 Præster og Kandidater. Hvilken *Sum af Arbejdskraft* i de 50 Aar har Moderen ikke givet sine udvandrede Børn her i Amerika! Dette maa ikke glemmes, naar der holdes Jubilæum; thi uden denne Arbejdskraft, der kom fri og uden Tyngde, vilde der næppe i Dag have været et Samfund, der hedder: *Den danske, ev.-luth. Kirke i Amerika.*

Af de 162 Præster er 121 ordinerede i og af vort Samfund, 30 (universitetsdannede) i Danmark, to i Indien, én i Australien, Resten otte, hvoraf tre (Dan, Nielsen og Marckmann) af norske Samfund, én (V. A. M. Mortensen) af en norsk Præst, én (Borggaard) af vort Søstersamfund, og de øvrige tre (Blohm, S. C. Madsen og Joh. Sørensen) af engelsktalende Samfund.

Som vort Samfund har haft 10 Formænd, har det ogsaa haft 10 Præster, der har gjort Tjeneste som Ordinator, ihvorved *kun tre* er dertil valgt af Samfundet, nemlig A. S. Nielsen, Kirkeberg og Kjølhede. Nielsen blev valgt til Ordinator første Gang i 1879, Kirkeberg 1895, og da han i Aaret 1900 meldte sig ud af Samfundet, blev Nielsen atter valgt, men nægtede at modtage Valg, som saa faldt paa Kjølhede.

De 121 Præsters Ordination i vort Samfund fordeler sig saaledes: Nielsen har ordineret 52, Kirkeberg 6, Kjølhede 50, Søholm 3, R. Andersen 3, A. Dan 2, Bodholdt 2, P. Eriksen, Kr. Anker og J. Pedersen hver én. De ti Mænd, som har gjort Tjeneste som Formænd i „Den danske Kirke“, er følgende: A. Dan, I. A. Hejberg, A. S. Nielsen, Helveg, J. Pedersen, Søholm, Kirkeberg, Kjølhede, Bodholdt og Gravengaard.

Men kan vort Samfund i Aar holde 50 Aars Jubilæum, saa kan dets Skole i Des Moines ogsaa holde 25 Aars Jubilæum. Den 27. Septbr. var det nemlig 25 Aar siden, den aabned sine Døre for én Elev, som har det stolte Navn: Niels Juul.

Der er i de henrundne 25 Aar udgaaet 47 Præster fra denne vor Skole. Det er slet ikke noget ringe Tal. Men dette Tal er — hvad Skolen ikke kan gøre for — svundet betydeligt ind: 3 af de 47 er døde, 5 er rejst til Danmark, 6 har optaget anden Gerning end den, de ved deres Ordination blev indviet til. Tilbage i Tjenesten er altsaa 33 fra vor egen Skole. Disse vil i en nær Fremtid blive Ledere i Den danske Kirke i Amerika. Det er deres Forret, som det vil blive deres Ansvar. Der er ti Præster — fra de første to Tiaar —, som endnu

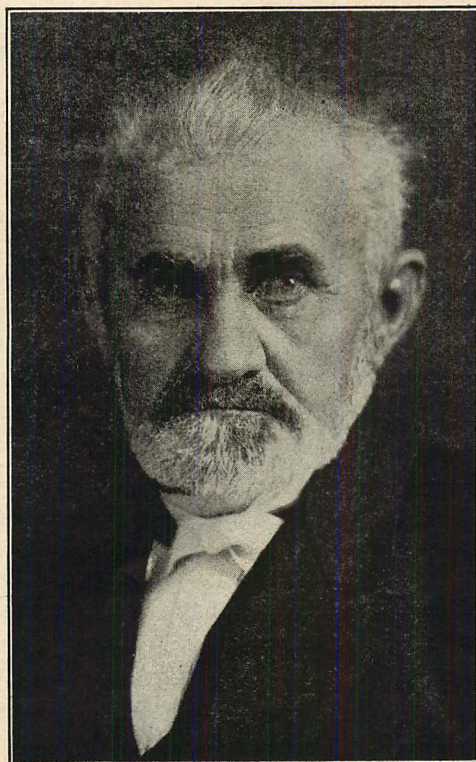
staar i Tjenesten, for dem hælder Dagen, og det gaar stærkt mod Aften, da ingen kan arbejde. De yngre, som skal fortsætte Arbejdet, ønsker vi Guds Aands Bistand og Velsignelse til at kunne gøre det bedre, end vi har kunnet. Men det vil vi lægge os selv og dem paa Sinde, at

„Vor Moder sidder bag Havet i Øst
og lytter ved Strand;
for Børnene Hjærtet slaar højt i Bryst,
hun ej glemme os kan!

Vel høre hun skal, til Bod for Savn,
vi bygged vort eget Hjem,
hvor Barnet elsker sin Moders Navn.
Frem, Brødre, frem!“

Ja, fremad i Jesu Navn,
saa gaar det og hjemad tillige,
og da er hver Glæde og hvert et Savn
et Trin paa vor Himmelstige!

Peder Kjølhede.

PASTOR J. PEDERSEN.

HVORDAN VI FØRSTE NYBYGGERE KOM TIL KIRKE.

SOM Regel sagde vi ikke „gaa til Kirke“, da vi jo ingen Kirkebygning havde, men samledes i et lille Skolehus. Og derfor lød det gerne: „gaa til Møde eller Meeting“. Kun enkelte havde Køretøjer, og derfor maatte vi gaa og bære Smaabørnene. Naar Vejene ikke var oversvømmede, gik det helt godt, men det kunde til Tider være besværligt med at krydse omkring Vandhullerne inde i Skoven. Om Vintrene maatte de, der havde Køretøjer, jo holde for, og ikke sjældent kom et Par smaa Stude asende med lige saa mange, som kunde pakkes paa Slæden. Ja, en Slæde var gerne det første, vi fik os anskaffet, og adskillige brugte endogsaa Slæden om Sommeren, hvilket Pastor Dan erfarede, da han 1873 besøgte os. Han skulde jo besøge enkelte Familier, og det blev besørget i Slæde — endskønt det var Sommer.

Der kunde til Tider være Begivenheder med Studene. Saadan skulde Søren Pedersen (Smeden) prøve at køre sine første Smaastude. Han havde kun en lille Haandslæde, hvorpaa han satte en stor Kasse (Grocery-Box), her skulde hans Kone sidde, selv stod han bag paa. Men da de kom til Køren, løb Slæden ind paa Studenes Ben, og saa kan det nok være, at Studene fik Fart paa. Ane Marie skreg: „Dette her gaar galt, Søren!“ „Nøj“, trøstede Søren, „de bliver nok ked af den Løben!“ De kom da ogsaa i god Behold til Skolen for at deltage i Gudstjenesten. Naar vi kørte ud, var det absolut nødvendigt at tage en Økse med; ti Vejene var ikke altid fremkommelige, ofte var et Træ faldet tværs over Vejen. Ja, der var nok at brydes med, men vi kom da alligevel frem, og der skulde slet ikke saa lidt til for at holde os fra at deltage i vore Møder.

Naar vi til daglig ikke saa' et Menneske, saa var der en egen Glæde ved at samles. Men det kunde somme Tider være strængt nok i det lille Skolehus, særlig for dem, som sad klods op ad den store „Box stove“, for naar Folk til daglig færdedes ude i den friske Luft, var det et for strængt Stykke Arbejde at holde Øjnene aabne. Men der var ingen, som tog det fortrydeligt op!!

Det vanskeligste for os var at passe Mødetiden; ti vi havde kun Solen at sætte vore Uhre efter. Vel prøvede vi paa at lægge Husene solret, men det lykkedes ikke altid. Derfor var det ikke saa sjælden, at vi i Vintertiden fik Snakken saadan i Gang, at én eller anden maatte rømme sig to—tre Gange, førend det lykkedes os at blive samlet til Andagt. En Gang blev jeg spurgt, om vi nu ogsaa i et saadant Hus kunde have den nødvendige Alvor og Højtidelighed — særlig med Daab og Altergang. Ganske vist længtes vi efter en Kirke med Alter og Klokkklang; men jeg tør alligevel sige, at vi ogsaa i Skolehuset havde Højtidsstunder.

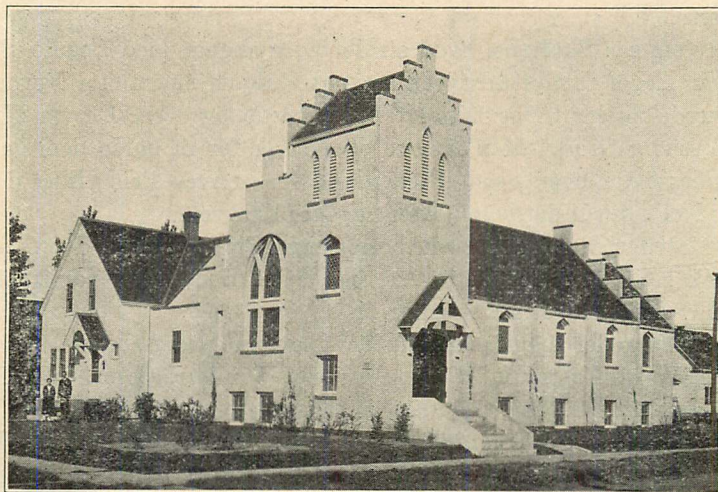
Vor Paaklædning! — Ja, de fleste af os havde vore gode, solide, hjemme-

lavede Klæder fra Danmark, og de var i mange Aar vort Stadstøj. Det kunde nok hænde, at én eller anden kom i „Overalls“. Saadan mødte jeg en Mand. Jeg sagde: „Hvordan kan det være Laust, at Du i Dag kommer i „Overalls“? „Jow jen ska' jo te aa spaar, for mit gui Vadmestøv er ve aa blyv nøi luvsliedt; men no haar o ossa hoi det i over 20 Aar!“ Men det bedste af det hele var, at vi var varmt og solidt paaklædt, takket være vore Koner, som kunde baade karte, spinde, sy og strikke. Og den Gang havde vi slet ingen fine Folk til at kritisere os! — Ethvert lille Fremskridt blev beundret. Saadan udbrød en Kone: „Søde Børn dog, nu har Poulsen faaet et „Springseat!“ Ja, der var i de Tider Glæde og Taknemlighed for et hvert lille Fremskridt. Og hvor brydsomt og smaat vi end havde det, saa er jeg alligevel vis paa, at de fleste mindes vore Søndags- og Højtidsstunder med Tak. Jeg mindes, at en gammel Sjællænder en Dag sagde: „Ja, det kan jo sommetider sé noget løjerligt ud, men vi bliver jo hjulpet over det!“

1874 fik vi dansk Præst, men før den Tid fik vi nu og da Betjening af en norsk Præst. En norsk Professor skulde besøge en Del norske, som boede Sydvest her for, men der var ingen Vej dertil. Men M. C. Pedersen tilbød at lede Professoren, og det turde han; ti han havde sit Kompas, og ved Hjælp af dette fandt han Maalet. Men M. C. forjagede sig ikke, og nu, da han skulde hjem, blev det mørkt, og saa hjalp Kompasset ham ikke. Og da Hr. M. C. gik og gik, begyndte der at opkomme Tvivl i ham, om han nu ogsaa havde Retningen. Men saa lige med ét gav Frøerne ved Søen sig til at kvække, og da vidste han, hvor han var — og han fandt godt hjem.

Ja, det er saa en lille Fremstilling af, hvordan vi i de første Aar kom til Kirke. Men nu, da vi har anderledes Bekvemmeligheder, mener jeg, at vi har godt af at synge: „Foragter ej de ringe Dage“; ti de ringe Dage er ikke altid de daarligste.

P. A. Møller.

ST. PEDERS MENIGHED'S KIRKE I MINNEAPOLIS.

ARBEJDET MELLEM BØRNENE.

DA de danske begyndte at komme her til Landet i større Antal, véd vi, at de søgte „at samle sig tæt i Klynge“. Man trængte til Fællesskab med sine egne i disse store, fremmede Omgivelser. Først rejste sig saa de smaa Hjem, enten det var Jordhuse, Blokhuse eller Træhuse. De fleste Steder samledes man nogle Aar i disse smaa Hjem til Gudstjeneste, indtil der blev bygget „common schools“, man kunde benytte. Og endelig kom saa snart et Sted og snart et andet Sted den Tid, da man kunde forlade Skolebygningerne og flytte over i sin egen lille Kirke. Og da var der Højtid!

Men i de samme smaa Hjem, hvor Folk først samledes for at synge deres kære Salmer og læse en Prædiken eller for at holde rigtig Gudstjeneste, om de havde Præst blandt sig, i disse samme Stuer tog man ogsaa tidligt fat paa Arbejdet med Menighedens Børn. Man drøftede hvorledes der bedst kunde blive begyndt et Skolearbejde.

Saa kunde en varmhjertet Mand sige: Hvis der er én, der vil synge og fortælle for Børnene og lære dem at læse og skrive dansk, saa maa de godt samles i vor Stue. Tit var det lokale Kræfter, der tog fat paa dette Arbejde. Havde vi Meddelelser rundt om fra Menighederne om, hvorledes de fik deres Børnearbejde begyndt, saa skulde det nok vise sig, at den første spæde Begyndelse var, at en Far eller Mor begyndte med sine egne Børn og saa fik Naboens Lov at være med. Eller der var en ung Karl eller Pige, man fik opmuntret til at paa tage sig dette.

Og selv om saa Skolerne, hvad alt det ydre angaar med Lokale, Skoleborde og Bøger, var meget fattigt udstyret, saa havde de en meget stor Fordel, som de bedre udstyrede Skoler i Dag ikke altid kan glæde sig over: De var Hjemmenes i en ganske særlig Grad. Man maatte opofre sig for at holde dem gaaende, og der blev undervist i noget, som Forældrene for enhver Pris vilde, deres Børn skulde have Del i, fordi det betød saa meget for dem selv.

Andre Steder, hvor de havde bosiddende Præst, kunde det maaske være ham, der gik i Spidsen for dette Arbejde, men Hjemmene var kraftigt med og derfor blev det saa velsignelsesrigt.

Et Sted, hvor der saaledes tidligt blev taget fat paa Arbejdet med Børnene, var i Racine, Wis. Pastor R. Nielsen (nu So. Windsor, Conn.) var Lærer der i tre Aar. Han skriver om den Tid bl. a. følgende:

„Da jeg i Maj 1877 kom til Racine, Wis., for at studere hos Pastor A. Dan, holdtes der allerede Søndagsskole i Menighedens gamle Kirke paa State St., og en Kvinde af Menigheden havde allerede Sommeren i Forvejen holdt Ferieskole der. Da jeg kom til Racine, kom jeg ganske naturligt ind i Søndags-

skolearbejdet, og da jeg hurtigt vandt Børnenes Tillid og Kærlighed, vilde Pastor Dan, at jeg skulde holde Ferieskole. Og allerede 7. Juli begyndte jeg Skolen i den gamle Kirke paa State St. og havde ikke saa faa Børn, ca. 30. Da flere af Børnene og deres Forældre udtalte, at de vilde ønske, at jeg vilde holde Hverdagsskole, tænkte jeg saa en Del over Sagen, og da Pastor Dan styrkede mig til at optage Skolearbejdet, blev det bestemt, at saa snart den ny Kirke (Emaus Kirken), som da var nær sin Fuldendelse, blev indviet og skikket til at tage i Brug i Undersalen, vilde jeg begynde en Hverdagsskole. Den 1. Maj 1878 aabnede jeg Skolen med 7 Børn, men der kom hurtigt flere. Min Løn skulde jeg have paa den Maade, at Kost og Logi skulde jeg have ved Menighedens Medlemmer og saa skulde der betales 50c maanedlig for hvert Barn, for to Søskende 75c og for tre Søskende \$1.00. Jeg maa lige nævne, at i 1879 fik vi en Forskrækkelse i Livet, da der udkom en Lov, at hvert Barn skulde søge den engelske Skole i mindst 60 Dage. Flere Forældre tog deres Børn ud af Skolen, saa det saa' lidt mørkt ud for en Tid; men Pastor Dan raadede mig til ikke at give op og jeg fortsatte Skolen. En skøn Dag fik vi Besøg af Byens Skolesuperintendent. Han saa' paa vores Arbejde og hørte os læse og synge og smilede til os og sagde, at det var „all right“. Fra da af var der ingen, der lagde os Sten i Vejen. Jeg indførte First og Second Reader for de mindste Børn efter den Tid, men ellers gik alt som sædvanlig.

Jeg maatte snart dele Børnene i to Klasser, de smaa om Formiddagen og de større om Eftermiddagen. Da jeg sluttede Skolen i Sept. 1880, havde jeg 75 Børn. Det var særlig i den engelske Skoles Ferie, at Tallet gik saa højt op, men Arbejdet var ved at blive mig for uoverkommeligt. Efter min Bortrejse overtog Menigheden Skolen og den blev fortsat i mange Aar efter. Maaske fortsættes den endnu. Jeg vil haabe det.“

Ja, man var ikke forknyt. Der blev arbejdet og det gik! Denne Skole i Racine var den første danske Hverdagsskole, men der kom flere efter: Chicago, Clinton, Trufant, West Denmark, Perth Amboy, Tyler og maaske flere.

I alle disse Skoler blev Dagen brugt noget lignende. Der blev sunget og fortalt meget. Det bedste baade fra Bibelhistorie, Danmarkshistorie, Amerikas Historie o. s. v., og man læste og skrev og regnede. De blev drevet meget lig Friskolerne, men med den Forskel, at her havde man Engelsk med. Disse Skoler kom dog ikke frem uden de faa Steder i Samfundet. De krævede Forstaaelse af Børnearbejdet og store Ofre.

Næsten alle Steder begyndtes derimod saa tidligt, der var Børn at arbejde med, paa at holde Ferieskole. I Løbet af nogle Aar voksede disse Skoler op til at blive rigtig gode. De blev holdt i Sommertiden, naar der var Ferie for „common school“. Den Gang varede „common school“ ude paa Landet ikke mere end 6—7 Maaneder. Ferieskolen varede saa tre, fire Maaneder og gerne fra 9 til 4 med en Times Middag, saa der kunde blive noget bestilt. Flere Steder, hvor Børneflokkene blev stor, maatte den deles i to Hold, saa de kom hveranden Dag eller en halv Dag ad Gangen.

Lærernes Uddannelse var vel ikke saa grundig, men de viste en stor og opofrende Kærlighed for Sagen og gav Børnene det bedste, de magtede.

En Lærerinde fra Ferieskolens gode Dage, der har fortalt om sit Arbejde, siger saaledes om sig selv: „Hvad jeg mindes bedst, er min egen store Mangel-

fuldhed som Lærerinde. Det kom som noget helt nyt og uventet og jeg var helt uden Hjælpemidler, Bøger eller saadant til Vejledning, men Lyst til Arbejdet havde jeg. Tillige var Følelsen af at Hjemmene var med i Arbejdet en stor Støtte.“

Ved Aarsmødet i Racine 1879, hvor Skolearbejdet blev drøftet meget, udtalte Pastor O. L. Kirkeberg: Hvis ikke Børneskolen kommer i Gang, maa baade Højskolens og manges Kirkedør snart lukkes. Saa klart saa' de fremsynte den Gang Betydningen af Hjemmenes og Menighedens Arbejde med Børnene.

Der blev dannet Skoleforeninger til Støtte for Skolearbejdet, men alligevel gled det snart bort fra at være en Fællesopgave til at være noget, hver Menighed for sig maatte tage sig af.

Der er aldrig blevet gjort stort for at udgive Bøger, der passede til Skolearbejdet herovre, og det har skadet os ikke saa ganske lidt, særlig de senere Aar. Man kan saa let faa Bøger fra Danmark, men Indholdet er for fremmed til at fange Børnenes Interesse, som deres Primer her f. Eks. kan. Kr. Østergaard har udgivet en Læsebog og en Børnesangbog. Sangbogen udkom i anden Udgave 1898. Den afløstes af P. Kjølhedes og denne igen senere af den, vi nu bruger, samlet af Marie Andersen og R. Martensen.

I 1877 vovede man sig ogsaa til at udgive et Børneblad. Det var et Samfundsforetagende. Bladet blev redigeret af Pastor A. Dan de fire Aar, det bestod, og hed Dansk Børneblad. 1881 paatog Præsterne J. Jensen og H. J. Pedersen sig at udgive et Børneblad for egen Regning. De kaldte det Børnevennen. Tre Aar senere blev det overtaget af M. Holst, Cedar Falls, der har ejet og redigeret det de 36 Aar siden, til det igen 1920 gik over til at være Samfundsblad. Gennem de mange Aar har det lille Blad været en kær og stadig Husven i mange, mange Hjem, og det har øvet sin stille, gode Gerning.

Ved Siden af Hverdagsskolen og Ferieskolen har ogsaa baade Lørdags- og Søndagsskolen været kendt og brugt lige fra de første Dage. Lørdagsskolen blev meget brugt en Del Aar, men nu er det forholdsvis kun faa Steder, den er i Gang. Efterhaanden som den amerikanske Skole krævede mere Tid og Arbejde, ynkede man Børnene, om de ogsaa skulde til Skole om Lørdagen, og som Folk blev mere og mere hjemme i Landet, sløvedes Interessen noget for Bevarelsen af deres eget Sprog.

Nogle Aar samledes de store Drengene og Piger til Fortsættelsesskole tre Maaneder om Vinteren. Disse Skoler havde sikkert deres Betydning, hvor de kom frem, som i Ringsted og i Newell, men eftersom det blev almindeligt, at Børn i den Alder skulde i high school, saa vandt de ikke ind saa mange Steder. Dog bliver der endnu holdt Fortsættelsesskole i Askov og Dagmar. I Askov har de ligeledes i flere Aar holdt fast ved at have en Times Dansk i deres consolidated school. Et Værelse bruges til Dansk alene og Lærerinden lønnes af samme Kasse som de andre Lærere. Hun faar saa hver Klasse ind til sig en Time hver Dag. Dette er aldeles udmærket, hvor det kan ordnes, men det er kun de faa Steder, det kan.

Alt i alt maa det vel nok siges, at den Aarrække, da Hjemmene satte mest ind paa Arbejdet med deres egne Skoler, var 1880 til 1900. Da andet Slægtled af de indfødte Danske kom i Skolealderen, var man ikke saa vis paa, at der

var Grund til at holde paa det danske. Derved gik Skolerne selvfølgelig ogsaa tilbage.

Ved at tælle sammen efter Aarsberetningen 1921 faar man saaledes disse Tal: 103 Menigheder, 64 Søndagsskoler, 48 Ferieskoler, 11 Lørdagsskoler. I de 48 Ferieskoler har 74 Lærere virket, da der maaske er flere Lærere ved samme Skole eller flere smaa Skoler i samme Menighed, men af disse 74 er 26 Præster og Præstekoner.

Disse Tal fortæller jo saa, at der er Menigheder, der klarer sig uden at faa et Arbejde gjort blandt Børnene. Selv om man nu tænker sig, at mange af de Steder er de smaa Menigheder, saa er der dog noget galt, for det skulde dog være grumme fattigt, om der ikke var Ansvar for dem enten de er faa eller mange. Maaske var det ikke galt, om vi igen mindedes Kirkebergs Ord om, at bliver Arbejdet blandt Børnene forsømt, saa kan ikke noget andet i Menigheden i Længden lykkes.

Der er imidlertid ogsaa noget, der tyder paa, at man igen vil tage et Tag. Skolen i Des Moines har lagt et særligt Arbejde ind paa at kalde unge til Lærerskolen; ved Aarsmødet i Dwight var der gode Forhandlinger om Børneskolesagen og ved flere Kredsmøder har det samme været fremme og været noget af det bedste ved Mødet. Og man sér, at Lærere i Søndagsskolen søger at vinde frem til at faa nogen Hjælp og Sammenhold i deres Virksomhed.

Søndagsskolen har vi altid haft, men den vokser sig stærkere med Aarene. Der har vi en Hjælp til at faa alle Børnene med, om vi vil anstrenge os lidt, og den er og kan blive en stor Hjælp, om den bliver ledet paa en sund og god Maade. Men man maa ikke tænke, den kan være en Stedfortræder for de andre Skoler, for da kommer den ganske udenfor sit Felt.

Mange Kirkesamfund her i Landet, som har haft Søndagsskole i Aarevis, indsér, at Menighederne kan ikke blive ved at nøjes med at have deres Børn Søndag Morgen, og de kræver nu at faa dem tilbage fra Statsskolen én eller anden Tid i Ugens Løb. Det viser sig ogsaa, at hvor Kirkefolkene vil, der kan de faa det, saa der allerede nu mange Steder i Landet er week day religious instruction. Mon ikke dér er noget, vi burde være med blandt de første til at støtte?

Det, der i Dag trænges haardest til, naar der er Tale om Hjemmenes og Menighedernes Arbejde med Børnene, er nok Mennesker, der vil gaa ind i Tjenesten blandt dem som Lærere og Præster, og at Fædre og Mødre vil sige: Om det saa skal koste os meget, saa skal vore Børn dog have Lov til at faa Del i det bedste, vi kender.

Men alle de, der gaar ind i denne Gerning som Lærere, Præster og Forældre, skal nok opdage, at det ikke er saa ganske let at faa fjernet Hindringerne og faa det til at gaa, for „vor egen Magt den er kun svag.“ Men vi er ogsaa visse paa, at den store Børneven „antager sig vor Sag, omgjordet med Guds Vælde“.

Saa naar vi skal sé sandt paa det, saa er der nok kun én Ting, der holder Arbejdet tilbage, og det er dette, at vi skulde være mange, mange ud over det store Land i Hjem og Kirke, der vilde sige: Herre, her er jeg, brug mig! Brug mig i din Tjeneste blandt de smaa!

Sigrid Østergaard.

DANSKE KVINDERS MISSIONSFOND.

D. K. M. blev stiftet 13. Juni 1908; men Foreningen har en lille Forhistorie. Blandt Kvinder ude i Californien var den Tanke opkommen, at alle danske Kvindeforeninger skulde danne en Sammenslutning med det Formaal at støtte smaa Menigheder i vort Samfund. Skrivelser desangaaende blev sendt rundt. Dog vandt denne Tanke kun lidt Tilslutning rundt om i vore Kvindeforeninger. Men Resultatet af denne Bevægelse blev Dannelsen af D. K. M., der fremkom som en Sammenslutning ikke af Kvindeforeninger, men af enkelte Kvinder rundt om i vort Samfund. Her i Midtstaterne var det særlig nogle Kvinder inde i Chicago, som var optagne af at faa en saadan Forening dannet. Det var Kvinder i St. Ansgars Menighed; og i St. Stefans Menighed var særlig afdøde Mrs. J. Gregersen stærkt optaget af denne Tanke. Og da vi stævnedes til Aarsmøde i Trinitatis Menighed i Chicago, skrev Kvinderne ude fra California: „Dan kun Foreningen, vi er med.“ Alligevel var vi meget betænkelige ved at handle. Aarsmødedagene gik, og Sagen blev trukken ud. Først den sidste Arbejdsdag under Aarsmødet, fik Mrs. Gregersen sat igennem, at nu skulde det være. Og saa samledes vi da i Middagsstunden, Lørdag den 13. Juni, inde i den skønne Humboldt Park. Vi var kun en ganske lille Flok, en halv Snes Kvinder samt Præsterne Gravengaard og Kjølhede. Disse to Præster var med som vore Raadgivere. Og saa dannede vi D. K. M. med Mrs. J. Gregersen som Formand. Den øvrige Del af Styrelsen blev som følger: Mrs. K. B. Kjølhede, Sekretær, Mrs. W. N. Hostrup, Kasserer, Mrs. Kirstine Jakobsen, Tyler og Mrs. Annie Larsen, Fresno, Calif., 4. og 5. Medlem. Styrelsen har jo skiftet en Del i Aarenes Løb. Kun én har beholdt den samme Plads i alle 13—14 Aar, nemlig Mrs. W. N. Hostrup som Kasserer. Efter Mrs. J. Gregersens Død i 1916 blev Mrs. K. B. Kjølhede valgt til Formand og Mrs. A. T. Seeley til Sekretær. De øvrige to Medlemmer af Styrelsen er for Tiden Mrs. H. Madsen, Kimballton, og Mrs. Rev. Aaberg. Vi lavede jo ogsaa nogle ganske faa Lovregler for D. K. M.s Virke hin Sommerdag i Chicago, og de er ikke blevne flere siden.

D. K. M. har altid været som en Friluftsplante, den har vokset sin egen frie Vækst uden Tyngsel af ydre Baand (Organisationen). Vor første Regel lyder saaledes: „Foreningens Formaal er efter Evne at støtte den danske evangelisk-lutherske Kirkes Missionsarbejde, hvor det maatte tiltrænges.“ Det Formaal, tror jeg nok, vi altid har holdt os for Øje. Det var, som sagt, ikke uden Ængstelse, at vi dannede D. K. M., men da vi først fik ret begyndt, satte vi alligevel store Forhaabninger til denne Sag. Vi vilde oparbejde Samfundsfølelse og Missionsind blandt vore danske Kvinder. Ja, vi drømte vel i

vor Ungdommelighed lidt om, at være med til at vække Morgenrøden i den danske Kirke. Vi vilde, som Paaskelillien, være et lille Foraarstegn.

Og hvad har saa D. K. M. udrettet i de 13—14 Aar, den har bestaaet. Ja, det er ikke store Ting. Vi har støttet smaa Menigheder adskillige Gange, særlig ved Kirkebygning i disse. Men vor Hovedopgave gennem Aarene har dog været at støtte de unge Mænd, som studerer ved vor Præsteskole i Des Moines. Og det har været os en kær Opgave.

En særlig Opgave fik vi i Aaret 1919, idet vi paatog os at hænge en Kirkeklokke op i Lutherkirkens Taarn. Det bedrøvede os ret inderligt, da vi samledes til Aarsmøde derude i den skønne Lutherkirke, at dens Taarn stod tomt. Der gik Samfundets Ungdom daglig ud og ind, der henlevede de gamle deres Aftenstund, der uddannedes vore vordende Præster, men al sønne Virksomhed blev ikke signet af Kirkeklokkens Klang. Og saa bestemte vi at skaffe den manglede Klokke tilveje. Men den Opgave havde vi nær forløftet os paa. Det kneb, men det gik. Det var ogsaa i Aaret 1919, at D. K. M. udsendte sit første lille Aarsskrift. Disse Aarsskrifter, af hvilke vi nu har udsendt tre, er ikke blot en Aarsberetning om D. K. M.s Virke, i saa Fald vilde de kun blive meget smaa. Men disse Skrifter skulde i sig selv være som en lille Missionær, der tjente D. K. M.s Formaal, at fremme Samfundsfølelsen og Missionssindet blandt vore danske Kvinder. Flere af vort Samfunds Præster har ydet os Bidrag til dette vort Aarsskrift. Og Skriftet er i det hele bleven modtaget med megen Velsignelse i vort Samfund. Dette har været en stor Glæde og Opmuntring for D. K. M. Endelig har vi i D. K. M. et Par Gange ydet Rejsehjælp til unge Dansk-Amerikanere, som gæstede Danmark. Og paa dette Punkt ligger der vist i Fremtiden en stor Opgave for D. K. M. Det sér jo ud, som det er svært for de Unge, der er opvokset herovre, at tilegne sig Aandsarven fra danske Fædre. Men den danske Kirkes Fremtid i Amerika beror jo paa, at dette lader sig gøre. En stor Hjælp i Kampen mod den daarlige og forhastede Amerikanisering vil det være, om flere og flere af de Unge vilde gaa paa Gæstefærd til vort gamle Fædreland. I det, at hjælpe dem til dette, vilde D. K. M. gerne sé én af sine Fremtidsopgaver. Og saa til Slut kun dette: At Vor Herre har kendtes ved vort lille Virke, saa det er vokset fra Aar til Aar, og at „Den danske Kirke“ har villet kendes ved det, det har været D. K. M.s Lykke.

Karoline B. Kjølhede.

GRAND VIEW COLLEGE.

1896—1921.

FØRSTE SKOLEINDVIELSE PAA GRAND VIEW.

DEN 27. September 1896 samledes vi paa Grand View til Indvielse af den østre Fløj ved Skolen i Des Moines. Og det var en herlig Dag. Der var ingen Forknythed eller Mismod at mærke. Frejdighed og godt Mod prægede

GRAND VIEW COLLEGE, FØRSTE SKIKKELSE.

hele Forsamlingen. Man var glad ved den dejlige Skolebygning, der var rejst, selv om det kun var den første Fløj. Mange Vanskeligheder havde der været, men nu havde man overvundet dem alle. Derfor var man glad og taknemlig. Gud havde ladet det lykkes for os at løse en vanskelig Opgave i en vanskelig Tid.

Vi sang: „Lovsynger Herren, den mægtige Konge med Ære“, og under Bekendelse og Bøn begyndte vi vort Møde.

Pastor Kjølhede, Samfundets daværende Formand, holdt Indledningstalen. Han talte om, at det var i en fattig Tid i vort Samfunds Levnedsløb, at vi

havde faaet denne Skole bygget paa Grand View. Men de ringe Dage var bleven til Velsignelse. Det var sket af Herren. Det var underligt for vore Øjne. Derfor bøjer vi os i Ydmyghed med Bøn og Paakaldelse med Taksigelse for Guds Ansigt. Store Ting har Herren gjort, og vi er bleven glade. Det var *en Folkets, en Aandens og en Kirkens Mærkedag*, som Pastor Østergaard havde skrevet i sin Sang til Skolens Indvielse.

Derefter talte Pastor Gravengaard over Ordene af Paulus i Col. 2, 3 om Jesus, „i hvem alle Visdommens og Kundskabens Skatte er skjulte.“ Tro og Videnskab er ikke Modsætninger eller Fjender. Det er Videnskabsmandens Skyld, naar disse to kommer i Strid med hinanden. Her paa denne Skole skal det være saadan, at danske Mænd og Kvinder kan tilegne sig Kundskaber paa alle Livets Omraader. Men Kundskaberne skal ikke vindes paa en saadan Maade, at *Mennesket* derved aandelig talt gaar til Grunde. Hvad gavner det et Menneske, om han vandt den ganske Verden, men tog Skade paa sin Sjæl. Derfor skal denne Skole være et *Lærdomssæde, hvor den kristne Tro sidder til Højbords*. Det skal være vor Opgave paa denne Skole at bibringe den opvoksende Slægt de Kundskaber, som den søger og trænger til *i Ærbødighed for og i Samklang med den kristne Tro, med Mennesket i den unges Bryst, og i Forstaaelse af alt det gode og skønne i Livet*. Derefter indviede han Skolen i den treenige Guds Navn.

Han bragte Bankør Kooker en hjertelig Tak for Skolegrunden, som han havde skænket os. Kooker svarede med at udtale gode Ønsker for Skolen. Det glædede ham, at det skulde være en kristelig Skole, for Kristendommen var den stærkeste Magt. Byens Borgmester, McVicar, tog nu Ordet for at byde Skolen Velkommen til Des Moines og ønske den Lykke til sin Gerning.

I Middagsstunden viste Pastor Bobjerg os omkring paa Skolen. Alt var nyt og dejligt at sé paa.

Ved Eftermiddagsmødet begyndte vi med at synge: „Dejlig er Jorden.“ Denne Salme passede saa udmærket til Stemningen. Derefter oplæste Pastor Bobjerg en Del Hilsener fra Venner i Samfundet. Allesammen bragte de gode Ønsker for vor ny Skole, og de var et Vidnesbyrd om, at vort Kirkefolk var med os i Tankerne og i Aanden hin mindeværdige Dag for femogtyve Aar siden. Pastor Bobjerg talte saa over Emnet: *at leve!* For at leve paa denne Skole maatte vi have Forbindelse med de danske Menigheder — vort danske Folks Aandsliv, som det levedes baade herovre og derhjemme. Vi maatte være Guldgravere i Aandens Fastlande, og det skulde være vor Opgave under dette Arbejde at lære vore unge at lytte til Tonen fra Himmelen.

Derefter talte Pastor H. J. Pedersen over Jesu Ord: „Mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden. Gaar derfor ud og gør alle Folkeslag til mine Disciple“. Han mindede om, at det var den største Befaling, der nogen Sinde var givet Mennesker. Men de hentede Kraften fra det høje, og saa tog de fat. De erobrede Fanger for at sætte dem i Frihed. Vi havde ogsaa faaet en saadan erobrende Gerning at gøre. Skolen her skulde være en Fæstning, hvor vor Ungdom skulde üdrustes til denne Gerning, og derefter sluttede han saaledes: „Vil det danske Folk i Amerika lade sig erobre, lade sig frigøre, lade sig frelse? Dette er det store, alt afgørende Spørgsmaal. Om Guds Riges Sejr og Fremgang har jeg aldrig tvivlet, selv i de mørkeste Vintertimer. Men jeg har

tvivlet paa, om vort eget Folk her i Adspredelsen vil lade sig indsamle. Det „udvalgte Folk“ vilde ikke; hvad om vort eget Folk heller ikke vil?

Da den kirkelige Splittelse fuldbyrdedes, da brast mit „folkelige Haab“. Hvad jeg har lidt derunder, skal jeg ikke prøve paa at fortælle noget Menneske. Før glædede jeg mig til den Dag i Morgen, naar det syntes mig alt for mørkt i Dag. Siden har jeg ikke turdet tænke paa „i Morgen“, men har prøvet paa at holde mig selv og andre i Live ved denne og lignende Tanker: Vær Du blot tro „i Dag“ og gør dis Gerning, den folkelige som den kristelige, i Jesu Navn; hvad der saa skal komme ud deraf, bliver Herrens Sag. „Alt staar i Guds Faderhaand“. Man kan godt komme til Hvile og finde Fred ogsaa paa denne Maade; men den straalende Glæde, som kun et levende Haab kan give, har man jo ikke.

Nu synes det, som mit folkelige Haab atter rører paa sig; dødt er det endnu ikke, om end meget medtaget. Det forekommer mig, at Haabets Engel peger paa denne Skole og siger: „Herom skal Folket samle sig, fra i Dag begynde en ny Tid i den danske Kirke, nu bærer det atter fremad, opad. Saa meget tør jeg vist sige: Hvad Haab der endnu er ud over den danske Kirke, samler sig nu om Skolen her paa Grand View.

Lykkes Gerningen her, vil det slumrende Haab, med tilbagevendende Tilid til hinanden, atter fornyes; men mislykkes denne Gerning, da er vort Arbejde forfejlet, og da har vi ingen Fremtid med vort Folk i Amerika.

Men Haabets Fugle har, synes det mig, sjunget for os den hele Dag: *Herren har ikke forladt os!*

Vi gaar atter mod en gryende Dag. Derfor, Haand paa Værket og fremad i Guds Navn, ja Lykke til, at Øret maa være aabent for Klangen fra det høje hos alle dem, der i Aarenes Løb skal samles for at dygtiggøres til en Gerning i Jesu Kristi Kirke blandt vor danske Folk.

Lykke til, at I Lærere altid maa have aabne Øren for de Evighedstøner, som klinger gennem Tiden og mellem Tidens mange Røster, saa I maa forstaa at lede paa ret Vej og hjælpe de unge til at blive iklædte den Rustning, hvori de ene kan vente at sejre. Det er en stor Gerning, I er bleven betroet — udfør den i Jesu Navn!

Og Lykke til, at I aldrig skal komme til at føle Eder ensomme og forladte, og at I aldrig maa tabe Modet, om der end kommer strænge og mørke Dage. Glem aldrig:

„At I har det herligste Rejsefølge,
skønt det sig stundom vil listig dølge.“

De bedste, de mest lysvaagne i vort Folk, ude og hjemme er med i eders Rejsefølge ogsaa paa de Dage, da I ingen sér. Og Herren selv med sine Engle vil altid være i det Rejseselskab, hvis Ansigter er vendt mod Jerusalem.

Og til Lykke, Du danske Kirke, med denne Skole, her skal endnu *en Gang din Troskab prøves.*

Gid Du maatte bestaa i denne Prøve!“

Alt imens han talte, lyste hans Aasyn af Glæde og Haab, og i Øjet glindsede en Taare.

Der var mange flere Talere — Prof. Hornsyld, Pastor J. M. Gregersen, Red. M. Holst, Mr. Ziegler fra Omaha, og Mr. Bay fra Des Moines. Men det

bliver for vidtløftigt at komme ind paa alle disse mange Taler. Jeg skal blot sige, at de allesammen var præget af Haab og Glæde. Og Salmesangen ligesaa.

Det hele var baaret af Lov og Tak og Pris til Gud, og derfor var det en velsignet Fest.

N. P. Gravengaard.

LIDT OM MINE TO FØRSTE AAR I DES MOINES.

Af R. R. Vestergaard.

FEM Dage ind i September 1897 forlod jeg Danmark for at rejse til Des Moines paa ubestemt Tid, og én af de allerførste Dage i Oktober steg jeg med en Himmelbjergstok i Haanden op ad Trappen til Skolebygningen i Des Moines, og blev modtaget af Pastor A. Bobjerg og P. P. Hornsyld.

PASTOR R. R. VESTERGAARD.

Nu skulde vi altsaa tage vor fremtidige Virkeplads i Øjesyn.

Af Bygninger var der den nuværende østlige Fløj af Skolebygningen og Forstanderens Bolig paa det sydvestlige Hjørne af Jordejendommen. Det var alt. Disse to Bygninger var opført et Aarstid forud. Egnen derude var kun lidet bebygget. I Syd ind mod Byen laa der kun et enkelt Hus foruden Børnehjemmet paa Vejen til Union Park. Til alle andre Sider var der aaben Udsigt, især over mod Highland Park. Dog var Kommuneskolen lige Nord for nylig opført. Gader var afstukne, men Brolægning var der intet af, kun de allernødven-

digste Fortove af Træ. Mr. Scott, som vel sagtens lever derude endnu, gik med sine sorte Heste og fuldendte den sidste Jævning af Jorden ud over Skolens Block. Der var plantet en enkelt Række Løn langs Østsiden, ellers fandtes der ingen Plantning. Lidt senere hen i det andet Aar lod jeg plante Elmealléen op langs Sydsiden og de øvrige Træer inde paa Ejendommen. Og Pladsen foran Skolebygningen blev belagt med afskrælet Grønsvær, nogle Birke og Tujaer plantedes, og Blaagræsfrø blev saet ud over hele Arealet. Med dette Arbejde var Chr. Nielsen, der nu er død, os behjælpelig.

Efter at jeg i nogle Dage havde iagttaget Situationen, lod jeg Universitetstanken flyve bort med Vildgæssene og bad dem gemme den til senere Tider, og det har de sikkert gjort; det er ikke udelukket, at den kan dukke op igen, skal vi sige om et kvart eller halvt Aarhundrede fra nu af, naar der ikke mere er noget tilbage af os hernede ud over en meget svag Erindring, maaske ikke en Gang saa meget.

Pastor A. Bobjerg og P. P. Hornsyld havde holdt Skole Vinteren 1896—97 med Pastor N. P. Gravengaard som Tilsynsførende. Ved min Ankomst i Oktober 1897 var der ogsaa en Flok Elever med de samme Lærere. Da jeg forlod Danmark, var det med den Tanke, at jeg skulde lede en Præsteskole og ikke andet. Jeg havde forbeholdt mig frie Hænder til at indrette denne Præsteskole efter mine egne Planer og Forestillinger om en saadan. Ved min Ankomst viste det sig, at det var tvivlsomt, om der i det hele taget var nogle Præstelever. En to-tre Stykker havde nok Tanker i den Retning, men havde dog ikke fuldt ud Rede paa sig selv i saa Henseende. Det saa' altsaa lidt smaat ud med Præstekolen.

Dertil kom noget andet. Kirkesamfundet led endnu under Eftervirkningerne af Kirkekampen, som blev ført i den første Halvdel af Halvfemserne, og som førte til det store Brud. Det blev sagt, at der endog var nogle af Samfundets Præster, som endnu vaklede i deres Beslutning, og som maaske vilde gaa over til Den Forenede Kirke. I de fleste Menigheder var Stemningen mat. Mange havde kun ringe Tro til Samfundets Fremtid. Dette gik op for mig i Løbet af nogle faa Maaneder og kunde ikke andet end virke nedslaaende paa mit Sind. Det var ikke den Situation, jeg havde ventet at forefinde. Jeg kunde nu bedre forstaa, hvorfor Præsterne Eriksen og Grundtvig ikke havde turdet udtale sig om Skolens nærmere Plan. Et Samfund, hvor man er ved at tabe Troen paa sig selv, og hvor Livet af den Grund ikke rører sig med Kraft, kan umulig opmuntre nogen af sin egen Ungdom til at tage Præstetjenesten op. Under saadanne Forhold bliver det den enkelte, som følger *Missionskaldet*, der melder sig.

I Løbet af nogle Maaneder gjorde jeg dog den Opdagelse, at der i hvert Fald i nogle af Menighederne var en Del udviklede kristelige Personligheder, som baade havde Evne og Vilje til at tage et Tag ved Løsningen af aandelige Op-gaver, og som i ingen Henseende stod tilbage for de bedste Typer, jeg kendte fra Fædrelandet. Udsigterne kunde vel saa ikke være haabløse. Imidlertid skønnede jeg nok, der vilde gaa nogen Tid, inden en Præsteskole kunde komme i ret Gænge. Og i et saa lille Samfund som „Den Danske Kirke“ vilde der aldrig blive Brug for et stort Antal Præster. En Præsteskole i dette Samfund maatte altid blive en lille Skole.

Dertil kom nu, at blandt den Flok af unge, som fandtes — den var vist paa en 30 Stykker — var der mange med gode Muligheder for at kunne blive til noget, ikke mindst af dem, som var opvoksede i Landet. De indvandrede unge, som var kommen til Skolen for at lære Engelsk, var naturligvis af blandet Beskaffenhed. Husk endelig paa, det er ikke saa nær alt i denne Verden, som bliver til noget. Den guddommelige Udvælgelse har indtil denne Dag styret Verden. De løber vel alle paa Banen, men kun én vinder Kransen, siger Paulus. En Krans maa det være, og en Krans er der — det er det første. Det næste er dette, at faa Menneskene til at løbe.

I Løbet af den første Vinter klarede det sig for os, at vi først og fremmest maatte tilstræbe at gøre den almindelige Ungdomsskole saa talrig og saa fyldig som mulig, da man ude i Samfundet ikke vilde kunne forstaa, at en ganske lille Præsteskole skulde kræve saa stort et Apparat. Vilde Samfundet have indskrænket sig til at holde Præsteskole alene, vilde der ingen Grund have været til at forlade West Denmark. Fra én Side sét var det jo et fuldkommen idyllisk Sted at holde en Skole for vordende Præster inde i de stille Skove. Men fra en anden Side sét kunde der rigtignok gøres den Indvending, at en saadan klosterlig Afsondring af Eleverne i Uddannelsestiden, som Livet næsten med Nødvendighed vilde have formet sig deroppe i Wisconsin's Skove, ogsaa havde sine Betæneligheder, naar man husker, at Præsternes Virksomhed maa falde derude i den bevægede og larmende Verden. Og Præsternes Opdragelse til at forstaa det engelsktalende Samfund, i hvis Midte de dog vilde komme til at leve, vilde have været en Umulighed. Jeg nægter ikke, at jeg en Tid havde den Fristelse at foreslaa Samfundet at udskille Præsteskolen fra Des Moines og flytte den tilbage til West Denmark. Men en nærmere Overvejelse af Fremtidens Opgaver bragte mig dog bort fra den Tanke.

Det første Skoleaar 1897—98 forløb roligt. For mit eget Vedkommende var jeg mest optaget af at sætte mig ind i Forholdene paa Stedet og blive klog paa Stemningen ude omkring i Samfundet. Det blev Bobjerg og Hornsyld, som udførte det væsentlige Arbejde med den faglige Undervisning, hvortil de var vel udrustede baade hvad Kundskaber og Undervisningsevne angik. Den almindelige Ungdomsskole kom allerede den Gang ind i det Leje, hvori den siden er fortsat, maaske med Undtagelse af de allersidste Aar, hvor High-schoolafdelingen har nødvendiggjort er mere fastliggende Klassedeling. Da vi havde Elever ligefra Konfirmationsalderen og op til mellem tyve og tredive Aar, af hvilke sidste nogle var ret udviklede i aandelig Henseende, var det ingenlunde noget let Arbejde at faa dem delt saaledes, at de kunde opnaa et tilfredsstillende Udbytte af deres Skolegang. Hornsyld havde en god Skolegang fra Danmark, havde taget anden Eksamen ved Københavns Universitet, og havde siden erhvervet sig en god amerikansk Collegeuddannelse. Paa dette Tidspunkt kunde vi næppe have faaet nogen, der var bedre skikket til at løse den Opgave, som forelaa.

Jeg skal nu fortælle, hvordan det gik til, at Skolen fik det Navn, den endnu bærer, Grand View College.

Da det første Skoleaar var til Ende og vi havde klaret det første Aarsmøde fra os, nemlig det i Omaha i Forsommeren 1898, skulde vi Lærere til at planlægge det næste Skoleaar, samtidig med, at vi byggede den vestlige Fløj.

Da alle andre amerikanske Skoler udsendte en saakaldt Katalog, fandt vi efter fælles Raadslagning, at en saadan Ting maatte vi ogsaa have. Og det skulde jo være efter de bedste amerikanske Mønstre. Efter at have studeret nogle amerikanske Skolekataloger, fandt jeg, at de egentlig ikke satte deres Lys under en Skæppe. Vi besluttede da ogsaa at lade vore Lys brænde saa stærkt som muligt. Bobjerg og jeg skulde støbe og tænde de danske Lys og Hornsyld de engelske. Vi blandede sammen baade af det synlige og det usynlige og smeltede og støbte efter de fineste Former. Jeg havde været med til i min Barndom at støbe Tællelys i en Smørkærne. Men det var ingenting imod, hvad vi nu støbte. Det blev den rene Parafin. Da vi var færdige, skulde det hele jo have et Navn. Varen maatte betegnes, før den gik ud paa Markedet. Navnet Universitet kunde vi ikke bekvemme os til. Den danske Kirkes Skole blev foreslaet. Men vi frygtede for, at dette Navn ikke var tiltrækkende nok for Ungdommen i Almindelighed. Den Del af Bymarken, hvor Skolen laa, kaldtes for Grand View Addition. Hornsyld foreslog da, at vi skulde ombytte Ordet Addition med College, saa Navnet blev Grand View College. Dette blev vedtaget og trykt paa Katalogens Forside. Heftet blev udsendt til alle Præster i Samfundet med Anmodning om at dele det ud. Men nu trak der et Uvejr op, og et vældigt Lyn ramte mig. Det kom fra Clinton, altsaa fra Øst som et ægte Dommedagslyn. Jeg samlede det op og gemte det. det ligger endnu i min Skuffe blandt andre amerikanske Rariteter. Det var Grundtvig, som tordnede. „Hvor tør De vove at forandre Navnet paa Skolen i Des Moines.“ Saaledes saa' Spidsen af Lynet ud. Det var vedtaget af et helt Aarsmøde, at det skulde hedde „Det danske Universitet“. „Et Aarsmødes Beslutning kan De ikke rokke.“ Ak nej, et Aarsmødes Beslutninger er hellige og ukrænelige. Jeg skyndte mig at skrive til Grundtvig, at det, der var sket, var udsprungen af den rene Uvidenhed. Men til næste Aar, skrev jeg, skal Universitetet ligge der fikst og færdigt med alle lærde Trommer og Piber og den hele Janitseharmusik. Fra Clinton hørtes en hendørende Torden. Uvejret var ovre for den Gang.

Hvad det gjaldt for os om, var dette at faa Skolen fyldt med Ungdom. Hvad vi saa vilde foretage os med de unge, naar først vi havde dem, det blev vores Sag. Vor eneste Sorg var, at vi havde de fleste for kort en Tid. Paa den anden Side var der andre, som kom igen. Vi havde saa godt som alle Elever med til vore Foredrag, og alle fulgte de vore Gudstjenester, som vi holdt paa Skolen hver Søndag. I det første Aar hjalp Bobjerg mig, i det andet Aar Johannes Christiansen. Vi følte Savnet af en Kirkebygning. Men af og til laante vi en dansk Metodistkirke inde i Byen til vore Altergange. Senere laante vi en tysk luthersk Kirke lidt længere inde i Byen. Men jeg mener, vi havde det hyggeligst ude hos os selv, om end Rummet havde sine Mangler. En Del danske Familier fra Des Moines sluttede sig til vore Gudstjenester og kom til vore Møder. Her var saaledes Mikael Lauridsen og Hustru. Jakob Esbensen og Hustru, H. Holm og Hustru, Tømrer Jurgens og Hustru o. fl. Senere kom flere Danske til Byen, saaledes C. Johansen med Familie. Fra Syd Dakota kom i 1898 Chr. Nielsen og Hustru. Flere af disse er nu døde. Familiernes aabnede gæstfrit deres Hjem for os. Der var ingen Mislyd iblandt os. Tømrer L. Jensen, der blev gift med en Datter af Chr. Nielsen, kom fra Chicago i det andet Aar. Der kunde nævnes flere. I. C. Bay boede ogsaa en Tid med Familie

i Byen, men rejste siden andetsteds hen. Enkelte nøjedes med en Brøkdæl af en Tilslutning. Saaledes Mr. Elchenkamp og Hustru, der var kommen fra California. De var iøvrigt meget venlige mod os.

I det andet Skoleaar naaede Elevtallet op over det halve Hundrede. Vi var godt tilfreds, og vi mærkede stigende Interesse i Samfundet. Jeg tror, vi kan bruge et bibelsk Billede om mange af vore Elever. Der var dem, der som Samuel fra tidlig Ungdom af var overgivet til Helligdommen. Der var andre, der som Saul gik ud for at søge efter bortløbne Æsler, efter Husdyr, men fandt et helt Kongerige. Det hændte nok, vi strakte os lidt vidt, naar vi fik Forespørgsler om, hvad nu vedkommende kunde lære paa Skolen. En spurgte saaledes en Gang, om han kunde lære Magi. Uden at blinke svarede jeg Ja. Vedkommende havde vogtet Faar i otte Aar ude i Vestens Bjerge, men var hverken vild eller gal. Han saa' meget troskyldig ud. Jeg fik fat i Hornsyld og spurgte ham, om han kunde paatage sig at undervise i Magi. Ja, naar ikke det gik altfor højt, mente han nok, det lod sig gøre. De tog fat paa Magien, der afslørede sig som almindelig Regning. Nogen Tid efter spurgte jeg Manden, hvordan det gik med Magien. Jo, det gik helt godt; der var jo af og til noget, som var svært at forstaa, men han havde de bedste Forhaabninger.

Det Spørgsmaal, som har sat senere Tider i stærk Bevægelse, Sprogsagen, var ikke fremme den Gang, hverken paa Skolen eller i Samfundet. Underdervisningen var ret ligelig delt under Brugen af de to Sprog, Dansk og Engelsk. Nogle Elever kom for Engelskens Skyld, andre for Danskens Skyld. Begge Dele gik, om jeg saa maa sige, op i en højere Enhed uden Spor af Gnidning. Mellem Eleverne taltes begge Sprog i Flæng. Ingen tænkte paa, at en Gudstjeneste skulde ledes paa Engelsk. For mig at høre lød Engelsken smukt i deres Mund, som var fødte i Amerika, og jeg maa føje til, at det danske Sprog, de talte, for mine Øren klang udmærket med den lille ejendommelige Tone (Accent), hvormed den engelske Udtale havde farvet Sproget. Derimod maa jeg tilstaa, at det danske Sprog, som nogle af de ældre talte — ingenlunde alle —, var en uskøn Blanding af Dansk og Engelsk. Men det er der nu gjort saa megen Løjer med; jeg skal ikke ophæve mig herover, ligesom jeg heller ingen dømmes. Iøvrigt skal jeg ikke her i denne Forbindelse komme ind paa de sidste Sprogkampe.

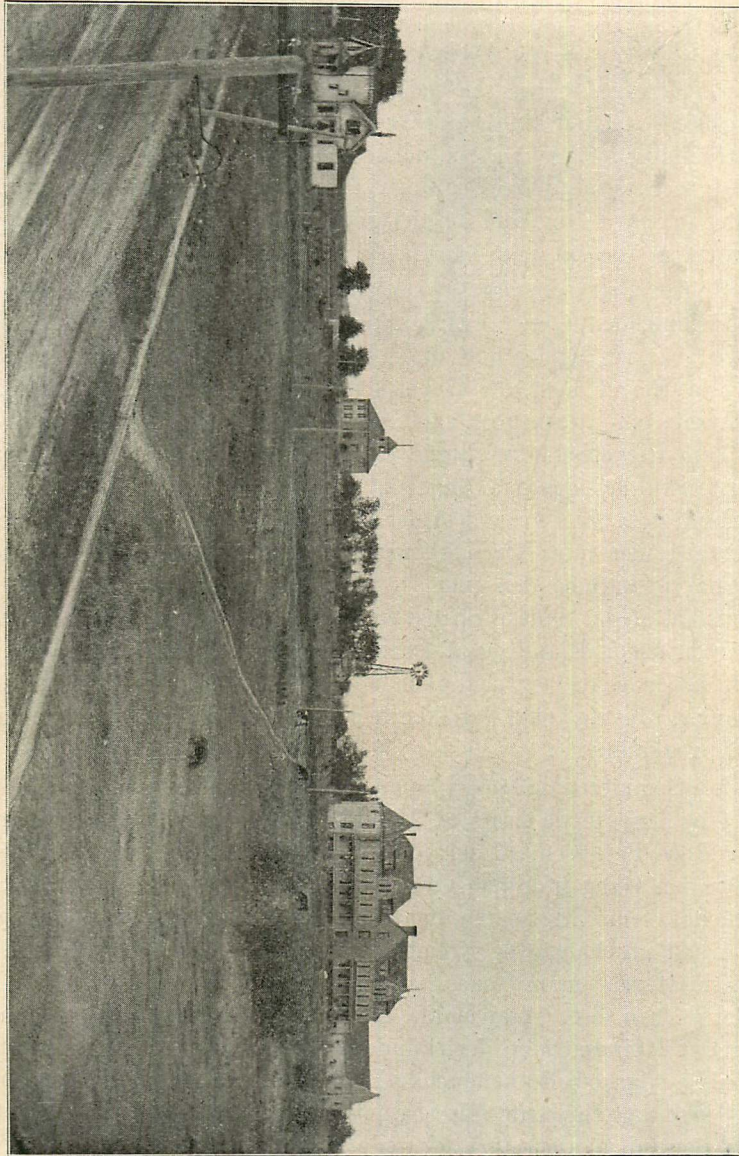
Baade i Sommeren 1898 og i Sommeren 1899 foretog jeg udstrakte Rejser i Samfundet og besøgte de fleste af Menighederne. Især mindes jeg mit Besøg hos Pastor H. J. Pedersen i Tyler. Denne ejendommelige og velbegavede Mand var allerede den Gang inde paa Overvejelser om Fremtiden, idet han anede de Vanskeligheder, som vilde opstaa, naar den næste Slægt skulde til at tage Styret. Nogen Klarhed hos ham over Fremtiden fandt jeg ikke. Jeg fik det Indtryk, at han nærmest saa' mørkt paa Stillingen og allerede havde tabt Troen paa Danskhedens Bevarelse. Han vilde have mig til at udtale mig om Skolens Fremtid i Des Moines. Men deri kunde jeg ikke tjene ham. Som sindig Jyde turde jeg ikke spaa om de kommende Dage. Jeg mente, at hvad vi havde var det, der i Øjeblikket var Brug for. Fremtiden maatte saa sørge for sig selv. Jeg sagde ham lige ud, at den store Mængde i Samfundet saa' ned paa Præstestillingen, var tilbøjelig til at sé paa Præsten som en Tjenestekar. Og den Betragtning skulde jo ikke opmuntre deres egne Sønner til at gaa den Vej. Det

var mig en Skuffelse, at saa godt som ingen af de i Landet fødte meldte sig til Tjenesten. Derpaa kunde Pastor Pedersen ikke give noget Svar. Jeg véd ikke, hvad han i den Henseende tænkte.

Paa mine Rejser traf jeg mange udmærkede Mænd og Kvinder, som jeg endnu mindes med Glæde.

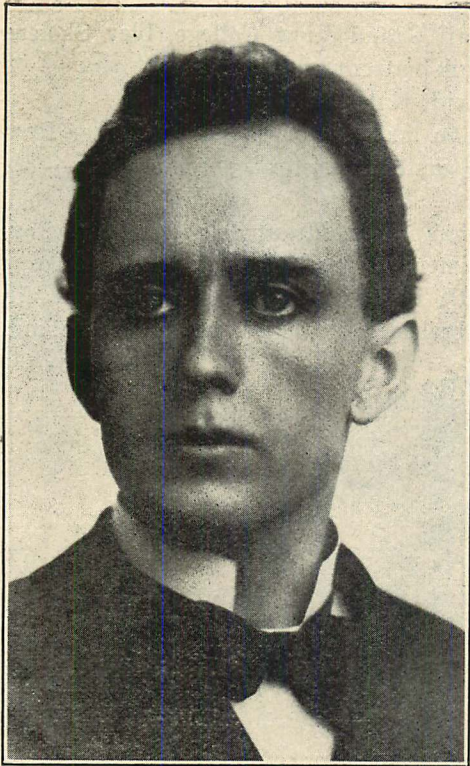
Jeg tør ikke gøre disse Betragtninger og Erindringer længere. Til Slutning vil jeg blot sige, at jeg nærer et stort Haab til den dansk-amerikanske Ungdom.*)

Elling Præstegaard i September 1921.

GRAND VIEW COLLEGE 1904.

*) Nærværende Artikel er paa Opfordring skrevet som Bidrag til et lille Mindeskrift om Skolen i Des Moines i Anledning af dens femogtyveaarige Bestaaen og holdt indenfor et oegivet Omfang. Den danske Kirkes Forhold behandles derfor slet ikke i mit Bidrag. Dette til Orientering for Læseren.
R. R. V.

B. NORDENTOFT
FORSTANDER
G. V. C.
1903-1910

E. WAGNER
FORSTANDER
G. V. C.
1910-1912

1912—1915.

DA jeg som Forstander i 1912 kom til Grand View College, blev Skolens Beboere præsenteret for mig. Det gik omtrent saadan til:

Først kom der én i Sort og næsten hvidt Halsbind.

„Maa jeg præsentere mig,“ sagde han ikke alt for venligt. „Jeg er Præsteskolen, den teologiske Afdeling, jeg er den fornemste Logerende her. — Er der noget, jeg kan gøre for Dem?“

„Jo Tak,“ svarede jeg, „hvis De vil gaa lidt tilside, at Solen kan skinne og saa paa mig, tak, det var dejligt. Forresten vil jeg bede Dem bære lidt over med mig, for jeg er ikke saa vel bevandret i Teologiens Mysterier; men hvis min ærede Herre vil tage tiltakke med en beskeden „Pris“. Og jeg rakte min

TH. KNUDSEN, Forstander G. V. C. 1912—1915.

Daase frem, paa hvis Laag staar skrevet „Kirkehistorie“. Hun bukkede lidt fornemt, nedladende, tog en „Pris“, nyste lidt formelt, men saa' ellers nu meget venlig ud. — — Og saa kom den næste.

Det var en lang opløben Dreng, der saa' ud til at være kommen bort fra sit Selskab.

„Jeg er „the high school department“. De maa undskylde, at jeg er saa tynd, men jeg bliver nok federe med Tiden.“

„Det gør De nok,“ svarede jeg. „Risengrød og Frikadeller, hvad?“

„Ja, undskyld“, sagde han, „hvis jeg maa faa „grape nuts, ham and eggs“, saa er jeg tilfreds.“

„Ja, ja, lidt af begge Dele, Du sér jo ud til at kunne blive til noget med Tiden.“

Han smilte, jeg syntes, lidt flovt og kejtet, som saadan en lang Dreng kan gøre det, og saa' lidt skeptisk paa mig, idet han gik.

Den tredie, der kom, kunde jeg slet ikke sé; men jeg følte, der var noget, og oven i Købet noget værdifuldt.

„Goddag“, sagde det. „Ja, jeg er egentlig slet ikke til endnu, men jeg føler dog, jeg maa præsenteres, for De sér saa venlig ud.“

„Tak“, svarede jeg. „Det var smukt sagt af én, der ikke er til endnu; men da De er saa hjertelig og imødekommende, faar vi jo sé at faa Dem bragt rigtig til Verden. Hvad synes De om at hedde „Lærerskolen“, naar De engang bliver født?“

„Jo, mange Tak“, lød Svaret. Og nu syntes jeg virkelig, som om jeg saa' et Par straalende Øjne lyse mig imøde, og før jeg vidste af det, stod der en dejlig ung Pige foran mig.

I det samme kom en køn ung Mand, bukkede, mere for Pigen end for mig, syntes jeg. „Maa jeg ogsaa være her?“ spurgte han. Jeg begyndte at blive betænkelig. „Hvem er De?“ spurgte jeg. „Jeg er ikke“, svarede han, „men jeg vil være“. „Hvad vil De være?“ „Teolog“, svarede han, „men helst foreløbig sammen med denne unge Pige.“ „Ja, det ligner Dem“, svarede jeg, „men da De sér saa rar ud, skal De faa Lov at være med.“ Saa nikkede de begge to og sagde Tak. Jeg syntes, de saa' saa friske og sunde ud, saa jeg nær havde undladt at lægge Mærke til en stor bred Skikkelse, der langsomt var kommen nærmere og nærmere.

„Hvem er Du, min Ven?“ „Jeg er Ungdomsskolen, jeg er den allerstørste her“. „Aa, er det Dig, ja Dig skal jeg især tage mig af. Men nu kan Du herefter hedde Højskolen. Du har vel ikke noget imod Navneforandring?“ „Næ — jo —“ „Det er ogsaa ligemeget“, svarede jeg, „men da Du er den største, maa vi sé at faa sat rigtig Skik paa Dig, at Du kan blive til et godt Eksempel for andre.“ — „Aa Tak, jeg har egentlig ikke saa meget Lyst til at være Eksempel for andre, men skulde der ellers være noget, „basket ball“, eller lignende, saa —“ „Ja, nu snakker vi ikke mere om det, hverken om Eksempel eller „basket ball“. Skal vi gaa en Tur sammen, for nu er der vel ikke flere.“

„Nej, jeg er den sidste, det vil sige, der er nok en tre fire Stykker til, men de er saa tynde, saa de tør ikke præsentere sig, og de har besluttet at forsvinde med det samme.“

„Nu vel, lad dem det, men nu gaar vi en Tur sammen. Her er saa smukt ved Grand View College, og saa højt. Vi kan næsten faa et Overblik over hele Verden her, ja ikke alene et Overblik, men ogsaa Indblik.“ — „Indblik“, sagde han, „hvad er det for noget?“ „Ja, nu kan Du foreløbig høre, saa skal jeg fortælle, og jo bedre Du hører, des bedre Indblik faar Du. Forstaar Du det?“ „Næ, er det noget, jeg skal af med igen ved Eksamen?“ „Nej, min Ven, det faar Du Lov at beholde altid, om Du da ellers vil. Det vil sige, Du maa godt give det til andre, om Du føler Trang dertil.“ — „Trang, hvad er...“. Videre kom han ikke. Han saa' lidt mistænkelig paa mig, og saa fulgtes vi ad ud i den vide, vide Verden.

Det var Præsentationen, nu skulde Fortsættelsen følge, den, der kan være baade lystelig og kedelig. *Vor* Fortsættelse blev nu lystelig. Naar jeg sér tilbage paa de tre Aar, kan det nynne i mig. „Lyst det er at sé derpaa.“ — Men

en Beskrivelse kan ofte blive kedelig, især naar den skal være kort. Nu vil jeg gøre denne kort og saa kedelig som muligt.

Dette Firkløver, jeg her har præsenteret for mine Læsere, var det smukkeste Lykkens Firkløver, jeg har fundet paa min Vej. Hvert Blad blev mig til Glæde, ingen af dem visnede, og vi glemte næsten, hvilket var det fornemste, største eller hvad. De holdt godt sammen paa Stilken alle sammen.

I den teologiske Afdeling var det fra Begyndelsen S. D. Rodholm, der var den ledende, og han og alle vi andre befandt os godt derved. I det sidste Aar lagdes Ledelsen over i „Fakultetet“, der nu bestod af Rodholm, Hansen, Højbjerg og mig. Det Aar blev der dækket rundeligt paa Lærdommens Bord.

Den lille „high school“-Afdeling, som allerede Wagner og Clara Hermansen havde faaet officielt anerkendt („accredited“), blev ført, især af Clara Hermansen, støt og samvittighedsfuldt fremad. Hendes fine Personlighed og ubestridelige Dygtighed vil alle mindes med Tak og Glæde.

Lærerskolen blev vor største Indsats i de Aar. Erik Appel var med til at faa den ind i faste Former, og den blev efterhaanden noget betydeligt. Dette vort „lille Seminarium“ var Kilde til megen Glæde. Der fik vore Præsteelever deres Fordannelse, derfra sendtes vore unge Piger ud til Ferieskolen. I den blev øvet et godt og dejligt Arbejde. Om Vinteren slog Ungdomsskolen tæt og bred Kreds om disse tre Lærdomsafdelinger. Men fra dette Centrum og ikke mindst fra Centrumets inderste Punkt — Præsteskolens, gik der gode fængende Gnister ud til den store Skare i Kredsen omkring. Men var dette efter Tidens Kaar en lykkelig Form for vor Skoles Arbejde, og det tror jeg, det var, saa glemte vi dog aldrig, at i alt levende Arbejde ligger Udviklingsmulighederne. Formen kan sprænges og lidt efter lidt udfolder Livet sig, antager nye Former, nærmer sig mere og mere Fuldkommenheden. Vi glemte ikke og glemmer ikke nu vor Skoles Vuggesang: Drømmen om et dansk Universitet i Amerika.

Man havde ellers bedt mig om at skrive et Digt i Anledning af Skolens Jubilæum. Det kan jeg nu ikke. Men kunde jeg have gjort det, da skulde det blive en Hymne til Arbejdets Ære, til Ære for den Arbejdsglæde, der var over os de Aar, og som altid er over G. V. C. Og saa skulde det have været et Haabets Digt. Der er vel heller ikke Haab, hvor der ikke arbejdes.

I denne Haabets Sang vilde jeg have tolket den forunderlige dejlige Sammensmeltning i de unges Hjerter af Kærligheden til det Land, der bar deres Vugge, og det Aandsliv, der fyldte deres Sjæl. Jeg vilde have lignet det ved to stærke Hænder, stærke til at bære, varme og trofaste Hænder.

Jeg vilde ogsaa have prøvet at skildre den Strid i Sjælen, naar man troede sig tvunget til at vælge den ene af disse to Hænder frem for den anden, eller den Glæde, Harmoni og Frød, naar begge de to Hænder blev grebet og Varmen fra dem begge strømmede over i ens egne. Hvor man ikke spurgte, hvilken var højre eller venstre Haand, fordi, naar man staar over for et andet Menneske og holder deres Hænder i sine, da holder højre Haand den venstre og den venstre holder højre. Og saa tænker man egentlig ikke mere, saa smiler man kun.

Men nu er jeg ikke Digter; jeg kan nok sé det altsammen for mig, men kan saa daarligt beskrive det, endsige begynde det. Det forekommer mig imid-

lertid, at den, der kun nøjes med den ene Haand, er ikke nær saa lykkelig som den, der griber dem begge to.

Jeg synes, jeg sér „vor Skole“ som den, der er lykkelig ved at give dette dobbelte Haandtryk. Det kan maaske ogsaa kaldes Arbejdets og Haabets Haandtryk.

Mon det ikke er fordi, Grand View sér saa vidt og langt? Og hvorfor mon den gør det. Er det fordi, den ligger saa højt og fast. Højt i Folkets Kærlighed, fast i dets Tro? Dette høje og faste er den hemmelige, *dybe* Gaade. Den, der er stillet, ikke af Mennesker men af Gud. Den, som han kun kan løse. Saa er det da mere end Menneskeværk. — Guds Værk.

Lad det være min Hilsen — og min Sang.

Th. Knudsen.

SOM IKKE SER, MEN DOG TROR.

 GSAA gennem *mit* Sind strømmede der stærke Følelser den Dag jeg som ung Student for første Gang gik op ad de Stentrapper, der giver Adgang til Højskolen i Danmarks gamle Hovedstad. Som det var i Gaar erindrer jeg det tydeligt, og nu er det dog 30 Aar siden. — Da jeg en Majdag i 1912 efter adskillige Aars Tjeneste i Udlandet igen satte min Fod paa Frue Plads og saa' de gamle, historiske Bygninger endnu engang, var det ikke de samme. Det, jeg nu saa', var — meget mindre. Og dog var det større. Det greb mig stærkere. Det er saa underligt at komme hjem. Naar man har været borte langt og længe, tror jeg man bedre kan forstaa hvad Richardt har sagt om vort gamle Fædreland: Maalt med Verden er det lille, maalt med Hjertet er det stort.

Lad *det* ogsaa være sagt om hvad Danmark har sat ind herovre — gennem udvandrede Sønner og Døtre. Og lad det ogsaa gælde den Skole, der nu er 25 Aar gammel.

De Forenede Stater *er* jo større end Danmark, Meget større. Det første, man sér af Landet — Frihedsstøtten — er saa stort, at da Oceandamperen ved en Drejning pludselig afslørede den mægtige Skikkelse for os, var der en lille Dreng og en lille Pige, der raabte: Mor, kom og sé Vorherre! De kom fra en sjællandsk Præstegaard og havde aldrig sét Vorherre. Men de maa sagtens have *hørt* om ham.

Paa en Maade *kan* vi faa Del i en større Verden herovre. Et større Sprog — Verdenssproget maaske — et større Folk, større Muligheder, større Fremtid. Nogen taler ogsaa om større Penge, men det kan jeg ikke faa min Mund til at sige. For naar det tunge kommer over mig, synes jeg, at Pengene har dræbt mit Folk. Vejen fra Fattiggaard til Herregaard er livsfarlig. — Men det er i mere end én Forstand store Forhold vi lever under her i United States of America. Der er Plads at røre sig paa. Som Eksempel kan man nævne en lille Rejse, ikke fra Hav til Hav, men blot en lille Udflugt fra Seattle til Los Angeles med de høje Palmer. Dag og Nat og Dag igen gennem endeløse Skove, hvor Bjørnen endnu lever i Fred, over mægtige Bjærglande. Det *er*

storslaet, og det er skønt. Den, der har sét Mt. Rainier og Mt. Shasta i deres hvide Klæder, glemmer det aldrig. Man kan ikke sé dette vældige Land — og saa blive siddende i sin Smaalighed. Jeg begriber ikke, at man kan. Er det muligt at glemme den Mississippidal, der er saa stærk, at den, om den vilde, næsten kunde bære alle Jordens Folkeslag? Der er jo dem, der ikke faar det at sé; og der er dem, der ikke *kan* sé det, selv om de faar det at sé. Den Kone, der

C. P. HØBJERG, Forstander G. V. C.

føjte sig saa skuffet, da hun endelig en Gang naaede ud til det Stille Hav — det, vi kalder Pacific Ocean — at hun udbrød: Men Herregud! er det virkelig ikke større, hun har en Del Slægtninge hist og her.

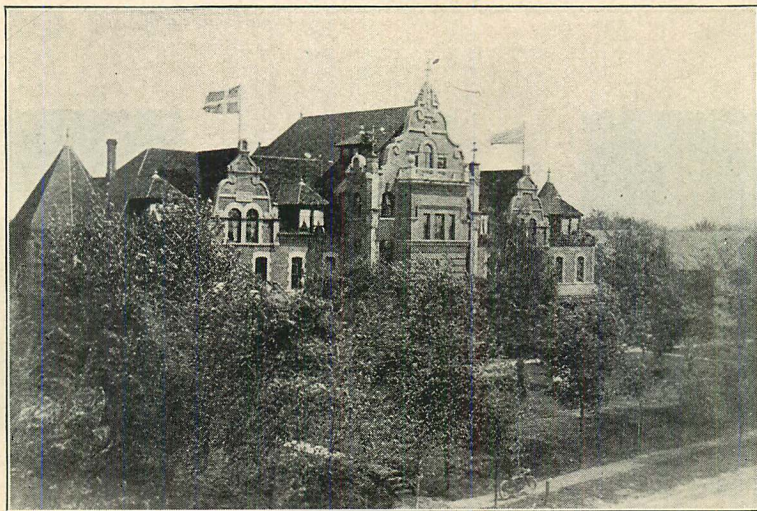
Maalt med Verden er det lille. Men vi skal jo slet ikke maale os med Verden. For den Storhed er ikke en Mark værd.

En af Lærerne ved Harvard skrev engang noget om, at han kunde føle sig helt ulykkelig, naar der kom Folk og bad om Løv til at „sé“ Skolen. Den

der skriver disse Linier har kun sét et Glimt af Landets ældste Universitet, det navnkundige Sæde for vesterlandsk Lærdom. Men det kan ikke fejle, at de ærværdige Bygninger, der ligger deroppe paa de skovklædte Bakker ved Boston og sér ud over Atlanterhavet, er værd at sé. Saa vidt jeg véd, er det en hel Verden for sig. Saa meget bedre taler det for Amerikas Manddom, at Harvard ømmer sig ved at blive forevist.

Det er jo nemlig ikke Høresalene eller Marmortrapperne eller de vældige Bogsamlinger, der skal redde vort Land fra den Undergang, der truer alt det, der lever. Redningen skal komme fra *den Aand, der raader, hvor vi færdes*.

Man kan godt sé Grand View College. Det er en anselig Samling af Bygninger, grupperet om Lutherkirken. Det er ikke bygget helt færdigt endnu, men det er i Gang. Skolen ligger kønnere end nogen anden Højskole her i Iowa's Hovedstad, de to Universiteter ikke fraregnet. Vi bor i en stor Have, højt og frit og roligt, med stor Udsigt; i de senere Aar især opad. Vor Festsal er pragtfuld, naar den er fyldt til sidste Plads af lyttende Ungdom.

GRAND VIEW COLLEGE. NUVÆRENDE SKIKKELSE.

Og vi har faaet Penge nu. En stor Sum, og den vil voxer. Og som den voxer vil Kampen blive haardere. For Tilværelsen. For vi lever ikke af alt dette.

Derfor siger jeg, at jeg kan ikke sé Skolen. Men jeg tror paa den og maa hver Dag stride for den Tro. Den staar og falder med min Kristentro. Slipper jeg den, kan jeg ikke sé andet end Prærie her. Saadan laa det hen for 100 Aar siden. Jo stærkere de ydre Beviser bliver for Skolens Kræfter, des dybere maa jeg søge ind for at fastholde den *indre* Overbevisning om vor Fremtid.

Jeg tror, at Skolen har udrettet noget i de 25 Aar. Men jeg kan ikke sé det. Vil nogen spørge mig om Beviserne, bliver jeg tavs. — Vore Sange har levet her, og vore Salmer. Huset har rystet, naar de unge sang. Og her har været baade Leg og Latter. Ogsaa herovre har hun til Tider kunnet le saa hjerteligt, at alle Lænker brast. Men under Munterheden har der ligget strengt

Arbejde. Det er det haarde Arbejde, der mer end noget andet menneskeligt har holdt os i Live. Kun gennem Arbejde fødes Sang. For Resten og Bøn. At bøje sig under *den* Tugt giver en rank Ryg.

Skulde jeg skrive Skolens Historie, vilde et Kapitel komme til at hedde: Det tunge. Der er nogen, der har mødt Lidelsen indenfor disse Enemærker. Spændingen og Skuffelsen, Angsten og Sorgen har bøjet mere end én Mand her. Den Historie vil aldrig blive skrevet, og de Navne vil snart blive glemt. Men ad hemmelige Veje er de gaaet ind i vort Folks Historie. Der *er* en Sorg, der ikke er til Døden. Der er mange fine Navne skrevet i den Bog. Det tør jeg staa inde for, selv om den er forseglet. Der er Kvindenavne med.

Naar velsindede Mænd undertiden har sagt mig, at det hele var ingenting værd; de unge, vi sendte ud herfra, var ikke en Trevl mere værd end da de kom, da har jeg maattet gemme mig langt inde i Tilværelsens hemmelige Egne. Jeg har maattet lukke min Dør. Og jeg har oplevet lidt af hvad

THEOLOGISK FAKULTET.

N. P. GRAVENGAARD.

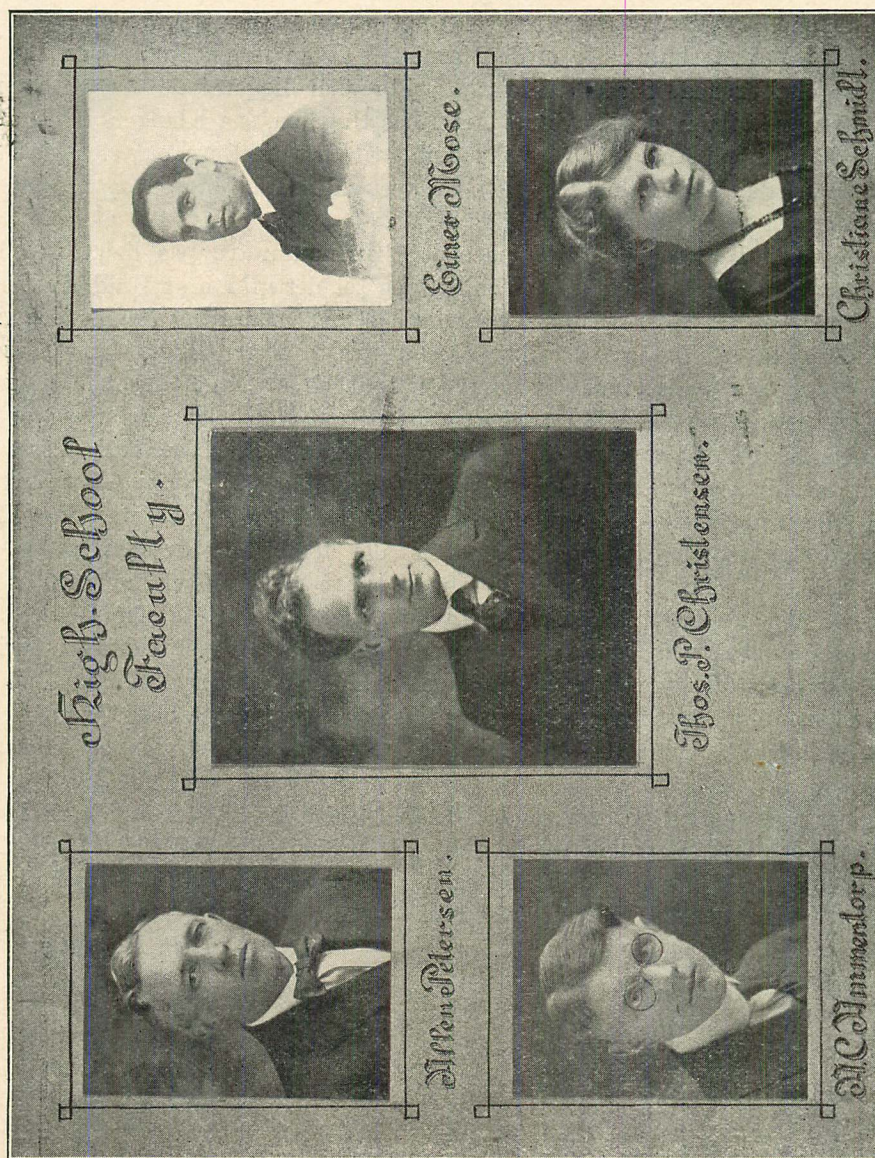
C. P. HØBJERG, Forstander.

V. S. JENSEN.

den Guds Mand i Danmark engang aandede ud over et lidende Folk: saa lukke maa med Flid jeg tit for *Verdens Klarhed* Øjet mit, naar Hjertet skal husvales. *Verdens Klarhed* er, synes det mig, alle de Røster der siger, at det nytter jo ikke noget. For det er *soleklart*, at de har Ret. Der er jo Skoler nok i Landet, der rager himmelhøjt op over vort lave Hus. Vort Modersmaal kan jo, som én af vore store Landsmænd engang skrev til Skolens Forstander (ham, der nu er Præst i Ryslinge), ikke skaffe Sul til et eneste Stykke Mad. Og det kan vore Fædres Tro heller ikke. Og det, Grundtvig har skænket os, kan jo heller ikke betyde noget i dette vældige Land. It amounts to nothing — det beløber sig til Nul — som en lærd Mand engang skal have sagt her paa den danske Kirkes Grund. Jeg véd det altsammen, og jeg føler mig overvældet af alle de kolde Regnestykker, og jeg indrømmer, at det er nødvendigt at sætte sit Haab til det akademiske og alt hvad den store Verden i det hele vil anerkende og stemple som Kød af sit Kød, Kultur af sin Kultur. Ja, Linen

maa løbes ud; vi kan umuligt faa nogen rigtig Betydning for den største Republik i Verden, med mindre vi voxer saa meget i Højden, at vi faar baade Ret og Grund til at tildele den filosofiske Doktorgrad. Saa kan vi. Det er Verdens Klarhed. Men jeg lukker mine Øjne. Og jeg tror paa noget andet,

men ganske vist under dybe Anfægtelser. Mens jeg skriver disse Ord, der staar her, hører jeg inde fra én af Skolestuerne en stærk Sang, ledet af en Mand, der aldrig har sét Danmark. De synger: Højt over Sol paa sin Kongestol — — end hans Bue har klangfulde Streng.

I den Retning ligger det, vi tror paa. Dersom Danmark anede, hvad

Indsatsen er værd, vilde vort Moderfolk sende os en Haandfuld af de dygtigste Mænd, Landet kunde opdrive. Og vort Udvandrerfolk vilde sende os dets bedste Sønner, dem der har drukket Manddom af Amerikas Bryst, og de vilde rejse en Ordets Skole her paa to Sprog, saa det engang skulde mærkes fra Hav til Hav. Og vore rige Mænd vilde bygge os en Borg med høje Taarne. Og der vilde komme Trængsel over os, for vor Ungdom vilde sprænge Muren indenfra. Mænd fra Vesten skulde her møde Mænd fra Østen til en Kamp paa Liv og Død for de Forenede Staters Fremtid. For den ligger i de unges Haand. Danmark, vor Moder, skulde tiltale Amerikas Ungdom, saa Klengen af det ikke skulde dø i Tusind Aar. Og Amerika skulde tiltale vore Børn paa sit eget Tun-gemaal med den Myndighed, Sproget har ejet siden Washington og Lincoln og Wilson stod i deres Mandoms vældige Kraft.

Jeg kan ikke sé den Skole, men jeg kan endnu tro paa den. Jeg har oplevet lidt af den. I enkelte Timer har jeg sét det glimte af Guld fra Taarne. Jeg har sét det i de unges Øjne og hørt det i Børnenes Sang. Jeg tror fremdeles paa en Ungdom der ikke *kan* mættes af noget ringere end Livsens Brød. Jeg tror endnu paa en uoverskuelig Flok af unge, der kan glemme sig selv, men aldrig kan blive træt af at tjene det Folk, der samler sig under Stjernebanneret. Mine Øjne sér ud over de snævre Grænser, den kolde Forstand sætter, og jeg skimter en ny, stor Slægt, der har Mod til at være *Aandens* Tjener i en syndig Tidsalder, Guds Tjener i en dødsmerket Verden. Vort Modersmaal skal blive Tjener for et Aandsliv, der henter sin Ungdom fra de dybeste Kilder — her i de Forenede Stater længe efter, at vi har lagt os til Hvile, vi der nu snart ældes. Det Livssyn, der i det 19 Aarhundrede blev skænket Danmark ved Vartovpræsten, skal herovre rande vor Udsigt i Tusind Aar. Og det skal være vort Indskud. Skal Kingo's og Brorson's og Grundtvig's Salmer ikke leve herovre saa længe Korsbanneret vajer over Danmark og Sønderjylland? Gud signe de Forenede Fristater og vort gamle, fribaarne Hjemland!

Der var engang én, der sagde: *Sé*, Markerne er allerede hvide til Høst. Han saa' det ikke, men han troede det. Treds Samaritanernes Usselhed. For han troede paa Faderens Kærlighed og paa hans Almagtsord. *Dei* alene giver et stort Udsyn. Grand View lever endnu.

Carl P. Højbjerg.

VORE HØJSKOLER.

DANEOD.

En Karakteristik ved *Jens B. Johansen*.

I vinteren 1888 levede her i den danske koloni paa Minnesotas prærie en lille flok mennesker, der mente med nogen grund at kunne kalde sig den danske kirkes børn, men omstændighederne og fattigmandskaar havde ført til, at det i denne vinter var blevet saa knugende koldt som ingensinde før; selv solstraalerne derude frøs, og hjertevarmen i menneskenes bryst blev næsten til is; ret en fimbulvinter i aandelig forstand, som ved nytaarstide alt havde varet i 13 maaneder. Ingen kan vel undres over, om et klageraab, „kom os tilhjælp“, kom til at lyde herfra, og langt borte i øst var der en mand med et lydhørt øre, der hørte røsten og svarede, „jeg kommer“. Og foraaaret oprandt omsider med varme solstraaler og tøjbrud, og i menneskehjerterne laa det smilende haab og ventede paa sædemanden, og nu kom han, og redskaberne havde han i behold, baade spade og hakke; den mand gravede dybt i muldet og lagde sit sædefrø, og Gud gav spire- og voksekraft, og i sommerens løb voksede der op af jorden det dejligste træ, og menneskene søgte skygge og ly under dets grene og hjalp sædemanden at bære vand til at vande træets rødder, for det var temmelig tørt efter den lange vinter; men vandet, der brugtes, blev taget af *livets kilde*, og træet voksede og blev de „Danskens Trøst“, Daneod, og sædemanden var præsten Hans Jørgen Pedersen, Gud glæde hans sjæl i de evige boliger.

Jeg skal ikke her give en karakteristik af pastor H. J. Pedersen, ej heller af de øvrige forstandere, Daneod har haft i de forløbne 33 aar, men bare lige nævne, at det jo i alle tilfælde er det ejendommelige i tankelivet hos den eller de mænd, der kommer til at lede eller staa for styret ved en skole, der kommer til at give denne sit særpræg, og som pastor Pedersen var besjælet af tanken, „Gud er Kærlighed“, og „Han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper nok herefter“, saa blev dansk kristenliv grundlaget for arbejdet i højskolen fra begyndelsen, og skolen blev en fløj af kirken, og i dens ly voksede menigheden frem, og det ideal har Daneod stilet henimod i tidernes løb saavel under privat som under folkeeje, og det er vort haab, at den maa fortsætte i samme spor i fremtiden, ti kun da kan den komme til at opfylde sin mission: at være en vækkende røst blandt vort folk i dette land; kun paa dette grundlag kan den arbejde trygt uden fare for at gaa tilgrunde i realismens mudrede vande.

I en tid som vor, hvor ansvarsfølelsen er saa lidet vaagen, at selv mange forældre ikke engang er sig bevidst at have noget som helst ansvar endog over for deres egne børns aandelige velfærd, bliver det dobbelt nødvendigt for os, at vore højskoler bliver tro imod den opgave, som er dem tildelt.

I reel og folkelig henseende har højskolen selvfølgelig maattet undergaa betydelige forandringer i henhold til vort folks udvikling her i landet, saa heri er den nu meget forskellig fra, hvad den var, da den først begyndte sit arbejde, ti medens det i mange aar mest var unge indvandrede fra Danmark, der søgte til den som elever, saa er det nu hovedsagelig unge mennesker, der er født og opvokset her i Amerika, der melder sig, og da disses udvikling har

DANEOD HØJSKOLE.

gaaet for sig under helt andre forhold end deres, der er indvandret, saa har det været nødvendigt at lægge arbejdsplanen derefter ogsaa paa aandslivets (folkelivets) omraade.

Eleverne maa jo tages paa det stade, hvor de staar, om det skal lykkes at føre dem videre og højne deres liv, dette gør ganske vist arbejdet sværere for skolens ledere i nutiden end tidligere, da det jo er en nødvendighed, at disse ikke alene lever rigt og fuldt med i dansk aandsliv; dette er jo en livsbetingelse for at kunne bibringe den her i landet fødte ungdom forstaaelse af den arv af aandelig rigdom, som ligger tilrede for dem fra fædrene, om de blot har mod og hjertelag til at tage imod den og søge at gøre den frugtbringende i deres

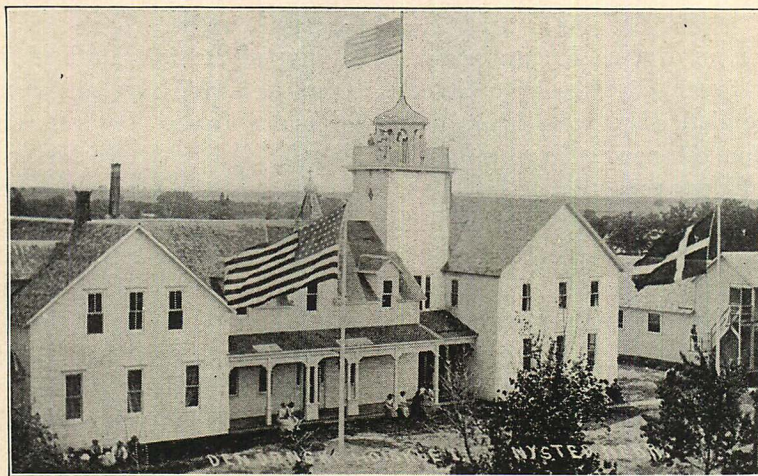
eget liv; men de (skolens ledere) maa ogsaa have forudsætninger for at kunne leve med i og have forstaaelse af amerikansk aandsliv (folkelivet), thi kun da evner de at mødes i hjertelig samklang med den kærlighed til land og folk, som giver sig tilkende hos den ungdom, de skal arbejde for og med i skolen.

Udviklingen har saaledes ført det med sig, at det er bleven en bydende nødvendighed, at de to sprog, dansk og amerikansk, maa saavidt muligt være ligestillet i arbejdet, og det lader sig fuldt ud gøre, saameget mere som de to folkeaaender, den danske og den amerikanske, slet ikke vil fortrædige eller dominere over hinanden, de kan meget godt gaa side om side eller haand i haand i arbejdet, dette viser sig klart her paa Danebod under ledelse af pastor Ammentorp og hustru.

NYSTED HØJSKOLE.

DET er nu over en Menneskealder siden, Nysted Menighed afholdt sin vistnok første Høstfest i Skoven langs Oak Creek ved Nysted. Sangen lød frejdig og glad. Der var Klang af Fremtidshaab i Talen. Det var taknemlige danske Mennesker, som sang og talte. Takkende Høstens Herre for „hvad han vokse lod i Vang for Ordet og for Livet.“ Vi var næsten alle unge, kraftige, livsmodige Mennesker, der havde gjort et trofast Arbejde for at „Høsten her“ kunde blive god. Jeg véd ikke, om vi allesammen var klar over, at Herren ikke kan velsigne et Nul, men at vi maa gøre et Arbejde selv, for at Herren kan lægge sin Velsignelse deri. Præsten havde talt om, „Høsten her og Høsten hisset“. Derefter talte en ung Farmer om, at ligesom der skulde gøres et Arbejde for Høsten her, skulde der ogsaa gøres et Arbejde for „Høsten hisset“, særlig blandt Børn og Unge. Han bragte dermed Spørgsmaalet frem om at oprette en dansk Folkehøjskole i Nysted i Lighed med Højskolerne i vort Fædreland. Der var sikkert ikke mange i Forsamlingen, som havde Forstaaelsen af Højskolens Betydning i Danmark. To eller tre havde været paa Højskole hjemme. Resten kendte, saa vidt jeg véd, ikke noget til Højskolen. Af nogle blev det ogsaa hævdet, at saa skulde Skolen være amerikansk, men Flertallet var klar over, at som amerikansk Kundskabsskole kunde vi ikke maale os med de mange Skoler her i Landet. At den skulde være „en Skole for Livet“, for Livsoplysning, det kneb det med at gøre forstaaelig, og det gør det vist for manges Vedkommende den Dag i Dag, for „den har aldrig levet, som klog paa det er blevet, han først ej havde kær.“ „Den græder ej for Guld, som ej Guldet saa“. Ikke desto mindre blev det bestemt at begynde Nysted danske Folkehøjskole, og endnu i Dag undrer det mig, at det blev til Virkelighed under de daværende Forhold. Blev og er endnu en Virkelighed, trods Misforstaaelse, smaa Evner og smaa Midler til at begynde med. Ydre Kaar gør saa meget for en Skoles Fremgang saavel for dem, som arbejder ved Skolen, som dem, der besøger den. (Dog gælder dette ikke for de senere Aar). Dette og saa Mangel paa Forstaaelse var hovedsagelig Grunden til, at Skolen havde trange Kaar under de to første Forstandere. Dermed maa ikke forstaaes, at Gerningen var frugtløs, for det havde sikkert sin Betydning, at der maatte kæmpes og blev

kæmpet for Sagen, saavel af Forstander og Lærere, som Nysted Menighed. Og megen Støtte blev ydet af alle Menigheder i 7de Kreds. I Pastor H. C. Strandskovs Forstandertid vandt folkelige Møder et mere maalbevidst Præg. Den senere saa vidt bekendte 8de Septemberfest begyndte under Strandskov, og har været afholdt hvert Aar siden. Nysted Højskoleforening blev dannet med det Formaal at støtte Skolen med \$1.00 Bidrag for hvert Medlem aarlig. Samme Forening holdt sit Aarsmøde 8de September, og dens Medlemsantal voksede til ca. 400 Medlemmer, spredt over de fleste Nord Stater, fra Chicago til Los Angeles, Calif. Som et Bindeled mellem de spredte Medlemmer udgav Forstander Dorf et lille Hefte, „For Dansk-Amerikansk Højskole“, som udkom 3—4 Gange aarlig. Der findes „Guld-Korn“ i disse smaa Hefter. I første Hefte findes følgende Varsko: „Der er og vil altid være Vanskeligheder for et Højskolearbejde her. — Alligevel bør man ikke lade noget uforsøgt i Retning af at arbejde for Kirke og Skole. Tiden er dyr. En stor Ungdom er vok-

NYSTED HØJSKOLE.

set op herovre og er nu kommen til Skelsaar og Alder, reddes den, vil Fædrene, som har stiftet Menigheder herovre, ikke have arbejdet forgæves. Men tabes den nu voksne Ungdom, er i og for sig alt tabt. Faar vore Skoler ikke i de nærmest kommende Aar anderledes Tilslutning end tidligere, vil det være meningsløst at arbejde videre. Men megen god Sæd er saæet og vil blive saæet under Graad. — Gud give gylden Høst under Frydesang.“

I „Indledningsforedrag paa Pigeskolen“ (i samme Hefte) siges: „Æblet falder ikke langt fra Stammen“. Det nytter kun lidt at vi triller hen under et andet Træ, thi det vil snart kendes, at der hører vi ikke hjemme. Vor Natur er nemlig en anden end den ildfulde Italienerens eller den snu Spaniers, vi er heller ikke som de overlegne polerte Franskmænd eller som den selvbevidste Engländer, heller ikke er vi som den „smarte“ Amerikaner. Nej, vi er den sindige, rolige Dansker, lidt for beskeden maaske, lidt tilbageholden, og for lidt af Selvsikkerhed er vort Kendemærke. Men hvis vi da er en normal Dansker, saa vil der i vor Karakter findes noget af den ømme Samvittigheds-

fuldhed, ikke saa lidt Troskab og Ærlighed, og denne Natur, som er bleven vor, har vi arvet fra et Folk, som kaldes det danske. Saadan i Almindelighed er den Frugt, det danske Stamtræ bærer, og det kan ikke hjælpe, at vi søger et andet Folkestamtræ, thi vi kan ikke lære os selv at kende ved at tage Plads i Skyggen af det, thi dets Natur er en anden end vor. Skal vi derfor prøve, hvad den Natur, som er vor, du'r til, da skal vi følge vort Folks Udvikling, da skal vi sé lidt paa, hvad det har villet, hvad det har kæmpet for og faaet kært, sé, hvad Skrøbeligheder, de har lidt under og hvad sørgelige Følger det har haft, og da sér vi et Folk, hvoraf vi danner et Spejlbillede, da læser vi om os selv i denne store Folkebog, og vi føres til at tænke over vort eget Liv, thi vi véd jo, at Æblet falder ikke langt fra Stammen.'

En Ting maa ikke glemmes, naar der er Tale om Arbejdet ved Nysted Højskole, og det er Martsstævnet, som Højbjerg fik i Gang, og som afholdes umiddelbart efter Vinterskolens Slutning, saa at Elever, som vilde, kunde deltage; men ellers mest beregnet paa Folk af alle Aldre. Jeg tænker mig Martsstævnet var for os, hvad Liselundmøderne var for vore Landsmænd i Danmark, og vil sikkert mindes med taknemlig Glæde af Deltagerne, som i en Ugestid kunde synge og samtale med Venner og lytte til det bedste, vore dygtigste Ordførere kunde bringe. Om jeg husker ret, var der 110 Deltagere et Aar. Mange Optegnelser har jeg fra den Tid, som tit glæder mig og fylder min Sjæl med Tak til Gud og Mennesker for, hvad jeg fik Lov til at deltage i. Ja, megen god Sæd er saaet paa Nysted Højskole, og naar jeg tænker paa den Ungdom, som har været under dens Paavirkning, hører deres Sang og vaagne Interesse for, hvad der er ædelt og godt, da bestyrkes jeg i Bevidstheden om, at her er ikke arbejdet forgæves. Mange ædle Mænd og Kvinder véd jeg, *har gjort* et trofast Arbejde under Ansvar for Gud, det danske Folk og amerikanske Samfund.

Et maa endnu omtales, og det er Torsdagsmøderne, som afholdtes hver Torsdag Aften og blev et udmærket Forbindelsesled mellem Menigheden og Skolen. Unge og Gamle deltog. Forstanderen førte Ordet, og Sang og Samtale vekslede. Saa en Kop Kaffe og der sluttedes med Aftenandagt. Det er utænkeligt for mig, at saa meget trofast Arbejde for en god Sag ikke skulde have stor Betydning for Fremtiden. Ja, Gud give gylden Høst under Frydesang.

SOLVANG, CALIFORNIA.

I Efteraaret 1910 mødtes J. M. Gregersen, Pastor B. Nordentoft, Lærer P. P. Hornsyld og nogle Lægmand i San Francisco og dannede en Koloniforening, hvis Formaal var at begynde en dansk Koloni i California; og i Efteraaret 1911 begyndte denne Koloniforening den danske Koloni: Solvang, som ligger i Santa Ynez Dalen, Santa Barbara County, Calif. Den dejlige Santa Ynez Dal er omgivet af lave, delvis skovklædte Bjerge og høje Bakker — den stedsegrønne Eg er et fremherskende Træ i Dalen, paa Bjergene og paa Bakkerne; men Træarterne, som trives paa Eggen er ellers mangfoldige, og Blom-

sterfloret er rigt og mangefarvet. Santa Ynez Floden, som gennemstrømmet Dalen, er med til at gøre denne end mere naturskøn, og saa vidt som man bruger Vandet af den til Overrisling, er den med til at frugtbargøre Markerne i Kolonien.

Ungdomsskolen i Solvang.

Samme Efteraar, som Kolonien blev begyndt, blev der bygget et Hus ved Siden af Hotellet, som inden sine Vægge skulde give Rum for en dansk-amerikansk Ungdomsskole. Pastor B. Nordentoft blev Forstander, og Pastor J. M. Gregersen og P. P. Hornsyld blev Lærere paa Skolen.

I 1914 fik Pastor Nordentoft rejst en ny, stor og smuk Skolebygning. Den fik Navnet:

Atterdag College.

Paa en særdeles naturskøn Plads nord for Byen blev Skolen lagt. Et Parkanlæg af en ejendommelig og storslaet Skønhed og en frugtbar og stor Frugthave omgiver nu den anselige Skolebygning.

ATTERDAG COLLEGE.

I de 10 Aar, Pastor Nordentoft var Forstander for den dansk-amerikanske Højskole i Solvang, var den besøgt af 354 Elever, hvilket maa kaldes et godt Resultat, ikke mindst naar man husker paa, at de vanskelige Krigsaar er med i Beregningen her. Ikke faa af Eleverne har været paa Skolen 2 a 3 Vintre; og altid har de været glade ved Atterdag College, fordi de stadig har haft den Følelse, naar de kom der, at her blev de omsluttet, som et godt Hjem omslutter sine Børn. Det er den bedste anbefaling for Atterdag College, at dens gamle Elever holder af den og tit rejser langt for at komme der igen.

Der er flere af den danske Kirkes Præster, der har været Lærere paa Skolen i kortere eller længere Tid. Jeg vil nævne: L. Henningsen, som endnu, trods sin temmelig høje Alder, varetager sit Arbejde med usvækket Friskhed paa Skolen, A. Bobjerg, Carl Jørgensen, P. J. Madsen og Chr. Andersen.

I Marts 1921 opsigte Pastor Nordentoft sin Præstegerning for Menigheden i Solvang med den Tanke, at han vilde rejse til Danmark og optage en Præstegerning der.

Efter at Menigheden havde købt Skolen, bad den Pastor Evald Kristensen, Viborg, S. Dak., komme at blive dens Præst og tillige overtage Forstanderpladsen paa Atterdag College. Pastor Kristensen sagde Ja til Kaldet; og

han har nu overtaget den ansvarsfulde Stilling som Præst og Skoleforstander. Pastor Kristensen har gode Betingelser for at lede Atterdag College som dansk-amerikansk Folkehøjskole saaledes, at Eleverne kan faa en alsidig Uddannelse baade i Dansk og Engelsk; og gennem gode Foredrag og ved Samliv med Forstanderfolk og Lærere vil de faa Lejlighed og Hjælp til at leve et rigt og skønt Ungdomsliv, som kan faa afgørende Betydning for Manddommen, der følger efter, og for vor Folkegruppes hele Liv og Virke herovre i vort nye, store, rige Hjemland. Vor Ungdom kan ikke blive for godt forberedt til den store Gerning, der ligger for den: at være med til at bære vort Land, de Forenede Stater, ind i en ny og dejlig Dag. Det er det, vore dansk-amerikanske Folkehøjskoler vil gøre, hvad de kan til, at vor Ungdom kan blive dygtiggjort til. Skolen paa Atterdag College er for baade unge Karle og unge Piger, og det har altid været saaledes, og er endnu saaledes, at ældre Folk var og er velkommen, om de har Lyst til at være med. Atterdag College er den eneste af vore dansk-amerikanske Folkehøjskoler, der har et 5 Maaneders eller rettere et 20 Ugers Kursus. Skolentiden er fra 1. November til 19. Marts.

Jens P. Jensen.

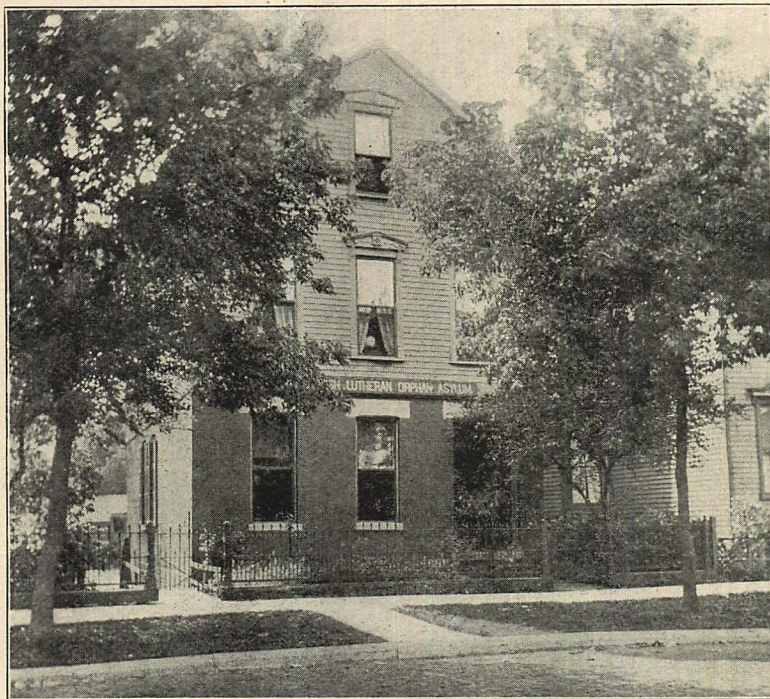

PASTOR I. A. HEIBERG.

DEN DANSKE KIRKES BØRNEHJEM.

BØRNEHJEMMET I CHICAGO.

BØRNEHJEMSSAGEN blev saa at sige lagt for Samfundets Dør ved en lille Tildragelse i August Maaned 1884 i Chicago. En Moder til fire smaa Børn laa paa sit yderste, Pastor A. S. Nielsen og hendes bedrøvede Mand sad ved hendes Leje, da vendte hun sig til Præsten og sagde: „Ja, jeg dør gerne,

DET FØRSTE DANSKE BØRNEHJEM I CHICAGO.

men mine stakkels Børn!“ Præsten svarede da: „Er det saa, at din Udgangstid er kommen til at være hjemme hos Herren, da Kære! dø kun rolig; for dine smaa skal der med Guds Hjælp blive sørget“. Da Moderen var død, gik Pastor Nielsen rundt til enkelte Medlemmer af Trinitatis Menighed og fik samlet 15 Dollars, og en tidligere Diakonisse fra København, Elisabeth Nyrup, fandtes villig til at overtage Børnenes Røgt og Pleje. Hjemmet aabnedes den 12. August 1884. Paa Samfundets Aarsmøde i Clinton, Iowa, samme Efteraar blev det optaget som Samfundssag.

Man havde først lejet en Lejlighed, men købte saa senere et 2 Etages Hus paa Maplewood Ave. 1905 byggedes det ny Hjem paa Evergreen Ave. tæt ved Humboldt Park, her ejer Hjemmet nu 6 Byggegrunde, paa de to ligger Hjemmet og de andre 4 er udlagt til Legeplads og Have. 1915 blev der foretaget en Udvidelse af Hjemmet, hvorved det blev forstørret en tredje Del og nu kunde rumme 48 Børn, hidindtil havde der kun været Plads til 32. Denne Udvidelse kostede 5,800 Dollars og blev dækket ved en Arv paa 12,800 Dollars, som Hjemmet modtog samme Aar. Nu staar Hjemmet med Bygning og Grund og Værdipapirer til en samlet Værdi af 51,894 Dollars. De løbende Udgifter var sidste Aar 6,643.85 Dollars; disse kom ind ved 1,742.00 i Gaver fra Menigheder og Foreninger og enkelte; 1,665.50 fra Slægtninge af Børnene; 2,489.51 ved „tag day“ Indsamlingen; 692.16 i Renter; og 150.00 fra National Festen i Chicago.

DET NY BØRNEHJEM I CHICAGO.

Der har til Tider været saa mange som 48 Børn paa Hjemmet. Alle er fra Chicago og kommer næsten udelukkende fra Hjem uden for Menighederne og ofte fra meget forsømte Hjem; det er altsaa en Mission, som den danske Kirke øver blandt Landsmænd i Chicago. Hvor mange Børn der i de 36 Aar, Hjemmet har bestaaet, har været paa Hjemmet, kan ikke opgives helt nøjagtigt, da der ikke foreligger nogen Fortegnelse over Børnene fra de første Par Aar, dog har der mindst været 400 Børn; af disse er nu største Delen spredt ud over Landet. Drengene søger vi saa vidt muligt at faa anbragt paa Landet og Pigerne her i Chicago, hvor vi bedre kan føre Opsyn med dem, indtil de bliver myndige. Styrelsen af Børnehjemmet sørger for at faa dem anbragt i en god Plads efter Konfirmationén, saafremt der ikke er en Fader eller Moder levende, som kan tage sig af dem.

TYLER BØRNEHJEM.

DETTE hjems historie kan ledes tilbage til aarsmødet holdt i Cedar Falls 1904, hvor det blev vedtaget, at en komité paa 5 skulde arbejde for anlæggelse af et børnehjem paa landet. To aar senere meddelte komitéen ved aarsmødet i Manistee, at der blandt tilbudene var et fra Tyler, der lød paa, at Hejn Rasmussen vilde give 5 acres byggeplads og var villig til at sælge 10 acres mere til 50 dollars aceren. Tilbudet blev modtaget med tak. C. Larsen tilbød at give købesummen for de 10 acres land. Samme blev modtaget med tak og det blev bestemt, at der straks, eller saa snart der var trang til det, skulde begyndes børnehjem i et lejet hus.

1ste November 1906 aabnede hjemmet sine døre for 5 børn. Hen paa foraaaret kom der 5 til og dermed saa mange, som hjemmet kunde rumme. Spørgsmaalet blev nu, skal vi begrænse os til dette antal, eller skal vi bygge og skaffe plads til flere?

Da der i de følgende aar indløb ansøgninger om optagelse af flere børn, end hjemmet kunde rumme, indsaa styrelsen for hjemmet, at en ny bygning til-

BØRNEHJEMMET I TYLER, MINN.

trængtes ikke alene for at skaffe mere plads, men ogsaa fordi den lejede bygning ikke var tidssvarende.

Forstanderen henvendte sig da til aarsmødet i Chicago med forslag om at faa bygget et hjem paa børnehjemmets land. Men først ved aarsmødet i Fredsville 1909 blev det vedtaget at begynde opførsel af en passende bygning, samt at foretage en indsamling i samfundet til at bestride de dermed forbundne udgifter.

Den 19de September blev grundstenen lagt, og den 9de Januar 1910 blev det nuværende hjem, en solid murstensbygning, indviet — uden gæld — med plads til 24 børn. Og i løbet af det følgende aar var hver plads optaget. Siden har der været saa mange, som 26, men forøvrigt har antallet af børn været meget skiftende. Børn i skolealderen gaar i dansk-engelsk hverdagsskole indtil de naar 7de eller 8de „grade“. Efter den tid gaar de i „public school“.

Der har paa hjemmet til forskellige tider været ialt 63 børn. Deraf er, under deres ophold, 9 bleven døbt og 15 konfirmerede. Hjemmet har indtil

for godt et aars tid siden været ledet af ugifte kvinder. Trods deres store dygtighed, har savnet af en familie som leder længe været følt. Dette blev afhjulpet i foråret 1919 ved ansættelse af Pastor L. C. Larsen og hustru. Siden dets begyndelse har hjemmet været holdt oppe væsentlig ved frivillige bidrag fra venner inden for den danske kirke. Det har, til de fleste tider, været i stand til at klare de løbende udgifter fra aar til aar.

BØRNEHJEMMET I PERTH AMBOY.

FØRSTE Mandag i September 1908 blev en Bolig, beliggende 56 State Street, Perth Amboy, N. Y., indviet til Brug som dansk luthersk Børnehjem. Det var den østlige Kreds af den danske Kirke, som havde sørget for Oprettelsen af dette. Her blev i Løbet af de næste otte Aar en Del forældreløse Børn opfostrede.

I 1916 blev en større Bygning, beliggende paa det højeste Punkt i Perth Amboy, nemlig 414 Compton Ave., købt, og efter at den gamle Ejendom var

BØRNEHJEMMET I PERTH AMBOY.

bleven solgt, flyttede Hjemmet hertil. Her er Plads til 16 Børn, og der har som Regel været 10—12 paa Hjemmet.

Samtidig med at Hjemmet flyttede ind i den ny Bygning, skete et andet Skifte, idet Børnehjemmet, som hidtil havde sorteret under Østens Kreds, da blev overdraget til Samfundet. Denne Overdragelse har været til Gavn og Glæde for alle Parter.

Østens Børnehjem er ikke alene uden Gæld, men har et Reservefond paa \$2000.00.

Bestyrelsen bestaar som Regel af Medlemmer af Perth Amboy Menighed.

DANSK SAMMENSLUTTET UNGDOM.

UNGDOMSFORENINGER har der været i mange Aar i flere af de Menigheder, som tilhører Den Danske Evang.-Luth. Kirke i Amerika; men forud for Aaret 1902 fandt intet Samarbejde Sted mellem dem.

I Dagene 18., 19. og 20. Oktober, 1902, afholdtes et Ungdomsmøde i Omaha, efter Indbydelse fra Ungdomsforeningen der, hvori Medlemmer af Ungdomsforeningerne i Kimballton, Ia., Nysted, Looking Glass (Rosenborg) og Omaha, Nebr., deltog.

Under dette Møde udtaltes Ønsket om, at Ungdomsforeningerne en Gang imellem samledes til saadanne Fællesmøder og paa flere Maader arbejdede sammen til Fremme af fælles Interesser.

Mødet sluttede med den Forstaaelse, at Foreningen i Omaha i en nær Fremtid skulde gøre Skridt til at faa et saadant Samvirke i Gang.

Den 28. Oktober, 1902, udsendte Foreningen i Omaha Opfordring til Foreningerne i Cordova, Marquette, Nysted og Looking Glass, Nebraska, samt Kimballton, Iowa, om at sende Repræsentanter til et Møde i Omaha for at tage Bestemmelse angaaende Dannelse af en Fællesorganisation, sætte Regler for dens Virksomhed og vælge dens Ledere.

Mødet afholdtes den 28. December, 1902, og følgende Foreninger var repræsenteret:

Cordova ved N. C. Poulsen.

Marquette ved Marcus Jensen og Johannes Jacobsen.

Nysted ved Pastor A. C. Petersen.

Kimballton ved Rasmus Knudsen.

Omaha ved Walter Eriksen og O. C. Olsen. Sidstnævnte valgtes til Ordstyrer.

Efter en længere Forhandling om Ønskeligheden af en Fællesorganisation, dens Opgave og Virkemaade, vedtoges følgende:

1. Ungdomsforeningerne danner en Fællesorganisation med følgende Opgaver:
 - a. At befordre et Samarbejde mellem de forskellige Ungdomsforeninger.
 - b. At hjælpe til, at en energisk Virksomhed udfoldes i de forskellige Foreninger.
 - c. At tilskynde Dannelse af Ungdomsforeninger i danske Kredse, hvor ingen saadanne Foreninger findes.
2. Der afholdes et aarligt Møde, til hvilket hver af de Foreninger, der slutter sig til Fællesorganisationen, sender én eller flere Delegerede. Tiden og Stedet for Mødet bestemmes af Styrelsen.
3. Aarsmødet vælger en Styrelse bestaaende af Formand, Sekretær og Kassierer. Disse vælges ved almindelig Majoritet af de afgivne Stemmer.

4. Til Dækning af Styrelsens Udgifter betaler hver Forening, der slutter sig til Fællesorganisationen, en Dollars om Aaret.
5. Foreninger, der ønsker at slutte sig til denne Fællesorganisation, kan indlemmes af Styrelsen efter at have vedtaget ovenstaaende Regler.

Mødet valgte følgende Styrelse:

Pastor A. C. Petersen, Formand.

Walter Eriksen, Sekretær.

N. C. Paulsen, Kasserer.

Det første Aarsmøde afholdtes i Cordova, Nebr., 15. og 16. August, 1903, og siden er de kommen regelmæssigt hvert Aar.

Ved Aarsmødet i 1905 vedtoges udførligere Regler, og Sammenslutningen antog Navnet „De sammensluttede danske Ungdomsforeninger i Mellemstaterne“; en Sammenslutning var nemlig bleven dannet af Ungdomsforeningerne i Øststaterne.

Navnet ændredes ved Aarsmødet i 1907 til „Dansk S sammensluttet Ungdom Kreds No. 1.“

Da den første Kreds blev dannet i 1902, bestod den af fem Foreninger. Lignende Kredse af Ungdomsforeninger indenfor det samme Kirkesamfund blev senere sluttet, og D. S. U. bestaar nu af 53 Foreninger i 7 Kredse, organiseret som følger:

D. S. U. Kreds I stiftet i Omaha, Nebr., d. 28. December, 1902,

D. S. U. Kreds II stiftet i Hartford, Conn., d. 16. Juli, 1904,

D. S. U. Kreds III stiftet i Ringsted, Ia., d. 12. August, 1906,

D. S. U. Kreds IV stiftet i Racine, Wis., d. 12. August, 1907,

D. S. U. Kreds V stiftet i Newell, Ia., d. 29. August, 1910,

derved, at Kreds III, som indbefattede Foreninger i Iowa, Minnesota og Wisconsin, deltes saaledes, at Minnesota og Wisconsin blev Kreds III og Iowa Kreds V.

D. S. U. Kreds VI stiftet i Enumclaw, Wash., d. 31. August, 1913.

D. S. U. Kreds VII stiftet i Parlier, Calif., d. 23. Maj, 1915.

De enkelte Kredses Virksomhed er ogsaa vokset. Det sés f. Eks. deraf, at Udgifterne for en enkelt Kreds til dens Fællesarbejde beløb sig sidste Regnskabsaar til godt \$800.00.

I Aaret 1919 dannedes en Fællesorganisation til at lede Samarbejdet mellem de syv Kredse.

MAAL.

D. S. U. blev ikke dannet for at give Ungdommen andre Ledere eller for at føre Ledelsen ind i en ny Retning. Kort efter Dannelsen af første Kreds blev dens Program udtrykt saaledes:

Jern i dit Blod,

Ild i dit Sind,

Tro paa Gud.

Det skulde sige, at Maalet for D. S. U. Virksomhed var en legemlig sund og modig Ungdom, en aandelig vaagen Ungdom og en gudfrygtig Ungdom. Dette var samme Maal, som de enkelte Ungdomsforeninger havde haft;

Ordførerne blev ogsaa væsentligt de samme som forhen, nemlig Kirkesamfundets Præster og Skolemænd.

D. S. U. blev organiseret for ved Samarbejde mellem Kirkens Ungdom Landet rundt at løfte Opgaver, der kan føre mod ovennævnte Maal, men som den enkelte Forening ikke magter alene; og for at tilskynde de Unge til at leve et fyldigere Ungdomsliv.

KREDSMØDER OG FÆLLESSTÆVNER.

Blandt saadanne Opgaver staar først og fremmest de aarlige Ungdomstævner indenfor hver enkelt Kreds.

I Begyndelsen kom der ikke mange til disse Stævner; nu samler de som Regel flere Hundrede unge Mennesker fra de forskellige Foreninger indenfor Kredsen. De tre Dage, Mødet varer, hvoraf den ene er Søndag med Gudstjeneste og Altergang, er virkelige Festdage, hvor flere af vore dygtigste Mænd fører Ordet, mere og mindre betydningsfulde Spørgsmaal drøftes, Fællessangen lyder stærkt og tit, og Legen gaar muntert i Fritiden. Gymnastik og Folkedans fremvises som Regel paa én af de tre Dage.

Talrig er den Ungdom, der i Aarenes Løb er rejst hjem fra disse Aarsmøder med Sindet fyldt af gode Tanker, med Lyst til at leve et virksomt og rent Ungdomsliv og glade over at have været sammen med andre Unge. Fællesskabsfølelsen styrkes derved, Hjertestrengene stemmes til at opfange Livets rene Toner.

Foruden disse aarlige Kredsmøder afholdes med flere Aars Mellemrum Fællestævne for alle syv Kredse. Det første af disse fandt Sted i Tyler, Minnesota, den 10., 11. og 12. Juli, 1908. Det andet i Des Moines, Ia., den 22., 23. og 24. August, 1911. Tredje i Nysted, Nebr., den 13., 14. og 15. August, 1916 og det fjerde i Des Moines den 19., 20. og 21. August, 1921.

Fællestævnerne er af lignende Art som Kredsenes aarlige Møder, men efter en større Maalestok og samler Deltagere rundt omkring fra de forskellige Kredse i D. S. U.

FOREDRAGSVIRKSOMHEDEN.

Et andet Fællesvirke er Udsendelse af Foredragsholdere, hvoraf Styrelsen for hver Kreds hvert Aar udsender 3 eller 4.

GYMNASTIK.

Paa dette Omraade har der ogsaa i noget Maal været et Samarbejde i Gang. Det var paa Opfordring fra D. S. U., at det første Kursus til Uddannelse af Ledere i Gymnastik blev afholdt paa Grand View College. Det var ligeledes efter Opfordring fra D. S. U. og med Støtte fra dem, at en Mand med fuld gymnastisk Uddannelse senere blev ansat ved Skolen og ledede specielle Kurser for Gymnastikledere.

Fra disse Kurser udgik ca. 30 mandlige og kvindelige Ledere. Deres Arbejde omkring i Foreningerne, støttet af Besøg fra Skolens Gymnastiklærer, under hvilke han talte Gymnastikkens Sag, gav Stødet til, at flere Gymnastiksale blev bygget og rationelle Lægøvelser kom i Gang flere Steder, hvor de forhen var forsømt.

Det var ogsaa for Penge, hovedsagelig indsamlet blandt Ungdommen, at Gymnastiksalen ved Grand View College blev bygget.

„UNGDOM“.

Et Fællesforetagende for alle D. S. U. 7 Kredse er Udgivelsen af Bladet Ungdom.

Allerede ved det første Aarsmøde i 1903 drøftedes Spørgsmaalet om et Blad som Organ for Ungdomsforeningerne. Arrangement blev straks derefter truffet med Bladet „Dagen“ for en Afdeling, som blev kaldt „Ungdomsforeningernes Forbund“ og fik Pastor H. C. Strandskov til Redaktør.

Men det følgende Aar ophørte „Dagen“ at udkomme, og Ungdomsforeningerne fik saa en Afdeling i „Dannevirke“; men den blev meget lidt benyttet.

I 1905 skrev Formanden for første Kreds til Aarsmødet i anden Kreds og foreslog, at de to Kredse skulde begynde Udgivelsen af et Ungdomsblad, 2den Kreds skulde skaffe 200 Abonnenter og 1ste 300. Forslaget vandt ikke Kredsenes Bifald.

Ved Aarsmødet i 1ste Kreds 1906, afholdt i Omaha, gav Bladspørgsmaalet Anledning til en lang og interessant Forhandling, som her ikke er Plads til at gengive. Den sluttede med Vedtagelse af et Forslag om at udgive et 14 Dages Blad. Pastor V. S. Jensen og O. C. Olsen valgtes som Komité til at sætte Foretagendet i Gang og søge Medvirke hos 2den Kreds.

Valget af en Redaktør voldte en Del Vanskeligheder, og Komitéen besluttede saa at begynde Udgivelsen af Bladet med V. S. Jensen som midlertidig Forretningsfører og O. C. Olsen som midlertidig Redaktør.

For at faa second class mailing privilegie maatte Bladet have mindst 500 Abonnenter, og Komitéen havde ikke en Dollar at arbejde med.

V. S. Jensen rejste saa omkring i Ungdomsforeningerne, holdt Foredrag, hvorved hans Rejse blev mere end betalt, og talte Bladets Sag. Han kom hjem med omtrent 800 Subskriptioner.

Den 15. April, 1907 udkom det første Nummer af Bladet. Det var paa otte Sider, og Abonnentsprisen var \$1.00 om Aaret. Senere øgedes Sideantallet til 16, og Prisen blev forhøjet til -1.25. Det har nu omtrent 1800 Abonnenter.

Bladet tilhører D. S. U. og styres af en Komité paa 7 Medlemmer, én fra hver Kreds, valgt paa Kredsenes Aarsmøder. Styrelsen vælger hvert Aar Redaktør og Forretningsfører.

UNGDOMSHJEM.

Et betydningsfuldt Fællesvirke indenfor de enkelte Kredse er endvidere Ungdomshjemmene.

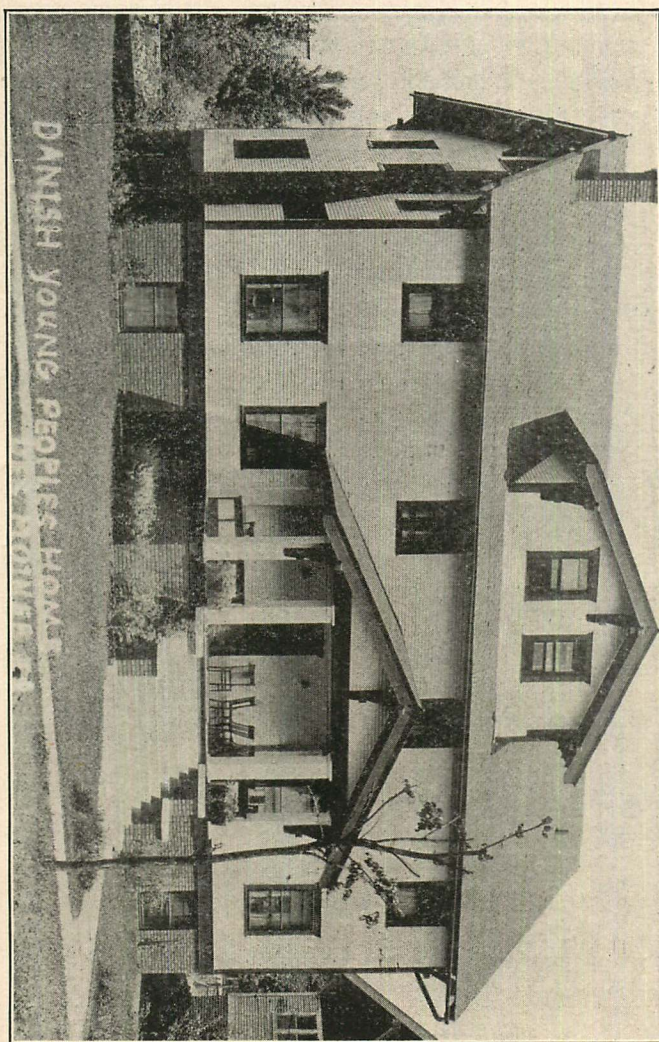
Det første blev begyndt af Kreds I i Omaha i Aaret 1910; men allerede det følgende Aar saa' man sig nødsaget til at opgive det af Mangel paa en passende Leder.

Den 19. Maj 1912 indviedes et Ungdomshjem i Des Moines, begyndt af den lokale Ungdomsforening, Holger Danske. Det var i lejet Hus. Senere har Hjemmet med Støtte fra Kreds V købt Byggegrund og opført en velindrettet Bygning lige over for Skolen. Dette Hjem ejes og styres af den lokale Ungdomsforening; men Ledelsens Retning staar i noget Maal under Kredsenes Kontrol

Ved Aarsmødet i 1915 vedtog Kreds III at oprette et Ungdomshjem i Minneapolis og nedsatte en Komité dertil. Hjemmet blev indviet den 10. September 1916 i lejet Hus. Nu ejer det en smuk Ejendom, 3620 East 42nd Street. Hjemmet ejes og styres af Kredsen Foreninger.

Disse Hjem er hyggelige Samlingssteder for Ungdommen i dens Fritid; en Del Unge bor paa Hjemmene, og endnu flere spiser der.

Den 24. Oktober 1915 inviede Kreds II „Vennelejr“, en Farm paa godt

en Sned Acres Land med tilhørende Hus, som de havde købt i Unionville, en lille By i Nærheden af Hartford, Conn.

„Vennelejr“ var bestemt til Fællesmøder, Sommerlejr og Ferieophold for Østens Ungdom, hvoraf de fleste bor i Byerne. Saaledes har den ogsaa været benyttet; men af Mangel paa en passende Leder og til Dels ogsaa Penge til at forbedre Lejren, er den ikke helt naaet at blive til det, man ventede.

Nu er Kredsen i Færd med at sælge Ejendommen til en Familie med den

Forstaaelse, at den skal ledes som oprindelig bestemt, og man venter nu, at de Forhaabninger, hvormed Foretagendet blev begyndt, skal blive opfyldt.

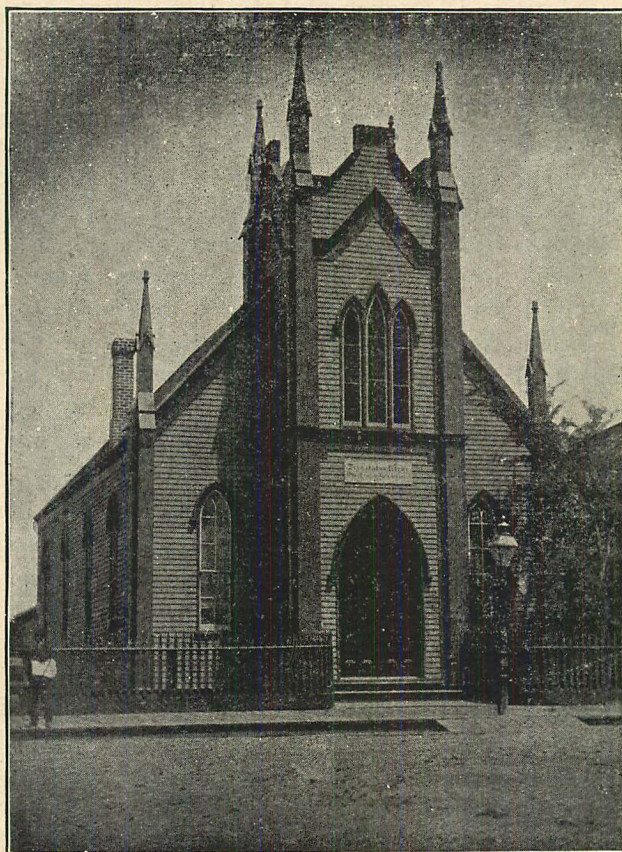
Af mindre D. S. U. Foretagender kan nævnes Udgivelsen af en lille Samling danske og engelske Sange til Brug ved Fællestævner og Udflugter og et Julehefte til Soldaterne i 1917.

Forsøg har været gjort paa at faa en ordnet Virksomhed i Gang for at gøre Nykommere bekendt med de danske Menigheder og Ungdomsforeninger. Nu har man igen Planer derom i Forening med de to danske Kirkesamfund.

Som en Organisation af Den Danske Kirkes Ungdom følger det af sig selv, at D. S. U. øver sin Virksomhed i Tilknytning til det Kirkesamfund og søger at samle Ungdommen om Den Danske Kirke.

Folkkehøjskolerne indenfor dette Kirkesamfund omfattes ogsaa med levende Interesse. I Forstaaelse af, at deres Virksomhed er af stor Betydning for dansk-amerikansk Ungdom, har D. S. U. fra dets Begyndelse tilskyndet de Unge at benytte disse Skoler.

O. C. Olsen.

TRINITATIS MENIGHEDS FØRSTE KIRKE I CHICAGO.

DANELAG.

„Vi unge samles i Danelag
Som Danske under Amerikas Flag
Vi elsker de kære Minder
Og Udsyn til høje Tinder.“

(Plambeck.)

HVAD er Danelag? Mange véd Besked om det, men der er andre, som ikke véd det. Danelag er G. V. C.'s Elevforening. Den blev stiftet den 20. November 1908. Dens Formaal og Hensigt staar aftrykt i Lovene, som ikke skal gentages her. Derimod synes jeg, det kunde have Interesse at gengive nogle Uddrag af Artikler i „Dannevirke“ fra 1908. Disse Artikler viser Hensigten med Foreningen og tilkendegiver den Varme og Kærlighed, de Mænd og Kvinder, der stiftede Foreningen, nærrede for den Skole, hvor de havde levet en Tid af deres bedste Ungdomsaar.

Af „Dannevirke“ No. 48, 25. Novbr., 1908: „Det er saa naturligt, at der hos os Elever, der har faaet G. V. C. kær, er et Ønske om at bevare den Forbindelse med Skolen, som vi fik ved vort Ophold der. Og hvori bestaar vel det Baand, som knytter os til Skolen? Ja, saa længe, vi lever, vil Minderne knytte os. Det er paa dem, vi vil bygge hos alle jer, der nu i mange Aar har været skilt fra jert „Vinterhjem“. Vi vil prøve paa at give jer lidt igen af det, som I mistede, da I forlod Skolen, og opfriske det, som I tog med jer derfra. Da I drog herfra, maatte I give Afkald paa alt det, som I her havde faaet kær: Kammerater og Venner, hele det hyggelige og fornøjelige Samliv, I levede, alle de rige Timer, I havde, naar I sad og lyttede. Og hvad tog I med jer? I tog Minderne om alt dette med — det er dem, vi vil friske op og bygge paa.“

Umiddelbart forud for Danelags første Aarsmøde, som alholdtes den 17. Novbr. 1909, havde Foreningen 80 Medlemmer, der i det følgende Aar voksede til 121, og har siden haft en jævn Tilgang. Af et Brev fra J. J. Lerager oplyses vi om følgende: „P. S. Munk-Petersen var den første, som blev indmeldt. Han og jeg fulgtes ad op til Fr. Majland og fik vore Navne indskrevne, den første Søndag efter at Opraabet var udstedt i „Dannevirke“.

Foreningen blev stiftet og har ogsaa vist sig levedygtig. Men der burde dog være mange flere med i Arbejdet. Den Mand, som Danelag i Grunden skylder sin Tilværelse er nu (1921) D's Formand; det maa vi nok tage som et godt Tegn. Vi trænger til et frisk Pust af den Aand, der besjælede de Mænd, der lagde sig i Selen for at rejse den Mur, i hvis Læ „Den danske Kirkes“ Skole ligger.

Saaledes skriver J. A. M. Rodholm i „Dannevirke“ Nr. 39, 1908: „Der har

bl. nogle af Eleverne paa G. V. C. flere Gange været talt om, hvorvidt det ikke vilde være paa sin Plads, at vi paa én eller anden Maade viste vor Kærlighed til den Skole, hvor vi har modtaget saa meget godt, ved at yde den nogen Støtte. Det har der været Enighed om, og det vilde da ogsaa kun tale lidt til vor Fordel, om vi ikke kunde blive enige om det. Spørgsmaalet er saa, hvorledes vi bedst kan støtte den.

Min gamle Ven og Kammerat, Hans Juhl, skrev saa for nogen Tid siden, om det ikke vilde være det bedste at danne en Elevforening, for paa den Maade ligesom at slaa Kreds om den Skole, vi har faaet kær. Denne Tanke tiltalte mig i høj Grad. — — Vi har den største Forpligtelse til at yde Skolen Støtte gennem Bidrag i Penge, og til at yde Lærerne den Støtte, de i høj Grad fortjener i deres selvopofrende Arbejde, og som vi kan yde dem derved, at de kan sé. vi tænker med Kærlighed paa dem og deres Gerning —“.

Som Svar paa disse „Tanker til Overvejelse“ fremkom der en Række Artikler, nogle for, andre imod. En god Sag vinder aldrig frem uden Modstand; denne vandt!

Benedict Nordentoft: „Jeg hilser med Glæde en Bevægelse, der vidner om, at de, der har boet i Hus sammen paa G. V. C., ikke er kommen længere fra hinanden, end at det er muligt at tilvejebringe et godt Naboskab og til Tider en god Samling af Naboerne paa den Samfundsskole — — —.“

C. P. Højbjerg: „De Folk, der tror, at de staar i Taknemlighedsgæld til en Skole, de i deres unge Dage har besøgt, bør tage Haand i med og hjælpe de yngre saadan, som de selv er blevne hjulpe af de gamle. Haand i Haand det er vor Grundlov.“ — — „Lykkes vor Skolegerning, betyder den noget for de unge, saa skal de nok komme af sig selv. — Saa jeg har den Tro, at enhver Skole, der er en Tjener for Livet, ikke i Længden skal komme til at savne det Livstegn. Lad Hjertet slaa, varmt og kraftigt, der skal nok komme Svar tilbage fra alle de Muskler, der arbejder — og lever.“

Det var et lille Uddrag, der kendetegner Hensigten. Og en Sag, som Hjertet slaar varmt for, den vil vide at bane sig Vej fremad mod Maalet. For mange vil det maaske synes en lille og ubetydelig Opgave, at staa sammen og arbejde Haand i Haand og slaa Kreds om et minderigt Sted. Men til Trods for alle dem, tror jeg fuldt og fast paa, at det er én af Livets store Opgaver.

Mere bevislige Resultater har „Danelag“ ogsaa at opvise. Den har hængt indrammede Billeder op baade i Skolestuer og Foredragssal og stillet adskillige Bøger ind paa Reolerne i Skolens Bibliotek. Der er blevet anskaffet Havebænke, og et Cementfortov ud for Hovedindgangen skylder „Danelag“ sin Eksistens. Med smaa Midler er der i Aarenes Løb udrettet saa temmelig meget, vi nok kan være bekendt. Der blev begyndt godt, det takker vi for.

Ud over det at knytte Forbindelsen tættere mellem Skolen og gamle Elever er „D's.“ Opgave ogsaa en litterær. Saaledes blev det bestemt ved sidste Aarsmøde (1921) at bruge „G. V. Echo“ som Medlemsblad. „G. V. Echo“ udgives af Skolens Elever. „Danelag“ har sikret sig en Afdeling i Bladet, der udelukkende bruges til Meddelelser fra og til gamle Elever.

Jens Beck sagde: Det er Menneskets Kald at stile mod høje Maal! Det er ogsaa Danelags. Hvert Medlem, og det vil atter sige alle gamle G. V. C.

Elever, maa betragte sig selv som en lille Isbryder, der sejt og udholdende til det sidste maa være med til at bryde den frosne Skorpe.

Michael Mikkelsen.

FRA SKOLEAARET 1920—21.

AAR jeg nu skulde prøve paa at trække Linierne op i det Billede af Skolelivet, der dannede sig her i Aaret 1920—'21, kommer der straks en forfængelig Trang op i mig: Trangen til at kunne gaa ned under Overfladen, bagved det ydre, og fortælle noget om det, der skete i unge Menneskehjerter. Om Savn, der stiltes og vakttes; om Aand, der fik Liv, og Tanker, der fik Lys. Derom kunde der skrives den dejligste Bog. En Bog til Glæde til Haab og Styrke. Hvor sker der vel noget større paa Jorden end der, hvor unge Mennesker vokser sig stærke i Troen paa Livet og paa Livets Gud? Det skulde da være der, hvor en Moder eller en Fader nedlægger det Frø i smaa Barnesjæle, som det bliver vor Lod her paa Skolen at sé spire frem og skyde sig opad mod Lyset, — opad — opad.

Men det er ikke givet mig at skrive en saa dejlig Bog. Den bliver nok skreven engang, saa alle kan læse den, — og saa vil den være *sand helt igennem*. Forstander Højbjerg har engang udtalt den Tanke, at naar vi naar hjem til „vort Fædreland“, hvor „Dagen er oppe“, da skal vi kunne kende vore Venner, — ogsaa dem, vi aldrig saa', — derved at hele deres Personlighed er gennemstraalet af, hvad de har levet; hvad de har været og hvad de er. Før tænker jeg heller ikke, vi er skikkede til at sé det. Vi har endnu for lidt Kærlighed og Forstaaelse. — — Saa naar jeg skal minde om Skoleaaret, der svandt, vil jeg have Lov til at sige dette, at jeg føler saa godt, at det, der kan drages frem og tales om, det kan aldrig blive det alleregentligste. I bedste Fald bliver det dets ydre, synlige Fortæelser, og saa kan det endda være, at det vigtigste skete saa stiltfærdigt og i saa lidt Forbindelse med „Begivenhederne“, at ingen anede det.

I det hele taget er jeg overbevist om, at vi Elever fra 1920—21 kan veksle Haandtryk og sige Tak for Aaret. Men siger vi, at det var „det bedste Aar“, antager jeg, hver Aargang siden 1896 ryster paa Hovedet og siger, at det er en tilgivelig Illusion, men deres Aar *var* nu det bedste. Vi vil ikke strides med dem, — her er nok til alle.

Bortsét fra Klassearbejdet, der jo altid er et stort og betydeligt Felt i Skolens Virksomhed, samler vi os om Foredragene om Kærnepunktet i det Indhold, der bydes Eleverne gennem Aaret. Uden at forsøge nogen Karakteristik, vil jeg kun minde om Forst. Højbjergs Foredrag om Grundtvig, Pastor Gravengaards Fremstilling af Missionshistorien, og Pastor Jensens Bibeltimer. — Et Væld af Tanker og Stemninger, som de, der hørte dem, mindes med Oplevelsens Efterdønninger af Glæde og Taknemmelighed. Gid det frie Ord aldrig maa miste sin Plads i Højsædet hos os.

En anden Side af Skolelivet, der heller ikke opfører sig med tilbørlig Sømmelighed i pæne, smaa Rubrikker, er Gymnastikken — eller jeg kunde

fristes til at sige: Ladefoged, saa bliver det endnu mere levende, for saa begrænser det sig ikke alene til vor daglige Motion, der (mod vor indre, bedre, men *stiltiende* Overbevisning) skal være saa sund, men kommer til at omfatte saadanne Begreber som: Livsglæde, Venlighed, Kammeratskab. — Smitende? Ja vel. Men det skal dog have *et Sted at komme fra*.

Hvad Sangen angaar, svigtede vi ikke det gamle Hævd, Skolen har faaet som en „syngende Skole“. Vi har Tro til Sangens forenende og forfriskende Magt, — den gode Sang renses Luften. Ikke den Sang, der kun kommer fra Læberne, selv om den er nok saa skolet, men den Sang, der er Udtryk for Hjerterets Glæde, Haab, Længsel. — Jeg mindes stadig om en gammel Legende i denne Forbindelse.

Der boede i et Kloster en Del Munke, som ofte sang Salmer; men deres Sang var saa skrækkelig og disharmonisk at høre paa, at alle Mennesker flygtede for dem, og selv Fuglene fløj langt bort af Rædsel. Da kom en fortrinlig skolet Sanger til Klosteret. Han tog sig af Munkenes Sang, og fik deres Stemmer uddannede, saa det blev en Ørens Lyst at høre paa dem, og alle de smaa Fugle kvidrede med. Men en Dag kom en Engel til Klostret og spurgte en gammel Munk: „Hvor kan det være, at I aldrig mere synger Lovsang her i Klosteret? — „Vi“, udbrød Munken, „vi synger da hver Dag, og alle siger, at vi aldrig har sunget saa smukt nogensinde“. „Da hører vi aldrig mere en Tone fra jer i Himlen“, sagde Englen, „og det var det, jeg skulde ned at sige jer, for vi savner at høre jeres Lovsang deroppe.“

Der er Mulighed for, at de Sange, hvormed *vi* glædede Englene mest, var dem, vi sad og sang ude paa Plænen i de lyse Aftener. Den ene efter den anden, — Salmer eller Sange, — blot de udtrykte det, der levede i os.

En anden Side af Skolelivet, hvortil der knytter sig mange Minder, er „Unge Kræfter“. Elevernes egen Forening. Naar jeg tænker tilbage paa den, glider Indtrykkene sammen for mig; de var saa mangfoldige. Glæde, Haab, Skuffelser, Spænding, Forventning. I kender det, alle I gamle Elever: „Pegasus“. Jeres første Diskussionstale. Forberedelserne til Underholdningen. Febereren. De pudsige Optrin bag Kuliserne. Glæden, naar det hele var lykkeligt overstaaet. Bifaldet. Stemningsbilleder i Lys og Skygge. Dog havde den sin Betydning. Tog Kræfter i Brug. Udviklede Evner og knyttede Eleverne nærmere sammen.

„Echo“ kan vel ogsaa nævnes. Aaret i Forvejen havde givet os et Skoleblad; vi var kommen til at holde af det, og vilde ikke undvære det; saa tog vi fat med Lyst og efter Evne. I al sin Skrøbelighed og med alle sine Mangler dog et Udtryk for Ungdommens Trang til at *frembringe og være med*.

.....Ja, du har Ret; der var meget, meget mere; og, som jeg tilstod, da jeg begyndte, rører jeg maaske slet ikke ved det, der for dig var det *egentligste*. Men fortæl du saa det; — fortæl det til dine Venner, saa de kan faa Lyst til at komme her, lad os dele det med mange.

25 Aar. — Og hvad har vi ikke oplevet her. Og hvor kan vi ikke sé frem til de næste 25 Aar med Fortrøstning og Haab. Ogsaa med Bøn. Lad os bruge den Bøn, Kr. Østergaard har givet os at bede for Skolen, — den, du véd, vi altid synger staaende: „Gud, du er god og stærk.....“. Naar *han* holder

sin skærmende Haand over Skolen og den Gerning, der øves her, skal den endnu
faa Lov til at tjene vort Folk i mange Slægtled:

„— — saa der maa vokse frem
i kristne, danske Hjem
et Liv til din og Danskerfolkets Ære.“

Med kærlig Hilsen til alle Skolens gamle Elever fra Holdet 1921—'22.

H. J. K.

DANSK FOLKESAMFUND.

Af A. H. Jurgens.

DEN 18. April 1887 udsendtes der gennem „Dannevirke“ en Indbydelse til at indtræde i „Dansk Folkesamfund“. Deraf fremdrages her nogle Uddrag:

„Naar det nemlig er en verdenshistorisk Begivenhed af første Rang, at Folk fra alle Lande samles her paa Amerikas Grund og mødes i det engelske Sprog, saa er det ikke mindst, fordi der derved er givet den bedste Lejlighed for Folkene til at meddele sig til hverandre og nyde godt af hverandres Arbejde. Men Betingelserne for at dette kan ske er, at de forskellige Folk bevarer deres Modersmaal. Kun saaledes kan de vedblive at drage Næring af den Stamme, hvorpaa de er voksede, kun saaledes kan de bevare deres Stilling som Tølke for, hvad der lever og rører sig i de Folk, de tilhører. Derom maa vi alle være enige, hvor forskellige Tanker vi ellers kan gøre os om, hvad Samarbejdet mellem Folkene i Fremtiden vil føre til for Amerikas Vedkommende.

Det er vor Tro, at det lille danske Folk sidder inde med en aandelig Arv, som ikke er uden Betydning for Menneskeslægten, og det er vort Haab, at vi Danske her i Amerika skal kunne bidrage til, at denne Arv kommer andre tilgode. Opgiver vi vort Modersmaal, afskærer vi os selv fra som Danske at faa Indflydelse paa Aandslivet herovre. Derved svigter vi ikke blot vor egen folkelige Opgave; men vi handler ilde mod det Land, i hvilket vi bygger og boer. Det er vor faste Overbevisning, at vi netop er de bedste amerikanske Borgere, naar vi vedbliver at være Danske. Vi vil bevare vort Modersmaal som Hjemmets Sprog; men vil derfor ikke glemme at sætte Kraft ind paa, saa fuldkomment som muligt at blive Herrer over det Sprog, hvori vi kan mødes med andre Folk.

Naar vi nu har stiftet „Dansk Folkesamfund“, er det i Haabet om, at denne Forening maa faa Held til at samle dem, som gerne vil arbejde med det angivne Maal for Øje.“

„Man vil sé, at vi ikke fordrer nogen Trosbekendelse af dem, der vil slutte sig til vort Samfund; men vi kan kun ønske Tilslutning af saadanne, der er venligt sindede mod vore Fædres Kirke, som har præget hele vort Folks Udvikling.

Det er vor Tanke, at Samfundet, efterhaanden som det vokser sig stærkt, skal sysselsætte sig med alle saadanne Opgaver — det være nu aandelige eller materielle — som har særlig Betydning for Danske i Amerika. Kun med Undtagelse af hvad der tilhører Kirkens Omraade. „Denne Indbydelse, der oprindeligt er formet af en enkelt Mand, har siden Juli Maaned f. A. foreligget til

Drøftelse og Forandring i en mindre Kreds. I hvor vel flere af os endnu kunde ønske enkelte Udtryk anderledes, kan vi dog alle vedkende os den i den foreliggende Form, og vi har stiftet „Dansk Folkesamfund“ og vedtaget Regler“.

Indbydelsen er underskrevet af 37 Mænd (deraf 9 Præster) og en Kvinde. Den foreløbige Bestyrelse er: F. L. Grundtvig, Fmd., M. Holst, Næstfmd., og M. Lauritsen, Kasserer.

Grundtvig ledsager Meddelelsen med følgende Bemærkning: „Det er mig meget imod, at jeg er bleven valgt til Formand, da jeg vel er mig bevidst, at jeg mangler nogle af de væsentligste Betingelser — saaledes Rolighed, Forsigtighed og Maadehold — for en saadan Stilling. Jeg skal imidlertid gøre mig Flid for saa lidt som muligt ikke at skade Samfundets Sag, indtil der i September kan blive valgt en anden Formand.“

Af Reglerne staar følgende endnu i Dag uforandrede: „Samfundets Formaal er, ved alle aabne og hæderlige Midler at virke hen til, at Danske i Amerika, uden at glemme deres Pligter som amerikanske Borgere, maa samle sig i fælles Arbejde for at bevare det danske Sprog og fremhjelpe en frugtbar, folkelig Udvikling paa Modersmaalet.

Mænd og Kvinder, der føler sig som Danske, og ikke er Fjender af den kristne Kirke, kan med lige Rettigheder optages i Samfundet.“

Der fremkom straks en bitter Modstand mod Samfundet, og under den danske Kirkes Aarsmøde i September samme Aar forhandlede der i to af Dagene kun om Dansk Folkesamfund. Det foreløbige Resultat blev, at Grundtvig stillede følgende Spørgsmaal til „D. F.s“ Medlemmer: „Skal vi opløse vort Samfund?“ Blot 5 sagde ja dertil. Medlemsantallet var 442.

Pastor H. J. Pedersen valgtes dette Aar til Formand. Næste Aar valgtes Grundtvig igen og holdt Posten til 1894.

Da valgtes J. C. Bay. H. C. Strandskov valgtes 1896. K. Knudsen 1897. J. C. Bay 1900. A. Th. Dorf 1902. L. Henningsen 1903. A. H. Jurgens 1912.

Medlemsantallet varierer saaledes: 1889: 560 Medlemmer, 22 Kredse. 1892: 1036 Medl. 1897: 470 Medl. 1899: 369 Medl. 1903: 175 Medl. 1919: 273 Medl. 1920: 570 Medl., 16 Kredse.

I Oktober 1888 stiftedes den første Kreds af „D. F.'s“ Afdeling i Danmark af Kvinder i København. Denne Afdeling voksede med mange Kredse Landet over og i Aaret 1900 talte saa højt som 2200 Medl. Den begyndte Udgivelsen af „Kors og Stjerne“ 1. Januar 1889. Dette Blad har udgaaet siden, men det er nu bestemt at standse Udgivelsen deraf ved dette Aars Slutning. Dermed menes ogsaa at „D. F.'s“ Afdelingens Saga i Danmark er endt, da Bladet har været det eneste Middel i flere Aar til at holde sammen paa Afdelingens Rester.

Dog har der i en længere Aarrække hver Sommer under Dansk Folkesamfunds Navn været afholdt dansk-amerikanske Stævner og ordnet Fællesrejser for besøgende fra Amerika, men dette har væsentligst været enkelte Mænds Arbejde. Det er at haabe, at dette vil blive fortsat, fordi det er af megen stor Betydning.

I 1889 udkom første Udgave af „Sangbog for det danske Folk i Amerika.“ 2den Udgave 1891, 4000 Eksp. 3die Udgave 1910, 2000 Eksp. 4de Udgave

1916, 3000 Eksp. 5te Udgave 1920, 2000 Eksp. 1912 udkom en Melodisamling svarende til Sangbogen. Altsammen paa „D. F.s“ Bekostning.

I 1894 begyndte Samfundet den nuværende Koloni, Danevang, Texas. I 1906 begyndtes Kolonien Askov, Minn., og 1917 begyndtes Kolonien Dalum, Alberta. Ved Anlæggelsen af Kolonier indtog Dansk Folkesamfund en Stilling som Landagent og tjente derved en Del Penge, som ellers vilde være kommen andre Agenter i Hænde. For dette er Samfundet ofte bleven skarpt kritiseret; men det har dog ved denne Fortjeneste været i Stand til ved forskellige Lejligheder at yde flere hundrede Dollars til vore Ungdomsskoler.

Efter den store Kamp i September 1887 gik Samfundets Arbejde nogenlunde uantastet et Par Aars Tid; men i 1889 begyndte man at angribe det igen, og Penneførere baade inden og uden for Samfundet stak og huggede til alle Sider. Dette holdtes gaaende indtil Kirkesamfundets Aarsmøde i Waupaca 1892, hvor „D.F.“ beskyldtes for at være Grunden til alle Uoverensstemmelser og Bryderier i Menighederne og Kirkesamfundet. Det endte med, at man gik paa Akkord med hinanden og Grundtvig lovede at foreslaa „D. F.s“ Opløsning, som han sammen med 23 andre gjorde 14. Sept. 1892 saaledes: „For den danske Kirkes Skyld foreslaar vi Opløsningen af „D. F.s“ Organisation i Amerika“. Mange Penne kom i Gang for eller imod Forslaget. Særlig stærkt skrev L. Henningsen imod det. Udfaldet blev 245 Stemmer for og 542 imod. Samfundet blev altsaa staaende; men det havde faaet et Stød, som det aldrig forvandt og Grundtvigs Mod og Tro paa dets Fremtid var bleven knækket. Han blev alligevel ved at lægge et stort Arbejde ind for det. Efterhaanden blev han dog helt mismodig over Stillingen, og i 1900 udtalte han, at: „Samfundet er redningsløst fortabt.“ I 1902 stillede igen Forslag om Opløsning. Det fik 43 Stemmer for og 41 imod; men da der krævedes $\frac{2}{3}$ Flertal, var Forslaget jo falden. I August 1903 stillede atter Forslag om Opløsning, som Formanden A. Th. Dorf motiverede og skrev bl. a.: „Jeg tror, som Grundtvig skrev 1900, at Samfundet er redningsløst fortabt og at Grunden er Herskesyge, Ufordragelighed, Misundelse, Feighed, Troløshed, Uduelighed eller Sløvhed.“ Igen tog særlig L. Henningsen djærvt til Orde mod Opløsning. Der afgaves 38 St. for og 47 imod. Siden den Tid har Opløsnings-Processen faaet Lov at hvile, og man er nu ved at faa Tro til Samfundets Leve- og Arbejdsdygtighed, hvad følgende Opraab synes at tyde paa. Dette Opraab fik vist en meget indskrænket Udbredelse, det kan derfor være passende at aftrykke det her og slutte denne Skitse dermed:

Ved Dansk Folkesamfunds Aarsmøde i Viborg, S. Dak., i Dagene 30. og 31. Maj mærkedes en stærk vaagnende Forstaaelse af, at der skulde tages kraftigere Tag for vort folkelige Arbejde herovre. Særligt kom det til Kende, at man mere ønskede at samle sig for at være med at bære vore Højskoler frem.

Fra Aarsmødet i Viborg rejste saa godt som alle Deltagerne til Kirkesamfundets Aarsmøde i Tyler.

Ogsaa her havde man Lyst til at faa de Tanker frem til Drøftelse, som Dansk Folkesamfunds Program er Udtryk for; og ved to velbesøgte Møder drøftedes vort folkelige Arbejde.

Resultatet af disse Møder blev, at vi undertegnede fik givet til Opgave at forme dette Opraab, som saa videre skulde sendes rundt til de forskellige

danske Kredse i vort Samfund, hvor et Arbejde, om muligt, skulde sættes i Gang for at faa Tilslutning til følgende:

At danne mange nye Kredse af Dansk Folkesamfund og derved give ligesom ny Kraft til D. F., saa det stadig bedre maatte lykkes Samfundet at virkeliggøre dets Formaal.

Vi vil videre prøve at samle de mindre Højskoleforeninger, som er dannede om de forskellige Højskoler, i Dansk Folkesamfund og derved faa en stærk drivende Kraft ind i D. F. frem mod Opfyldelsen af samlet, nidkært Arbejde for vore forskellige Skolevirksomheder, for at faa øvet en god og frugtbar Foredragsvirksomhed, for Udsendelsen af Bøger, som kan styrke os i vort folkelige Arbejde, i det hele for alt, hvad der kan styrke dansk Folkelivs Fremme blandt os her i vort store nye Land og alt, hvad der kan uddybe Forbindelsen med vort Folk i Danmark.

Et rigere dansk-amerikansk Folkeliv, baaret frem i enigt Fællesskab af alle, der elsker de Skatte, vi har taget med os hjemmefra og som ønsker, at de skal udmøntes i det Liv, vi skal leve her i „Folkestævnets store Land“, at vi maatte, ved fælles Hjælp, faa Lykke til at leve i det bedste, vi ejer aandeligt som Folk, at lade dette gaa i Arv til vore Børn, saa det maatte ved os og ved dem leves ind i vort Folkeliv herovre til Gavn og Velsignelse for os selv og for vort nye Folkehjem.

Ved Mødet i Tyler fik Dansk Folkesamfund 89 nye Medlemmer fordelte over mange forskellige danske Kredse.

Vi opfordrer herved kraftigt enhver, der er interesseret i at ovennævnte Arbejde for vort Folkelivs Fremme tages op, til at indmelde sig i Dansk Folkesamfunds stedlige Kreds.

Jens Gregersen

A. C. Rasmussen

Evald Kristensen

Jens N. Hvass

L. C. Pedersen

Th. Knudsen

HVILKE NAVNE, DER KAN NÆVNES MED ÆRE I DEN DANSKE KIRKE.

HER er jo saadanne. Jeg kunde godt skrive en Liste. Men det er jo ikke sikkert, at de Navne, som jeg vilde have med, blev dem, som andre vilde medtage. Og selv om mange af os blev enige om en Liste, er det dog ikke afgjort, at de Navne vilde findes deri, som først og fremmest burde med. Afgørelsen burde jo træffes i Henhold til, hvem der mest har givet sig hen i Arbejdet for den danske Kirke uden at tænke paa sig selv eller sit eget. Og deres Navne kender vi ikke; de staar skrevne i en anden Bog end denne.

Sæt, vi kunde spørge disse, hvad mon de saa vilde svare. De vilde vist svare: Nej, sæt ikke vore Navne i en Æresliste; Gud tilkommer Æren og os vort Ansigts Blusel. Gud har bevaret den danske Kirke, ikke ved Hjælp af, men paa Trods af os.

Dette er vist det rigtige: Gud har bevaret den danske Kirke, ikke ved Hjælp af, men paa Trods af Mennesker. Ham tilkommer Æren og os vort Ansigts Blusel.

Men nu vil han borttage vort Ansigts Blusel, og derefter vil han dele sin Ære med os. Vel vil han ikke give nogen fremmed sin Ære; men vi er ikke fremmede, vi er Børn. Af Guds Naade er vi blevne hans Børn; med os vil han dele sin Ære. Derfor kan vi være glade og holde Fest. Dette vil vi ogsaa gøre.

Af Guds Naade til Guds Ære
Evig glade vi skal være
I vor Herres Jesu Navn.

Amen.

VOR FRELSERS KIRKE I MANISTEE, MICH.

Grand View College	42
Grand View College	74
Grand View College 1904 (Billede)	82
Grand View College, nuværende Skikkelse (Billede)	89
Grand View College, første Skikkelse	74
Grove Rasmussens Rundrejse	10
High School Faculty (Billede)	91
Hvordan vi første Nybyggere kom til Kirke	66
Kirkelig Missionsforening	16
Kirkemarken, Præsterne og Missionen	26
Kirkelig Samler	54
Kom og hjælp os	7
Lidt om mine to første Aar i Des Moines	77
Lovsangstøner	16
Lutherkirken (Billede)	4
Menigheden i Cedar Falls kalder A. S. Nielsen	11
N. Thomsen, A. Dan, R. Andersen	12
Nysted Højskole	95
Nysted Højskole (Billede)	96
Pastor Grove Rasmussen (Billede)	10
Pastor A. Dan (Billede)	17
Pastor A. S. Nielsen (Billede)	19
Pastor O. L. Kirkeberg	23
Pastor Kr. Østergaard	24
Pastor P. Kjølhede	29
Pastor K. C. Bodholdt	30
Pastor F. L. Grundtvig	52
Paster J. Pedersen	65
Pastor R. R. Vestergaard	77
Præsten C. L. Clausen	3
Præsteskolen i West Denmark	33
1912—1915 (paa G. V. C.)	84
Savn og Længsel	6
Slutningsord	119
Som ikke sér, men dog tror	87
St. Peders Menigheds Kirke i Minneapolis (Billede)	67
Solvang, California	97
Theologisk Fakultet (Billede)	90
Trinitatis Kirke i Chicago (Billede)	109
Tyler Børnehjem	102
Udvalgets første Udsendinge	10
Ungdomshjemmet i Des Moines (Billede)	108
Vor Frelzers Kirke i Manistee (Billede)	120
Vore Højskoler	93
Vort Samfunds Præster 1871—1921	62
Vort Folks Stilling før og efter Krigen	57

OPLYSNINGER.

Billedet af de „gamle Præster“ paa Side 6 blev taget i Cedar Falls 27. Septbr. 1880, og er følgende: første Række fra venstre: P. Nicolaisen, A. S. Nielsen, Jak. Holm, J. Jensen (Mylund); anden Række: H. J. Pedersen, F. M. Kristensen, J. Pedersen, L. Hansen; tredje Række: Kr. Sv. Nørgaard, Peder Kjølhede, O. L. Kirkeberg.

Pastor Kirkebergs Billede paa Side 23 er fra tidligere Tid, ligeledes Pastor Kjølhedes paa Side 29.

Pastor J. Pedersens Billede, Side 65, er taget med, fordi han i sin Tid var Formand for den danske Kirke. Det samme er Tilfældet med Pastor I. A. Heibergs Billede, Side 99.

Af Billeder af Kirkebygninger er medtaget to af de gamle Kirker, nemlig „Trinitatis“, Chicago, Side 109, og „Vor Frelzers“, Manistee, (opført 1868) Side 120; og to af de nye Kirker, nemlig Lutherkirken i Des Moines, Side 4, og St. Peders i Minneapolis, Side 67.

Pastor R. R. Vestergaards Billede, Side 77, daterer fra den Tid, da Pastor Vestergaard var Forstander paa G. V. C.

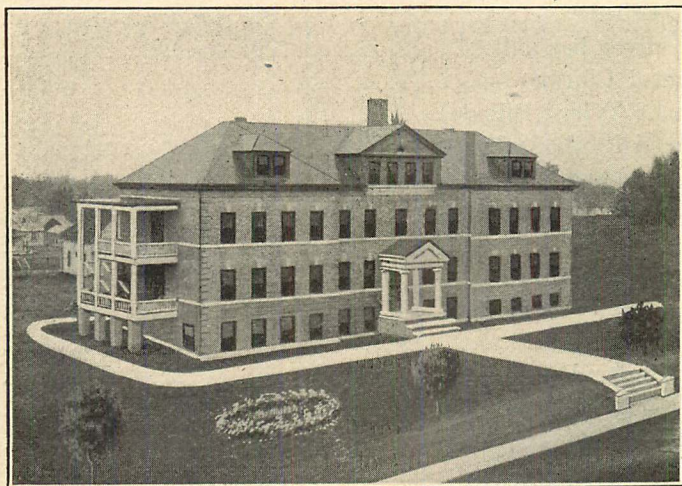
Artiklen om Nysted Højskole, Side 95, er skrevet af Niels Hermansen.

Rubrikken „Afdøde Præster“ maatte Pastor Bobjerg af Mangel paa Tid afkorte.

Om Ashland Højskole var Artikel bestilt af to, men ingen af dem skrev den.

DEN DANSKE KIRKES ALDERDOMSHJEM, „VALBORGSMINDE“.

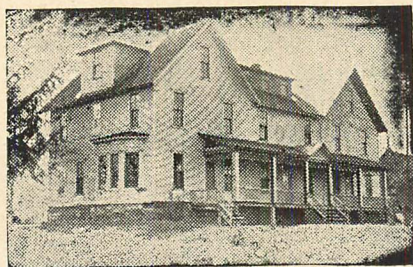
Begyndelsen til dette Hjem blev gjort, da Mr. C. Larsen og Hustru, den Gang i Racine, Wis., skænkede \$15,000.00 til et Alderdomshjem. Med utrættelig Kærlighed tog C. Larsen sig senere paa at indsamle Penge til at bygge det for, saa den af ham og Hustru skænkede Sum kunde staa som et Fond for Hjemmet. Han sagde en Gang til mig i de Dage: „Jeg har bedet saa meget om, at det maatte lykkes.“ Og det lykkedes. Den 22. Januar 1914 nedlagde

jeg Grundstenen, og den 4. Okt. samme Aar indviede jeg Hjemmet i den treenige Guds Navn.

Det ejer et Grundfond paa \$17,000.00 og et Reservefond paa \$12,000.00. Det har Plads til 24 Gamle, og det har i lange Tider været fyldt til sidste Plads. Det er en solid og smuk Bygning med kønne, lyse Værelser.

N. P. Gravengaard.

ASHLAND HØJSKOLE.

REGISTER.

	Side
Arbejdet mellem Børnene	68
Arbejdsmarken udvides	13
Atterdag College (Billede)	98
Andreas Sixtus Nielsen	50
1896—1921 (Billede)	114
Børneskolen bliver begyndt	21
Børnehjemmet i Chicago	100
Børnehjemmet i Tyler (Billede)	102
Børnehjemmet i Perth Amboy	103
Børnehjemmet i Perth Amboy (Billede)	103
Danske Kvinders Missionsfond	72
Danebod	93
Danebod Højskole (Billede)	94
Dansk Sammensluttet Ungdom	104
Danelag	110
Dansk Folkesamfund	115
Den danske Kirke, historisk Skildring	5
Det danske Kirkenavn	18
Den danske Kirke organiseres	18
De danske Udvandrere	5
Den danske Kirkes Styrelse (Billede)	60—61
Den danske Kirkes Præster 1905 (Billede)	63
Den danske Kirkes Højskole	22
Den danske Kirkes Kolonier	31
Det fynske Udvalg	9
Den ny Begyndelse 1894—1896	39
Den danske Kirkes Børnehjem	100
Det første danske Børnehjem i Chicago (Billede)	100
Det ny danske Børnehjem i Chicago (Billede)	101
Forord	3
Forstander B. Nordentoft (Billede)	83
Forstander E. Wagner (Billede)	83
Forstander C. P. Højbjerg (Billede)	88
Forstander Th. Knudsen (Billede)	84
Fra Skoleaaret 1920—1921	112
Første Skoleindvielse paa G. V. C.	74
Frederik Lange Grundtvig	57
Gamle Præster (Billede)	6
Glæde og Tak	13